

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ακαδημαϊκό έτος

2015 – 2016

<http://www.hist-arch.uoi.gr/>

Οι δηλώσεις των μαθημάτων γίνονται
MONO ηλεκτρονικά.
Οι φοιτητές ΔΕΝ έχουν δικαίωμα συμμετοχής στις
εξετάσεις μαθημάτων που ΔΕΝ έχουν δηλώσει.

<http://www.hist-arch.uoi.gr/>

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	5
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	6
- Ιστορικό ίδρυσης και ανάπτυξης του Τμήματος	6
- Εκπαίδευση	6
- Προπτυχιακές Σπουδές	7
- Σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (ECTS)	8
- Πρακτική άσκηση	8
- Εκπαιδευτικές ειδηρομές	8
- Μεταπτυχιακές Σπουδές	9
- Εργαστήρια	9
- Μουσεία	9
- Βιβλιοθήκη	9
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ	11
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	12
- Υποχρεωτικά μαθήματα	13
- Κατ' επιλογήν μαθήματα	14
- Συντομογραφίες	14
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	15
- Υποχρεωτικά μαθήματα	16
- Κατ' επιλογήν μαθήματα	17
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ	18

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	19
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	20
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ	21
Α. Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας	22
Β. Τομέας Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων	32
Γ. Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης	42
Δ. Τομέας Λαογραφίας	50
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ	56
Α. Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας	57
Β. Τομέας Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων	67
Γ. Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης	77
Δ. Τομέας Λαογραφίας	85
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ	91

Τ Ο Π Α Ν Ε Π Ι Σ Τ Η Μ Ι Ο

Το Πανεπιστήμιο είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου πλήρως αυτοδιοικούμενο και εκπληρώνει την αποστολή του στο πλαίσιο του Συντάγματος.

Αποβλέπει στην παροχή ανώτατης παιδείας, την ουσιαστική κατάρτιση των φοιτητών, καθώς και στην προαγωγή των επιστημών.

Στο επίκεντρο της διδασκαλίας βρίσκεται τόσο η καλλιέργεια της θεωρητικής σκέψης και η απόκτηση των απαραίτητων επιστημονικών εφοδίων, που αποτελούν τις βασικές συνιστώσες για το διεθνές κύρος των χορηγουμένων Τίτλων Σπουδών και την επαγγελματική σταδιοδρομία αποφοίτων, όσο και η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, η οποία θα εμφορείται από κοινωνική ευαισθησία και δημοκρατικό ήθος.

Η λειτουργία του Πανεπιστημίου βασίζεται στη δημιουργική συνεργασία όλων των φορέων της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Η δραστηριότητα του Πανεπιστημίου βασίζεται στις αρχές του ανθρωπισμού και του σεβασμού των δικαιωμάτων του πολίτη.

Οι αποφάσεις στα θεσμοθετημένα όργανα του Πανεπιστημίου επιβάλλεται να λαμβάνονται με κριτήρια διαφάνειας και αξιοκρατίας.

Η γνώση ως κοινωνικό αγαθό, προκύπτει από την έρευνα που σέβεται τον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον και διενεργείται σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

Η έρευνα, ως το σύνολο των εργασιών που δημιουργούν γνώση, αποτελεί δικαίωμα που ασκείται σε συνθήκες ακαδημαϊκής ελευθερίας η οποία εγγυάται την αδέσμευτη επιστημονική διερεύνηση και διδασκαλία.

Η κατοχύρωση της ακαδημαϊκής ελευθερίας στη διδασκαλία, την έρευνα, την έκφραση και τη διακίνηση των ιδεών, καθορίζει το σιόπο του Πανεπιστημιακού Ασύλου.

(Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Απόφαση αρ. 22444/Β1, ΦΕΚ 310/10.3.05)

Τ Μ Η Μ Α Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α Σ Κ Α Ι Α Ρ Χ Α Ι Ο Λ Ο Γ Ι Α Σ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΙΔΡΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ιδρύθηκε το 1964 ως παράρτημα της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Β.Δ.735/1964, ΦΕΚ Α' 240) και από το 1970 αποτέλεσε αυτοτελές Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα με δύο Σχολές: τη Φιλοσοφική και τη Φυσικομαθηματική (Ν.Δ. 746/1970, Α'267).

Από το 1984 η Φιλοσοφική Σχολή κατατμήθηκε σε τρία Τμήματα τα οποία χορηγούν αντίστοιχα πτυχία:

Α. Φιλολογίας

Β. Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Γ. Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Η Σχολή λειτουργεί από το 1982 σύμφωνα με το Νόμο 1268/82.

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας συγκροτείται από τέσσερις Τομείς:

Α. Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας

Β. Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων

Γ. Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης

Δ. Λαογραφίας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εκπαίδευση των φοιτητών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας έχει ως στόχο τη διδασκαλία της μεθοδολογίας για την επίλυση παλαιών και νέων επιστημονικών προβλημάτων, την καθοδήγηση στον εντοπισμό και την έρευνα των αρχαιικών πηγών, τον εξοπλισμό των φοιτητών με τις απαραίτητες γνώσεις πάνω στις βασικές κατευθύνσεις των Ιστορικών και Αρχαιολογικών Σπουδών, καθώς και της Λαογραφίας. Οι απόφοιτοι μπορούν να απασχοληθούν στη Δημόσια και την Ιδιωτική Μέση Εκπαίδευση, στην αρχαιολογική υπηρεσία, σε μουσεία και σε άλλους πολιτιστικούς φορείς, όπως επίσης και σε ερευνητικά κέντρα. Μπορούν επίσης να συνεχίσουν για μεταπτυχιακές σπουδές.

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Οι προπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας διαρκούν οχτώ εξάμηνα και οδηγούν στη λήψη **Πτυχίου Κατεύθυνσης:**

1. Ιστορικών Σπουδών 2. Αρχαιολογικών Σπουδών

Ο χρόνος εγγραφής των πρωτοετών ορίζεται κάθε φορά από το Υπουργείο Παιδείας. Εκτός από τον αριθμό των εισαγομένων με τις Γενικές Εξετάσεις, εγγράφονται (σε ποσοστό που προσδιορίζει ο νόμος) ύστερα από ειδικές εξετάσεις και όσοι ανήκουν στις παρακάτω κατηγορίες: Έλληνες του εξωτερικού, παιδιά Ελλήνων υπαλλήλων στο εξωτερικό, Κύπριοι, αλλοδαποί, ομογενείς υπότροφοι, άτομα με ειδικές ανάγκες. Το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει την 31^η Αυγούστου του επομένου έτους.

Το εκπαιδευτικό έργο διαρθρώνεται σε δύο εξάμηνα (χειμερινό και εαρινό). Κάθε εξάμηνο περιλαμβάνει τουλάχιστον 13 πλήρεις εβδομάδες για τη διδασκαλία και 2-3 εβδομάδες για τις εξετάσεις. Κάθε εβδομαδιαίο τρίωρο μάθημα αντιστοιχεί σε τρεις διδακτικές μονάδες. Για το ακαδημαϊκό έτος 2015-16 το χειμερινό εξάμηνο (διδακτική περίοδος) αρχίζει την 1^η Οκτωβρίου 2015 και λήγει στις 15 Ιανουαρίου 2016. Το εαρινό εξάμηνο (διδακτική περίοδος) αρχίζει στις 15 Φεβρουαρίου 2016 και λήγει στις 27 Μαΐου 2016. Οι ημερομηνίες καθορίζονται από την Κοσμητεία της Φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου, έτσι ώστε να συμπληρώνεται ο απαραίτητος αριθμός των εβδομάδων διδασκαλίας.

Στο τέλος κάθε εξαμήνου διενεργούνται εξετάσεις, στις οποίες παίρνουν μέρος οι φοιτητές που δήλωσαν και παρακολούθησαν τα αντίστοιχα μαθήματα. Το Σεπτέμβριο κάθε χρόνου διενεργούνται επαναληπτικές εξετάσεις για τα μαθήματα και των δύο εξαμήνων.

Η βαθμολογία καθορίζεται από το διδάσκοντα, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να οργανώσει γραπτές ή, κατά την κρίση του, και προφορικές εξετάσεις. Στη βαθμολογία μπορεί να συνυπολογιστεί και η εκπόνηση φροντιστηριακής εργασίας (πάλι κατά την κρίση του διδάσκοντα). Το πρόγραμμα διδασκαλίας, καθώς και εκείνο των εξετάσεων, καταρτίζεται από επιτροπή η οποία πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και τις προτάσεις των φοιτητών για μια σωστή κατανομή των ωρών διδασκαλίας και των εξετάσεων (π.χ. να μη συγκεντρώνονται τα μαθήματα στις αρχές της εβδομάδος, να μη συμπίπτουν οι ώρες διδασκαλίας ενός διδάσκοντος με τις ώρες άλλου, να μη συμπίπτουν τα μαθήματα κατά τις εξετάσεις, αλλά να υπάρχουν τα απαιτούμενα χρονικά διαστήματα κ.λπ.).

Στο προπτυχιακό πρόγραμμα συνυπάρχουν μαθήματα κορμού και μαθήματα ύλης (υποχρεωτικά και κατ' επιλογήν υποχρεωτικά), τα μαθήματα των ξένων γλωσσών (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά) και τα μαθήματα που προσφέρονται από τα μέλη ΔΕΠ άλλων τμημάτων.

Η εκπαίδευση συμπληρώνεται με σεμινάρια-συνέδρια, διαλέξεις Ελλήνων και ξένων επιστημόνων, εργασίες και ειδικά μαθήματα (σχέδιο-φωτογραφία). Παράλληλα οι φοιτητές συμμετέχουν σε ανασκαφές, επιτόπιες έρευνες, επισκέψεις σε μουσεία, σε ασκήσεις και μελέτες αρχαιικών συλλογών κ.λπ.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ (ECTS)

Το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων βασίζεται στο φόρτο εργασίας, τον οποίο απαιτείται να καταβάλει κάθε φοιτητής, για να επιτύχει τους αντικειμενικούς στόχους ενός προγράμματος σπουδών. Το σύνολο των πιστωτικών μονάδων που πρέπει να έχει συγκεντρώσει ένας φοιτητής για την απόκτηση πτυχίου είναι 240.

Στα μαθήματα που προέρχονται από τα Τμήματα Ιστορίας και Αρχαιολογίας και Φιλολογίας αντιστοιχούν στο καθένα 5 πιστωτικές μονάδες. Στα μαθήματα «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία», «Ιστορία της Φιλοσοφίας» και «Παιδαγωγικά» αναλογούν 4 πιστωτικές μονάδες και στις ξένες γλώσσες από 0,5 πιστωτικές μονάδες αντίστοιχα .

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ (Π. Α.)

Η Π.Α. πραγματοποιείται επί ένα δίμηνο σε επιλεγμένους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, (ιστορικά αρχεία, ερευνητικά κέντρα, μουσεία, πινακοθήκες, εφορίες αρχαιοτήτων κ.λπ.), με σκοπό α) την εμπέδωση που απέκτησαν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες στα μαθήματα μέσα από την πρακτική εφαρμογή τους, β) την άμεση γνώση των συνθηκών εργασίας σε πραγματικούς εργασιακούς χώρους στους οποίους μπορούν να εργαστούν οι απόφοιτοι του Τμήματος, γ) την ανάπτυξη δεξιοτήτων και εξειδικεύσεων που σχετίζονται με τις γνώσεις και τα εφόδια που έχουν λάβει οι φοιτητές του Τμήματος από το Πρόγραμμα Σπουδών κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και δ) τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τους αποφοίτους του Τμήματος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Στο πλαίσιο των μαθημάτων του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές εκδρομές, στις οποίες η συμμετοχή των φοιτητών δεν είναι υποχρεωτική, εφ' όσον απαιτείται να πληρώσουν γι' αυτές.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας εντάσσονται δύο Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών που οδηγούν στην απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης (Master) και την απονομή διδακτορικού διπλώματος.

1. Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Βυζαντινών Σπουδών
2. Διατομεακό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία - Λαογραφία»

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

Εργαστήριο Βυζαντινής Ιστορίας (Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας)

Εργαστήριο Αρχαιολογίας (Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας και Τέχνης)

Εργαστήριο Λαογραφίας (Τομέας Λαογραφίας)

Εργαστήριο Προβιομηχανικής Τεχνολογίας (Τομέας Λαογραφίας) Τηλ.: 2651095113

Εργαστήριο Προφορικής Ιστορίας και Ιστοριών Ζωής (Τομέας Νεότερης Ιστορίας και Τομέας Λαογραφίας)

Εργαστήριο Πληροφορικής (για τα μέλη ΔΕΠ και τους φοιτητές) Τηλ.: 2651095158

ΜΟΥΣΕΙΑ

Μουσείο Εικμαγείων και Αντιγράφων έργων της Αρχαίας Τέχνης.

Λαογραφικό Μουσείο και Αρχείο (web: <http://folklore-museum.uoi.gr>)

Μουσείο Τυπογραφίας.

Στεγάζονται στην Πανεπιστημιούπολη, στο κτήριο της Φιλοσοφικής Σχολής.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας διαθέτει πλούσια βιβλιοθήκη με μονογραφίες και συλλογικούς τόμους από την ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία καθώς και περιοδικά σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Τα παραπάνω, μαζί με τις σειρές παλαιούτων και σπανίων εκδόσεων, που προέρχονται από δωρεές (Μητροπολίτη Κορυτσάς Ευλογίου Κουρίλα, Σοφίας Αντωνιάδου, Δημοκρατίας Ηλιάδου, Ευρυδικής Κοντολέοντος, Δημήτρη Λουλέ, Κωνσταντίνου Μέρτζιου, Δημητρίου Πετροπούλου, Χρήστου Πράτσικα, Ιωάννη Τσανάκα, Σεραφείμ Χαριτωνίδη κ.ά.) και αγορές, στεγάζονται στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου όπου ολόκληρη η πανεπιστημιακή κοινότητα έχει ελεύθερη πρόσβαση (εκτός από τις ειδικές συλλογές, βλ. Εσωτερικό κανονισμό). Στην Βιβλιοθήκη έχουν μεταφερθεί από το τμήμα και τα παρακάτω Αρχεία:

- Αρχείο ανασκαφών Ηπείρου «Σωτήρη Δάναρη» (Τομέας Αρχαιολογίας)

- Αρχεία Εφετείου και Υποθηκοφυλακείου Ιωαννίνων. Συμβολαιογραφικά έγγραφα, εκκλησιαστικά και μοναστηριακά αρχεία, αρχείο δημοτικού νοσοκομείου «ΕΛΠΙΣ» Αθηνών, οικογενειακά αρχεία καθώς και πλούσιο φωτογραφικό και άλλο έντυπο υλικό, όπως ημερολόγια, εφημερίδες ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες (Έχει μεταφερθεί στην κεντρική βιβλιοθήκη).

Στους οικείους Τομείς του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας στεγάζονται επίσης τα εξής Αρχεία:

- Λαογραφικό Αρχείο με πρωτογενές, αδημοσίευτο χειρόγραφο υλικό από ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο και την Κύπρο (Τομέας Λαογραφίας)
- Αρχείο Εθνοτοπικών και Πολιτιστικών Συλλόγων (Τομέας Λαογραφίας)
- Μουσικολογικό Αρχείο (Τομέας Λαογραφίας)

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

1. Πρόεδρος

2. **Γενική Συνέλευση.** Αποτελείται από τα μέλη ΔΕΠ και από έναν εκπρόσωπο των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών.

3. **Διοικητικό Συμβούλιο.** Αποτελείται από τον πρόεδρο του Τμήματος, τους διευθυντές των Τομέων, δύο προπτυχιακούς και έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών. Επίσης, συμμετέχει ένας εκπρόσωπος του Ε.Ε.Δ.Ι.Π./Ε.Τ.Ε.Π., όταν συζητούνται θέματα υπηρεσιακής κατάστασης του κλάδου τους.

4. Γραμματεία Τμήματος

Δέχεται τους φοιτητές για κάθε γραμματειακή υποστήριξη και παροχή πληροφοριών σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους και διεκπεραιώνει τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος.

Στεγάζεται στο μεταβατικό κτήριο της Διοίκησης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και λειτουργεί καθημερινά. Δέχεται τους φοιτητές καθημερινά από τις 10π.μ. έως τη 1μ.μ. (τηλ. 2651007231, 2651007232, 265107180, email: gramisar@cc.uoi.gr).

Πρυτανεία

Πρύτανης: Γεώργιος Καψάλης

Αντιπρυτάνεις: Τριαντάφυλλος Αλμπάνης, Θωμάς Μπάκας, Ανδρέας Φωτόπουλος

Κοσμητεία

Κοσμήτορας: Κατερίνη Λιάμπη

Προεδρία Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Πρόεδρος: Χρήστος Σταυράκος

Αναπλ. πρόεδρος: -

Προϊσταμένη Γραμματείας: Κατερίνα Παπαδήμα

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

1. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (Υπ.) (108 διδακτικές μονάδες)

α) Ιστορία – Λαογραφία (63 δ. μ)

Αρχαία Ελληνική Ιστορία	9
Ρωμαϊκή Ιστορία	6
Βυζαντινή Ιστορία	9
Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία	12
Βαλκανική Ιστορία	6
Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια Ιστορία	9
Λαογραφία	9
Επιγραφική	3
Σύνολο δ. μ	<hr/> 63

β) Αρχαιολογία (18 δ. μ)

Προϊστορική Αρχαιολογία	3
Κλασική Αρχαιολογία	3
Βυζαντινή Αρχαιολογία	3
Ιστορία της Τέχνης	3
Και από τα παραπάνω γνωστικά αντικείμενα κατά την προτίμηση του φοιτητή	6
Σύνολο δ. μ	<hr/> 18

γ) Μαθήματα άλλων Τμημάτων (27 δ. μ)

Αρχαία Ελληνικά	9
Μεσαιωνική Ελληνική Φιλολογία	3
Νέα Ελληνική Φιλολογία	6
Φιλοσοφία	3
Λατινικά	3
Παιδαγωγικά	3
Σύνολο δ. μ	<hr/> 27

2. ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (Επ. Υπ.) (36 δ. μ.)

<i>A' ομάδα:</i> Μαθήματα των Τομέων Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας, 15 Νεότερης Ιστορίας και Λαογραφίας (Ιστορία, Επιγραφική, Λαογραφία)	
<i>B' ομάδα:</i> Κλασική Φιλολογία (Αρχαία Ελληνικά, Λατινικά), Νεοελληνική και Μεσαιωνική Φιλολογία, Γλωσσολογία 9	
<i>Γ' ομάδα:</i> 1. Αρχαιολογία & Ιστορία της Τέχνης 12	
Σύνολο δ. μ.	<hr/> 36
Ξένη Γλώσσα: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά 12	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ δ. μ.	<hr/> 156

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Επ. Υπ.	=	Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό
ΙΑ	=	Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Ιστ	=	Ιστορική Κατεύθυνση
Πτ	=	Επί πτυχίω
ΠΤΔΕ	=	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Σ	=	Σεμινάριο
Υπ.	=	Υποχρεωτικό
Φ	=	Τμήμα Φιλολογίας
ΦΠΨ	=	Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
δ. μ.	=	διδακτικές μονάδες

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

1. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (Υπ.) (108 διδακτικές μονάδες)

α) Αρχαιολογία (63 δ. μ.)

Προϊστορική Αρχαιολογία	15
Κλασική Αρχαιολογία (ή Ρωμαϊκή)	18
Βυζαντινή Αρχαιολογία (ή Μεταβυζαντινή)	18
Ιστορία της Τέχνης	12
Σύνολο δ. μ	<hr/> 63

β) Ιστορία – Λαογραφία (24 δ. μ)

Αρχαία Ελληνική Ιστορία	3
Ρωμαϊκή Ιστορία	3
Βυζαντινή Ιστορία	3
Νεότερη Ελληνική Ιστορία	3
Ευρωπαϊκή Ιστορία	3
Βαλκανική Ιστορία	3
Λαογραφία	3
Επιγραφική	3
Σύνολο δ. μ	<hr/> 24

γ) Μαθήματα άλλων Τμημάτων (24 δ. μ)

Αρχαία Ελληνικά	9
Μεσαιωνική Ελληνική Φιλολογία ή Νέα Ελληνική Φιλολογία	6
Φιλοσοφία	3
Λατινικά	3
Παιδαγωγικά	3
Σύνολο δ. μ	<hr/> 24

3. ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (Επ. Υπ.) (33 δ. μ.)

<i>A' ομάδα:</i> μαθήματα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης	12
<i>B' ομάδα:</i> μαθήματα Κλασικής Φιλολογίας (Αρχαία ή Λατινικά), Μεσαιωνική Φιλολογία	6
<i>Γ' ομάδα:</i> Μαθήματα των Τομέων Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας, Νεότερης Ιστορίας και Λαογραφίας (Ιστορία, Επιγραφική, Λαογραφία)	15
Σύνολο δ. μ	<hr/> 33
Ξένη Γλώσσα: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά	12
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ δ. μ.	<hr/> 156

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Α Κ Ο Ρ Μ Ο Υ

A' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Εισαγωγή στην Αρχαία Ελληνική Ιστορία
2. Εισαγωγή στις Βυζαντινές Σπουδές
3. Εισαγωγή στην Προϊστορική Αρχαιολογία
4. Εισαγωγή στην Κλασική Αρχαιολογία
5. Εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Ιστορία
6. Εισαγωγή στη Λαογραφία
7. Αρχαία Ελληνικά
8. Ξένη Γλώσσα

B' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Εισαγωγή στη Νεότερη Ελληνική Ιστορία
2. Εισαγωγή στη Ρωμαϊκή Ιστορία
3. Εισαγωγή στις Βαλκανικές Σπουδές
4. Εισαγωγή στην Ιστορία της Νεότερης Τέχνης
5. Εισαγωγή στη Βυζαντινή Αρχαιολογία
6. Εισαγωγή στη Νέα Ελληνική Λογοτεχνία
7. Λατινικά
8. Ξένη γλώσσα

Μ Α Θ Η Μ Α Τ Α Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Κ Η Σ
Κ Α Τ Ε Υ Θ Υ Ν Σ Η Σ

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Νεότερη Ελληνική Ιστορία
2. Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια Ιστορία
3. Βαλκανική Ιστορία
4. Ρωμαϊκή Ιστορία
5. Λαογραφία
6. Αρχαία Ελληνικά (Ιστοριογραφία)
7. Νεοελληνική Λογοτεχνία
8. Ξένη Γλώσσα

Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Αρχαία Ελληνική Ιστορία
2. Βυζαντινή Ιστορία
3. Αρχαία Ελληνικά
(Όμηρος, Τραγωδία)
4. Εισαγωγή στη Βυζαντινή
Λογοτεχνία
5. Επιγραφική
6. Ξένη Γλώσσα

Ε' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Βυζαντινή Ιστορία
2. Εισαγωγή στη Φιλοσοφία
ή Ιστορία της Φιλοσοφίας
3. Προϊστορική ή Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Επιλογή από ομάδα Α'
5. Επιλογή από ομάδα Α'
6. Επιλογή από ομάδα Α'

ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Αρχαία Ελληνική Ιστορία
2. Νεότερη Ελληνική Ιστορία
3. Κλασική Αρχαιολογία
4. Επιλογή από ομάδα Α'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'
6. Επιλογή από ομάδα Γ'

Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Νεότερη Ελληνική Ιστορία
2. Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια Ιστορία
3. Επιλογή από ομάδα Β'
4. Επιλογή από ομάδα Β'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'

Η' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Παιδαγωγικά
2. Λαογραφία
3. Επιλογή από ομάδα Α'
4. Επιλογή από ομάδα Β'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'

**ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Αρχαία Ελληνικά (Ιστοριογραφία)
5. Νέα Ελληνική Λογοτεχνία
ή Μεσαιωνική Λογοτεχνία
6. Ιστορία της Τέχνης
7. Ξένη γλώσσα

Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Αρχαία Ελληνικά
(Όμηρος, Τραγωδία)
5. Ιστορία Νεότερης Τέχνης
6. Επιγραφική
7. Ξένη Γλώσσα

Ε' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Ιστορία της Τέχνης
5. Εισαγωγή στην Φιλοσοφία
ή Ιστορία της Φιλοσοφίας
6. Επιλογή από ομάδα Γ'

ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Παιδαγωγικά
5. Επιλογή από ομάδα Α'
6. Επιλογή από ομάδα Γ'

Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Κλασική Αρχαιολογία
2. Επιλογή από ομάδα Α'
3. Επιλογή από ομάδα Β'
4. Επιλογή από ομάδα Γ'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'

Η' ΕΞΑΜΗΝΟ

1. Βυζαντινή Αρχαιολογία
2. Επιλογή από ομάδα Α'
3. Επιλογή από ομάδα Α'
4. Επιλογή από ομάδα Β'
5. Επιλογή από ομάδα Γ'

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ¹

---

¹ Σχετικά με πιθανές αλλαγές ο Οδηγός Σπουδών θα αναθεωρείται με ευθύνη των συντακτών. Παρακαλούνται οι φοιτητές να ενημερώνονται συχνά από την ιστοσελίδα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, όπου είναι αναρτημένος ο Οδηγός Σπουδών.

**Α. ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015-16**

ΚΩΔ.	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΙΑΕ	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
103	Εισαγωγή στην Αρχαία Ελληνική Ιστορία (Εκπαιδευτική Εκδρομή)	Κ. ΛΙΑΜΠΗ	Α' (Υπ.)
106	Εκπαίδευση και νέοι στην αρχαιότητα	Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ	Ε', Ζ', Πτ., (Επ. Υπ.) & Φιλολογίας
156	Η Πτολεμαϊκή Αίγυπτος	Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ	Ε', Ζ', Πτ., (Επ. Υπ.)
ΙΡΩ	ΡΩΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
179	Η ρωμαϊκή επέκταση στον μεσογειακό χώρο (343-31 π.Χ.)	Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ	Γ' (Υπ.)
193	Οι δίκες του Ιησού και του Αποστόλου Παύλου: η Καινή Διαθήκη ως πηγή για τη γνώση της ρωμαϊκής διοίκησης στη Μέση Ανατολή	Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
ΙΒΥ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
201	Εισαγωγή στις Βυζαντινές Σπουδές (Εκπαιδευτική Εκδρομή)	ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ	Α' (Υπ.)
311	Ύστερη Βυζαντινή Περίοδος: Αυτοκρατορία Νίκαιας (Εκδρομή)	Κ.Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	Ε' (Υπ.), (Ιστ.)
247	Βυζαντινοί λόγιοι και παιδεία	Κ.Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
229	Βυζάντιο και Περσία	Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
292	Εισαγωγή στις Ελληνοαραβικές σπουδές	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Επ. Υπ.)
296	Η ελληνική διάνοηση στον αραβικό πολιτισμό	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Επ. Υπ.)
105	Ο Μέγας Αλέξανδρος στην πρώιμη αραβική γραμματεία	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
204	Η μέση βυζαντινή περίοδος Α' (610-843)		Ε', Ζ', Πτ. (Επ. Υπ.), & Φιλολογίας
300	Βυζάντιο και πρώτη σταυροφορία		Ε', Ζ', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
ΙΒΑ	ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
313	Βαλκανική Ιστοριογραφία (19 ^{ος} αι.)	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ- ΛΟΥ	Γ' (Υπ.)
322	Χριστιανο-ισλαμικές ορθοδοξίες και συγκρητισμός στα Βαλκάνια (13 ^{ος} -16 ^{ος} αιώνας)	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ- ΛΟΥ	Ε', Ζ' (Σ), (Επ. Υπ.)
340	Το μεσαιωνικό παρελθόν στα Βαλκανικά κράτη (19 ^{ος} -20 ^{ος} αιώνας): Ιστοριογραφία – Τέχνη – Θέατρο - Σινεμά	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ- ΛΟΥ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)

ΙΕΠ	ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
401	Εισαγωγή στην ιστορία της Μεσαιωνικής Δύσης (4 ^{ος} – 15 ^{ος} αι.)	Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	Α' (Υπ.)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΙΑΕ 103 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

(Κ. ΛΙΑΜΠΗ)

Στο μάθημα εξετάζεται η πολιτική ιστορία της Ελλάδος από την κάθοδο των Πρωτοελλήνων μέχρι και το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου. Βασικούς άξονες θα αποτελέσουν, η επισκόπηση των χρονικών, αλλά και των θεματικών ενοτήτων (βαθμιαία διαμόρφωση και εξέλιξη των πολιτευμάτων, θεσμοί, κοινωνική και οικονομική διάρθρωση των πόλεων – κρατών). Παράλληλα θα παρουσιασθούν οι αρχαίες πηγές (φιλολογικές, επιγραφικές, νομισματικές) και θα συζητηθούν οι μέθοδοι προσέγγισης και αξιολόγησής τους. Στα πλαίσια του μαθήματος θα πραγματοποιηθεί εκπαιδευτική εκδρομή στη Δωδώνη.

ΙΑΕ 106 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

(Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ)

Είδος μαθήματος

Μάθημα σε μορφή παραδόσεων. Ενθαρρύνεται η εκπόνηση προαιρετικής ενισχυτικής εργασίας, η οποία αποτελεί το 20% της τελικής βαθμολογίας.

Περιληπτική παρουσίαση

Η εκπαίδευση ως μέρος της ευρύτερης ελληνικής παιδείας και της ελληνικής ταυτότητας, από την αρχαϊκή έως και την ελληνιστική εποχή. Οι βασικές αρχές της εκπαίδευσης των νέων, οι θεσμοί και η οργάνωση στο πλαίσιο των πόλεων και των βασιλείων. Η σημασία της εκπαίδευσης για την σχέση των Ελλήνων με τους υπόλοιπους λαούς, και ιδιαίτερα με τους Ρωμαίους.

Στόχοι

Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με τα εκπαιδευτικά συστήματα των σημαντικότερων πόλεων και βασιλείων της αρχαιότητας, αλλά και στην επανερμηνεία των πολιτικών και κοινωνικών αξιών που η εκπαίδευση αυτή μετέδιδε. Το μάθημα στρέφεται επίσης και προς την ελληνική και εξελληνισμένη Ανατολή και τη σημασία της εκπαίδευσης στον χώρο της ευρύτερης Ανατολικής Μεσογείου. Αναλύεται ο ρόλος που διαδραμάτισαν οι πόλεις-κράτη και οι μοναρχίες, επηρεάζοντας τις σχολικές δομές και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, και ακόμα συζητούνται διαδικασίες περισσότερο πολύπλοκες, όπως ο αλφαριθμητισμός, οι ηλικιακές κατηγορίες, ο διαχωρισμός των δύο φύλων και οι σχέσεις του ελληνικού με τους υπόλοιπους αρχαίους πολιτισμούς. Έμφαση δίνεται στην προσέγγιση όχι μόνο των ιστορικών, αλλά και των ιστοριογραφικών προβλημάτων που σχετίζονται με τα παραπάνω θέματα, καθώς και στην πρόσληψή τους από τους μεταγενέστερους.

Διάγραμμα μαθημάτων

- I. Ο Πολιτισμός της Παιδείας
- II. Ο κόσμος του Ομήρου
- III. Η εκπαίδευση των νέων στη Σπάρτη
- IV. Η εκπαίδευση στην Αθήνα
- V. Η εκπαίδευση των εφήβων στην Αθήνα
- VI. Πολιτισμός και εκπαίδευση στα Ελληνιστικά Βασίλεια.
- VII. Ρώμη και ελληνική εκπαίδευση
- VIII. Πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις, ρόλος των φύλων στην εκπαίδευση.
- IX. Η πρόσληψη της ελληνικής εκπαίδευσης

ΙΑΕ 156 Η ΠΤΟΛΕΜΑΪΚΗ ΑΙΓΥΠΤΟΣ

(Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ)

Είδος μαθήματος

Μάθημα σε μορφή παραδόσεων. Ενθαρρύνεται η ειπώνηση προαιρετικής ενισχυτικής εργασίας, η οποία αποτελεί το 20% της τελικής βαθμολογίας.

Περίληπτική παρουσίαση

Αντικείμενο του μαθήματος αποτελεί η ιστορία του βασιλείου των Πτολεμαίων από την ίδρυσή του (τέλος του 4ου αι. π.Χ.) ως την υποταγή του στους Ρωμαίους (30 π.Χ.). Παρουσιάζονται οι βασικοί σταθμοί της πολιτικής και στρατιωτικής ιστορίας, οι πολιτειακές και κοινωνικές δομές, η βασιλική ιδεολογία και οι σχέσεις μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών και “εθνικών” ομάδων. Μέσα από την ανάλυση αντιπροσωπευτικών γραμματειακών πηγών και παπύρων αναλύεται η συμβολή της Πτολεμαϊκής Αιγύπτου στον ελληνιστικό κόσμο.

Στόχοι

Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με έναν χώρο στον οποίο η παρουσία των Ελλήνων υπήρξε σημαντική. Η ιστορία της Πτολεμαϊκής Αιγύπτου εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της ιστορίας της Ανατολικής Μεσογείου στην Αρχαιότητα και προσφέρεται για την εξέταση της σχέσης των Μακεδόνων και των άλλων Ελλήνων με έναν λαό, με τον οποίο υπήρξε γόνιμη αλληλεπίδραση. Ζητούμενο του μαθήματος είναι οι φοιτητές να γνωρίσουν μεθόδους προσέγγισης κειμένων και υλικών καταλοίπων, έτσι ώστε να αξιολογηθούν ιστορικά όψεις της παραπάνω σχέσης στην πολιτική, την κοινωνία, την οικονομία και τον πολιτισμό.

Διάγραμμα μαθημάτων

1. Επισκόπηση της Ελληνιστικής περιόδου: Βασικά πρόσωπα και θεσμοί.
2. Πηγές και είδη πηγών. Γραμματειακά κείμενα, Πάπυροι, επιγραφές, νομίσματα, αρχαιολογικά κατάλοιπα.
3. Αίγυπτος: Χώρος και ιστορία ως τη μακεδονική κατάκτηση.
4. Ιστορική επισκόπηση I: Από τον Αλέξανδρο στον Πτολεμαίο Α' Σωτήρα: Η συγκρότηση του βασιλείου και η ίδρυση μια νέας δυναστείας.
5. Ιστορική επισκόπηση II: (306-221 π.Χ.): Η ακμή του βασιλείου.
6. Ιστορική επισκόπηση III: (221-51 π.Χ.): Αποδυνάμωση και κρίση. Η Αίγυπτος προτεκτοράτο των Ρωμαίων.
7. Ιστορική επισκόπηση IV: (51-31 π.Χ.): Ανάκαμψη και τελική υποταγή στη Ρώμη.
8. Βασικές δομές του Πτολεμαϊκού Βασιλείου: Εξωτερική και εσωτερική πολιτική. Η πολιτική γεωγραφία του Βασιλείου των Πτολεμαίων.
9. Βασιλική ιδεολογία και θρησκευτική χειραγώγηση.
10. Συμβίωση και αποκλεισμός μεταξύ των εθνοτικών ομάδων: Η σχέση μεταξύ γηγενών Αιγυπτίων και νεοφερμένων Μακεδόνων και άλλων Ελλήνων. Σχέση μεταξύ αγροτών και κατοίκων των πόλεων (κυρίως της Αλεξάνδρειας).
11. Ανάπτυξη των γραμμάτων και των επιστημών και η συμβολή της Πτολεμαϊκής Αιγύπτου στον ελληνιστικό πολιτισμό.

ΠΡΩ 179 Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΧΩΡΟ

(343-31 π.Χ.)

(Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ)

Η διεξόδος της Ρώμης στον μεσογειακό χώρο μεταξύ των ελληνιστικών κρατικών οντοτήτων και της Καρχηδόνας. Η λογική του επεκτατισμού και η σημασία του πολιτεύματος της Respublica για την επίτευξη των ρωμαϊκών γεωστρατηγικών στόχων. Οι Σαμνιτικοί πόλεμοι και ο εξελικτικός εκρωμαϊσμός της Ιταλίας. Η απόκρουση της εισβολής του Πύρρου. Οι Μακεδονικοί πόλεμοι. Ο πόλεμος του Αντιόχου. Οι Καρχηδονιακοί πόλεμοι. Η κατάκτηση της Μέσης Ανατολής και της Αιγύπτου από τους Ρωμαίους.

Σκοπός του μαθήματος: η περιγραφή του τρόπου με τον οποίο η Respublica κατέκτησε μέσα σε τρεις αιώνες ολόκληρο τον μεσογειακό χώρο και η ανάλυση της διασύνδεσης μεταξύ του πολιτικού συστήματος της Ρώμης κατ' αυτή την περίοδο και της αποτελεσματικότητας στην υλοποίηση των επεκτατικών της βλέψεων.

Μαθησιακό αποτέλεσμα: αναμένεται η δημιουργία εκ μέρους των φοιτητών σφαιρικής εικόνας των διαδραματισθέντων από την έναρξη του Α' Σαμνιτικού πολέμου έως τη ναυμαχία του Ακτίου και, συνάμα, συνειδητοποίηση της σημασίας που είχε για την εξέλιξη της Ιστορίας η στρατηγική στόχευση της Ρώμης να ελέγξει πλήρως, ως φυσικό της χώρο, την ιταλική χερσόνησο και στη συνέχεια να διευρύνει το *imperium* τόσο προς Δυσμάς όσο και προς Ανατολάς, σε βάρος της Καρχηδόνας και των ελληνοιστικών κρατικών οντοτήτων.

ΠΡΩ 193 ΟΙ ΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ: Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΩΣ ΠΗΓΗ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

(Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ)

Η ρωμαϊκή παρουσία στην Παλαιστίνη μέχρι την ηγεμονία του Τιβερίου. Το καθεστώς της Κοίλης Συρίας. Το σύστημα της Τετραρχίας και η ρωμαϊκή διοίκηση μιας *procuratoria* επαρχίας όπως η Ιουδαία.. Η δίκη του Ιησού: σύγκρουση νόμων. Ο ρόλος του Σανχεντρίν (Συνεδρίου). Ο Παύλος ενώπιον των ρωμαϊκών αρχών: *provocatio* ή *appellatio*;

Σεμιναριακό μάθημα με ειπώνηση γραπτής εργασίας. Η συμμετοχή σ' αυτό των φοιτητών γίνεται μετά από συνεννόηση με τον διδάσκοντα, καθότι απαιτείται τουλάχιστον στοιχειώδης κατανόηση της Λατινικής γλώσσας και πολύ καλή έως άριστη γνώση μιας από τις παρακάτω σύγχρονες γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ιταλικά.

Σκοπός του μαθήματος: να καταδειχθεί στους φοιτητές αφ' ενός ότι τα ιερά κείμενα, τοποθετούμενα κάτω από το πρίσμα της επιστημονικής έρευνας της Ιστορίας, συνιστούν ταυτόχρονα σημαντικές γραμματειακές πηγές για τους θεσμούς, πολιτικούς και κοινωνικούς, των ρωμαϊκών επαρχιών και, αφ' ετέρου, να εισαχθούν οι φοιτητές στη μέθοδο της συγκριτικής ανάλυσης γεγονότων, της αντιπαραβολής πηγών προς εξαγωγή συνθετικών τελικών συμπερασμάτων.

Μαθησιακό αποτέλεσμα: μέσω της ειπώνησης γραπτής εργασίας με διάγραμμα (πλάνο έκθεσης του επιλεγέντος θέματος, με ενότητες, υποενότητες, παραγράφους, κ.λ.π.), από το αποτέλεσμα της οποίας θα κριθεί η βαθμολόγηση του φοιτητή στο μάθημα, επιδιώκεται η απόκτηση δεξιοτήτων στον χειρισμό πηγών, ξένης επίσης βιβλιογραφίας, ανασύνθεσης των ήδη εκπεφρασμένων επιστημονικών απόψεων, και βελτίωση της δυνατότητας συγγραφής κειμένου με ιστορικό θέμα, όπως επίσης και της ορθολογικής παρουσίασής του, πέραν της αφηγηματικής διάστασης.

IBY 201 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

(ΧΡ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ)

Μάθημα εισαγωγικό (παράδοση) στην επιστήμη της Ιστορίας του Βυζαντινού Κράτους. Θα αποτελείται από δυο μέρη. Στο πρώτο μέρος κάθε τριώρου θα παρουσιάζονται συγκεκριμένα θέματα από τον διδάσκοντα και στο δεύτερο θα γίνεται επεξεργασία και ιστορική ανάλυση γραπτής ή άλλης ιστορικής πηγής σε συνεργασία με τους φοιτητές και τις φοιτήτριες. Έτσι θα λαμβάνει χώρα και η κατάλληλη προετοιμασία για τις εξετάσεις (υπάρχει πάντα θέμα με ιστορική ανάλυση γραπτής πηγής). Το μάθημα συμπληρώνει εκπαιδευτική εκδρομή σε Άρτα και Νικόπολη.

Σκοποί του μαθήματος: εξοικείωση με την επιστήμη της Ιστορίας του Βυζαντίου, γνώση του γενικότερου ιστορικού πλαισίου (αυτοκράτορες, σημαντικά γεγονότα/σταθμοί), του κοινωνικού πλαισίου και των δομών της διοίκησης του κέντρου και των επαρχιών και των βασιικών αρχών της οικονομίας του κράτους.

Γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου. Δε δίνονται απαλλακτικές εργασίες.

Διάγραμμα μαθημάτων: Ιστορία των βυζαντινών σπουδών, πηγές της Βυζαντινής Ιστορίας, οι περιοχές του κράτους, ο αυτοκράτορας και οι θεσμοί, η κρατική οργάνωση, η εκκλησία, η διοίκηση (πολιτική και στρατιωτική), η οικονομία, ο πληθυσμός, εξωτερική πολιτική και σχέσεις με τους γειτονικούς λαούς, η επιβίωση του Βυζαντίου μέχρι σήμερα και η προσφορά του στον πολιτισμό.

Φροντιστήριο: σε δίωρο φροντιστήριο θα προσκαλούνται ολιγάριθμες κάθε φορά ομάδες φοιτητών όπου θα γίνεται στη βιβλιοθήκη μια πρώτη εξοικείωση με την έρευνα. Τα ονόματα θα ανακοινώνονται κάθε εβδομάδα στην ιστοσελίδα του Τμήματος.

IBY 311 ΥΣΤΕΡΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ: ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΝΙΚΑΙΑΣ

(*Εκδρομή*)

(Κ.Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ)

Στο μάθημα γίνεται μία συστηματική και σε βάθος μελέτη της περιόδου 1204-1261. Εξετάζεται το μεγάλο θέμα της Δ' Σταυροφορίας και οι συνέπειές της στο βυζαντινό κόσμο. Μελετάται η ανασύσταση και η εξάπλωση της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας μέχρι την αποκατάσταση του 1261. Διερευνώνται θέματα σχετικά με την κοινωνία, την οικονομία, την πνευματική ανάπτυξη, την εσωτερική και εξωτερική πολιτική και την Εκκλησία.

Στο Φροντιστήριο του μαθήματος γίνεται μελέτη και ιστορική ανάλυση επιλεγμένων κειμένων, καθώς και ειδικών ιδεολογικών όρων των ιστορικών Νικήτα Χωνιάτη, Γεωργίου Ακροπολίτη, Γεωργίου Παχυμέρη, του χρονογράφου Θεοδώρου Σκουταριώτη κ.ά.

Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με τα κείμενα των ιστορικών του 13^{ου} αιώνα, την κατανόηση της ιδεολογίας του βυζαντινού κόσμου, όπως αποτυπώνεται σε μία ζωτική βυζαντινή επαρχία μετά το συγκλονιστικό γεγονός της αλώσεως της βασιλίδος των πόλεων από τους σταυροφόρους και την εγκατάσταση στην Κωνσταντινούπολη ενός Φράγκου αυτοκράτορα και ενός Λατίνου πατριάρχη.

Οι εξετάσεις γίνονται γραπτώς.

IBY 247 ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΛΟΓΙΟΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

(Κ.Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ)

Στο σεμινάριο γίνεται εισαγωγή στο εκπαιδευτικό σύστημα του Βυζαντίου, τα σχολεία, τους δασκάλους, τις βιβλιοθήκες, την εποπτεία της ανώτερης παιδείας από τον Αυτοκράτορα και τον Πατριάρχη, καθώς και την ιδιωτική εκπαίδευση. Επίσης εξετάζεται ο ρόλος των βυζαντινών λογίων στη διάσωση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και η ίδια η πνευματική παραγωγή στο Βυζάντιο. Οι φοιτητές μελετώντας κυρίως τις πηγές αλλά και τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία, συνθέτουν και παρουσιάζουν εξειδικευμένες στο θέμα εργασίες. Οι φοιτητές, πριν δηλώσουν το μάθημα, θα πρέπει να έλθουν σε συνεννόηση με τον διδάσκοντα.

Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με μία διαχρονικά μεγάλη ποικιλία πηγών, την παρακολούθηση της ελληνικής παιδείας από την ύστερη αρχαιότητα έως την Αναγέννηση, καθώς και την συμβολή των Βυζαντινών λογίων και δασκάλων στη διάσωση των αρχαίων κειμένων και μάλιστα εκείνων που χρησιμοποιούνταν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ακόμη γίνεται μεθοδολογική κατάρτιση των φοιτητών μέσα από τις μικρές και μεγαλύτερες εργασίες που προετοιμάζουν και παρουσιάζουν στα πλαίσια του σεμιναρίου.

IBY 229 ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΠΕΡΣΙΑ

(Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ)

Κατά την πρώιμη Βυζαντινή περίοδο, η Περσία αποτέλεσε τον κύριο αντίπαλο της Ρωμαϊκής – Βυζαντινής αυτοκρατορίας στα ανατολικά. Οι σχέσεις τους διέπονται από μακρές περιόδους ειρήνης αλλά και αιματηρούς πολέμους. Κατά την διάρκεια του σεμιναρίου, θα γίνει προσπάθεια να εξοικειωθούν οι φοιτητές με την πορεία των σχέσεων αυτών και να εξετασθούν ορισμένα πολύ σημαντικά κείμενα, ιδιαίτερα το κείμενο του ιστορικού Μενάνδρου Προτήκτωρος για την συνθήκη του 562, που αποτελεί και την πλέον

λεπτομερής καταγραφή διπλωματικών διαπραγματεύσεων για όλη την αρχαία γραμματεία. Στόχο του σεμιναρίου θα αποτελέσει η εμβάθυνση των φοιτητών στα προβλήματα που προκύπτουν από την μελέτη των σχέσεων αυτών, τα διάφορα επίπεδα αντιπαλότητας και συνεννόησης, αλλά και η βασική γνώση πτυχών της δομής του Περσικού κράτους, λιγότερο γνωστές στο Ευρωπαϊκό κοινό. Οι φοιτητές υποχρεούνται να εκπονήσουν γραπτή εργασία, προφορική σύνοψη της οποίας θα παρουσιασθεί κατά την ημερίδα κοινών σεμιναρίων με άλλους συναδέλφους της Βυζαντινής Ιστορίας. Απαραίτητη είναι η γνώση τουλάχιστον μία από τις κύριες Ευρωπαϊκές γλώσσες.

IBY 292 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΟΑΡΑΒΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η παρουσίαση της μετάδοσης και της επίδρασης της ελληνικής κουλτούρας στον αραβόφωνο ισλαμικό πολιτισμό.

Επιμέρους στόχοι του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές τις διόδους και τους τρόπους μετάδοσης στοιχείων της ελληνικής κουλτούρας στον αραβόφωνο πολιτισμό, να μελετήσουν απόψεις αραβόφωνων συγγραφέων για τους Έλληνες και την ιστορία τους, να εντοπίζουν στοιχεία της ελληνικής διανόησης στην αραβική γραμματεία, να δίνουν παραδείγματα στοιχείων της ελληνικής τέχνης που ενσωματώθηκαν στην ισλαμική τέχνη.

Στο μάθημα θα εξεταστούν τα εξής θέματα:

Εισαγωγικές παρατηρήσεις – ορισμοί. Κέντρα ερέυνης - Ινστιτούτα. Εγχειρίδια, εγχειρίδια, συλλογές κειμένων και επιστημονικά περιοδικά.

Εργαλεία έρευνας και πηγές. Τομείς και πεδία ειδίκευσης.

Η συνάντηση της ελληνικής κουλτούρας με την Συριακή, Ιουδαϊκή και Περσική κουλτούρα από την εποχή των κατακτήσεων του Μεγάλου Αλεξάνδρου ως την εμφάνιση του Ισλάμ. (τρεις διαλέξεις)

Η ελληνική γλώσσα και παιδεία στην Εγγύς και Μέση Ανατολή έως τα τέλη του 7^{ου} αι. μ.Χ.

Η ελληνική παιδεία στις χριστιανικές σχολές της Εγγύς και Μέσης Ανατολής.

Ο εξαραβισμός της Εγγύς και Μέσης Ανατολής και η τύχη της ελληνικής παιδείας μετά την εμφάνιση του Ισλάμ.

Η αρχαία ελληνική κληρονομιά στην αραβική παράδοση. Πληροφορίες για τους Έλληνες και την ιστορία τους στην πρώιμη αραβική γραμματεία.

Αποσπάσματα από Άραβες συγγραφείς για τους Έλληνες, την ιστορία τους και τον πολιτισμό τους. (τρεις διαλέξεις: al-Jāhiz, al-Ya'qūbī, al-Mas'ūdī)

Στοιχεία της ελληνικής τέχνης στην πρώιμη ισλαμική τέχνη.

Η συμβολή του ελληνισμού στην ανάπτυξη του «αραβόφωνου ανθρωπισμού».

Γραπτή εξέταση. Εργασία Προαιρετική.

IBY 296 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΝΟΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η παρουσίαση του κινήματος των ελληνοαραβικών μεταφράσεων στη Βαγδάτη από τον 8^ο ως τον 11^ο μ. Χ. αιώνα.

Επιμέρους στόχοι του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές το ιστορικό πλαίσιο, τα πρόσωπα και τα γεγονότα του κινήματος των ελληνοαραβικών μεταφράσεων, καθώς και τι και γιατί μεταφράστηκε στα Αραβικά, να δίνουν παραδείγματα χαμένων ελληνικών έργων που σώζονται μόνο σε αραβική μετάφραση, να ονοματίζουν ελληνικά γραμματειακά είδη που υιοθετήθηκαν από την αραβόφωνη γραμματεία, να αναγνωρίζουν την επίδραση που άσκησαν οι ελληνοαραβικές μεταφράσεις στη διαμόρφωση αφηρημένων εννοιών και στην κατασκευή επιχειρημάτων στην αραβόφωνη φιλοσοφική και επιστημονική γραμματεία.

Στο μάθημα θα εξεταστούν τα εξής θέματα:

Βιβλιογραφικές και άλλες εισαγωγικές παρατηρήσεις. Προλεγόμενα στον αραβικό πολιτισμό.

Το ιστορικό πλαίσιο της μετάφρασης έργων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στα

Αραβικά.

Λόγοι και παράγοντες που συνετέλεσαν στην ενασχόληση των Αράβων με έργα της ελληνικής διανόησης - Ιδεολογικοί και πολιτικοί παράγοντες, θεωρητικοί και πρακτικοί λόγοι, εκπαίδευση διοικητικών υπαλλήλων (δύο διαλέξεις).

Η δημιουργία του μεταφραστικού κινήματος της Βαγδάτης. Στάδια και η εξέλιξή του. (τρεις διαλέξεις: πρώιμες μεταφράσεις, ο 'κύβλος του al-Kindī, η 'σχολή του Hunayn ibn Ishāq', οι «Αριστοτελιστές της Βαγδάτης»)

Πάτρωνες, μεταφραστικές περίοδοι και τα χαρακτηριστικά των.

Ομαδοποιήσεις των μεταφράσεων και η τεχνική τους.

Η σημασία των ελληνοαραβικών μεταφράσεων (διάσωση μέρους της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς, η συμβολή τους στην ανάπτυξη της τεχνολογίας, στην κατασκευή αστρονομικών οργάνων και χαρτών, καθώς και στην ίδρυση βιβλιοθηκών, νοσοκομείων και αστρονομικών παρατηρητηρίων).

Η επίδραση της ελληνικής διανόησης στην αραβόφωνη ισλαμική σκέψη (γραμματειακά είδη, κατασκευή εννοιών και επιχειρημάτων), καθώς και στη διαμόρφωση και ανάπτυξη της φιλοσοφίας και άλλων επιστημών στην αραβική γλώσσα.

Παραδείγματα της επίδρασης της αρχαίας ελληνικής διανόησης σε έργα αραβόφωνων μουσουλμάνων φιλοσόφων, επιστημόνων και άλλων διανοουμένων (δύο διαλέξεις).

Γραπτή εξέταση. Εργασία Προαιρετική.

IBY 105 Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΑΡΑΒΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του σεμιναρίου είναι η παρουσίαση των ιστοριών και διηγήσεων που απαντούν στην πρώιμη αραβόφωνη γραμματεία για τον Μέγα Αλέξανδρο.

Επιμέρους στόχοι του σεμιναρίου είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές τις απόψεις αραβόφωνων μουσουλμάνων συγγραφέων της πρώιμης ισλαμικής ιστορίας για τον Μέγα Αλέξανδρο, να εντοπίζουν τις διαφορές από αντίστοιχες ελληνικές διηγήσεις, να μπορούν να δίνουν παραδείγματα από τις εξελίξεις του θρύλου του Μεγάλου Αλεξάνδρου στους λαούς του χαλιφάτου, και να διερευνούν το σκοπό που υπηρετούν αυτές οι διηγήσεις στο έργο και στο ακροατήριο των αραβόφωνων ιστορικών.

Στο σεμινάριο θα εξεταστούν τα εξής θέματα:

Εισαγωγικές παρατηρήσεις. Μεθοδολογία και τεχνική της επιστημονικής εργασίας.

Ο Μέγας Αλέξανδρος στις παραδόσεις των λαών της Ανατολής (Συριακή και Περσική παράδοση) (δύο συναντήσεις)

Το Κοράνιο και η ταυτότητα του 'Δίκερου' (*Dhū l-Qarnayn*).

Αναφορές στον Μέγα Αλέξανδρο σε αραβικά Υπομνήματα στο Κοράνιο.

Διηγήσεις για τον Μέγα Αλέξανδρο στις μουσουλμανικές 'Ιστορίες των Προφητών'.

Αραβικές μεταφράσεις της αλληλογραφίας Αριστοτέλη και Μεγάλου Αλεξάνδρου – Σχολιασμός αποσπασμάτων (δύο συναντήσεις).

Η αραβόφωνη σοφιστολογική γραμματεία για τον Μέγα Αλέξανδρο.

Διηγήσεις του μυθιστορήματος του Ψευδο-Καλλισθένη σε έργα Αράβων συγγραφέων – Ομοιότητες και διαφορές – Σχολιασμός αποσπασμάτων (δύο συναντήσεις).

Αποτίμηση των ιστοριών και θρύλων για τον Μέγα Αλέξανδρο που παρατίθενται στην πρώιμη αραβόφωνη γραμματεία - Νεωτερισμοί.

Παρουσίαση εργασιών. Εργασία Υποχρεωτική.

Το Σεμινάριο μπορούν να επιλέξουν όσοι φοιτητές έχουν παρακολουθήσει το μάθημα «Εισαγωγή στις Ελληνοαραβικές Σπουδές» ή το μάθημα «Η ελληνική διανόηση στον αραβικό πολιτισμό».

IBY 204 Η ΜΕΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α' (610-843)

Παρουσίαση της κρατικής οργάνωσης και διοίκησης του βυζαντινού κράτους κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο με παράλληλη αναφορά των σημαντικότερων πηγών (ιστοριογραφικών και μη). Γίνεται αναφορά και στα πολιτικά γεγονότα, τη βυζαντινή πολιτιστική επίδραση, τις σχέσεις με τη Δύση, την εκκλησιαστική πολιτική των βυζαντινών αυτοκρατόρων μέσω της μελέτης σχετικών πηγών.

Μαθησιακοί στόχοι:

Κατανόηση της νέας εποχής που σηματοδοτεί η περίοδος για τη βυζαντινή αυτοκρατορία, με κύρια χαρακτηριστικά τον εξελληνισμό της κρατικής δομής της και την ενίσχυση του χριστιανικού της χαρακτήρα.

Τρόπος εξέτασης:

- Γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου.
- Προαιρετικές εργασίες- όχι απαλλακτικές.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων:

Βυζαντινή πολιτική θεωρία- Κρατική οργάνωση- Η αραβική επέκταση και τα αίτια της- Η αντιμετώπιση των αιρέσεων- Η αντιμετώπιση των Αράβων και των Βουλγάρων- Σχέσεις με τη Δύση- Εικονομαχία.

IBY 300 ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑ

Στο σεμινάριο θα γίνει αναφορά στις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες του ευρωπαϊκού χώρου που οδήγησαν στη γέννηση της σταυροφορικής ιδέας. Θα διερευνηθούν οι σχέσεις Βυζαντινών και Σταυροφόρων και η εικόνα που διαμόρφωσαν οι μεν για τους δε, όπως αυτή προκύπτει από τις μαρτυρίες των πηγών, βυζαντινών και δυτικών. Θα εξεταστεί ο ρόλος του Αλέξιου Α' Κομνηνού στην εκκίνηση της πρώτης σταυροφορίας καθώς και ο ρόλος του παπισμού, ενώ θα μελετηθούν οι σχέσεις του Αλέξιου και των Νορμανδών, καθώς και οι σχέσεις σταυροφόρων και παπικής εκκλησίας. Ακόμα θα διερευνηθεί ο ρόλος των Νορμανδών και της παπικής εκκλησίας στην καλλιέργεια του αντιβυζαντινού πνεύματος στη Δύση.

Μαθησιακοί στόχοι:

Ανάδειξη των κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών της Δύσης που οδήγησαν στη γέννηση της σταυροφορικής ιδέας και την πραγματοποίηση των Σταυροφοριών, αλλά και του ρόλου που έπαιξε το σταυροφορικό κίνημα στην εξέλιξη των σχέσεων Δύσης και Ανατολής.

Τρόπος εξέτασης:

Υποχρεωτική εκπόνηση γραπτής εργασίας.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων

Προσκήνυμα στους Αγίους Τόπους κατά τον 10^ο και 11^ο αιώνα - Το κίνημα της «Ειρήνης του Θεού» και η έννοια του «ιερού πολέμου» στη Δύση – Αντιμετώπιση των Σταυροφόρων από τον Αλέξιο Α'- Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της Πρώτης Σταυροφορίας τόσο για τις σχέσεις Βυζαντινών και Φράγκων, όσο και για την ενίσχυση της Λατινικής Εκκλησίας στην Ανατολή.

Φροντιστήρια

Στα πλαίσια των δίωρων φροντιστηριακών μαθημάτων αναλύονται και σχολιάζονται αποσπάσματα από βυζαντινές, λατινικές, αραβικές πηγές.

IBA 313 ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ (19^{ος} – 20^{ος} ΑΙΩΝΑΣ)

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Στο μάθημα προσεγγίζονται κριτικά, μέσα από κείμενα βαλκάνιων ιστορικών (Marin Drinov, Vuk Stefanović Karadžić, A. D. Xenopol, Sami και Naim Frasheri κ.ά.), τα βασικά ζητήματα των εθνικών ιστοριογραφιών κάθε βαλκανικού κράτους: Θεματική (γεγονοτολογική πολιτική, διπλωματική, στρατιωτική ιστορία), Θεωρητικές αφηρητές του

Ιστορισμού (νομοτελειακή εξέλιξη του έθνους και οργάνωσή του σε κράτος), Μέθοδος (ευρετική, κριτική πηγών).

Ειδικότερα, διερευνώνται η παραγωγή τής ιστορικής γνώσης, η επαγγελματοποίηση του ιστορικού και η κοινωνική λειτουργία τής Ιστορίας ως συστατικού του κυρίαρχου πολιτικού λόγου. Έμφαση δίνεται **α)** στην ανάδειξη του (εθνικού) μεσαιωνικού παρελθόντος, **β)** στη θεσμοθέτηση της Ιστορίας ως ιδιαίτερου αντικειμένου έρευνας, στα νεοσυσταθέντα κρατικά Ιδρύματα (Ακαδημία, Πανεπιστήμια, Κρατικά Αρχεία), και διδασκαλίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση και **γ)** στη διάχυση της ιστορικής γνώσης μέσω εγκεκριμένων σχολικών εγχειριδίων, ιστορικών μονογραφιών, ημερησίου/ περιοδικού τύπου, εθνικών/ τοπικών επετείων, μνημείων κ.λπ.. Οι παραπάνω όροι παραγωγής τής ιστορικής γνώσης αναζητούνται στο εσωτερικό των βαλκανικών κρατών, στις μεταξύ τους σχέσεις και στο δυτικο-ευρωπαϊκό πολιτικο-ιδεολογικό πλαίσιο (π.χ. J. G. Herder, *Ιδέες για τη φιλοσοφία τής Ιστορίας της ανθρωπότητας*, 1791, κεφ. 4 και E. Renan, *Τι είναι έθνος*;: <http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/constan/nation.pdf>.)

Το μάθημα στοχεύει στη μύηση των φοιτητών της Ιστορικής Κατεύθυνσης σε ένα λιγότερο γνωστό πεδίο της επιστήμης της Ιστορίας, την Ιστοριογραφία, δηλαδή στο λόγο για το παρελθόν και στην πολιτικο-κοινωνική λειτουργία του. Ειδικότεροι στόχοι: Άσκηση στην κατανόηση του τρόπου και των αιτιών εξαιτίας των οποίων γράφονται, όπως γράφονται, οι Βαλκανικές εθνικές ιστορίες.

Δίνεται υλικό σε ηλεκτρονική μορφή (ecourse) και ένα από τα παρακάτω βιβλία: Α. Κωνσταντακοπούλου, *Πολιτική και μνήμη στα Βαλκάνια Οι ελληνικές εικόνες του Μαυροβουνίου (19^{ος} αι. – Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος)*, Παράρτημα, αρ. 74, Επιστημονικής Επετηρίδας Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Γάννενα 2004, ISBN 960 233 158 5 [εικρεμεί η ένταξή του στον Εύδοξο] ή *Αλέκο Κωνσταντίνωφ Ο Μπάϊ Γκάνιος*, Α. Κωνσταντακοπούλου Επίμετρο. Ευρω-Βαλκανικοί Αναπροσδιορισμοί [υπό έκδοση, θα κατατεθεί σύντομα ISBN].

ΙΒΑ 322 ΧΡΙΣΤΙΑΝΟ-ΙΣΛΑΜΙΚΕΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΗΤΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ (13ος-16ος αι.)

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Ως ιστορικά φαινόμενα τόσο οι θρησκείες, ως πίστη/ κοσμοαντίληψη και σύστημα οργάνωσης του χρόνου/ χώρου του ποιμνίου, όσο και οι εκκλησίες-κρατικοί θεσμοί βρίσκονται σε συνεχή προσαρμογή και εξέλιξη, σε σχέση με την κοινωνία και την πολιτική οργάνωση, καθώς και σε αδιάκοπο διάλογο με τις όμορες θρησκείες/ εκκλησίες. Μέσα από τις πολύπλοκες αυτές σχέσεις, διαμορφώνονται ορθές και αποκλίνουσες εκδοχές *δόξας* (ορθοδοξία - ετεροδοξία ή αίρεση) και δια-θρησκευτικές αποκλίσεις αλλά και συγκλήσεις που συχνά καταλήγουν σε *συγκρητιστικές* πρακτικές.

Τα παραπάνω πεδία έρευνας αναλύονται, μέσα από πηγές και σύγχρονη βιβλιογραφία σχετικά με τον Χριστιανισμό και το Ισλάμ στα υστερο-Μεσαιωνικά και Οθωμανικά Βαλκάνια, έτσι ώστε θεολογικές και ιδεολογικές συγκλίσεις και αποκλίσεις να γίνουν αντιληπτές τόσο σε ευρεία δια-θρησκευτική κλίμακα όσο και σε καθημερινή βάση.

Σεμινάριο. Προαπαιτούμενη η παρακολούθηση και επιτυχής εξέταση σε ένα τουλάχιστον μάθημα Βαλκανικής Ιστορίας

Υποχρεωτική η παρακολούθηση, η γνώση μιας τουλάχιστον ξένης γλώσσας και η εκπόνηση εργασίας.

Δίνεται ιστορικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή.

ΙΒΑ 340 ΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ (19^{ος} - 20^{ος} ΑΙΩΝΑΣ): ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΤΕΧΝΗ – ΘΕΑΤΡΟ - ΣΙΝΕΜΑ

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Στόχος του μαθήματος είναι να αναλυθούν κριτικά διαφορετικοί *λόγοι* (ακαδημαϊκός/ επιστημονικός, κυβερνητικός, καλλιτεχνικός) που αναπτύσσονται γύρω από το μεσαιωνικό παρελθόν στα εθνικά κράτη της Χερσονήσου, από το 19^ο αιώνα ως σήμερα: Ιστορικές μονογραφίες/ άρθρα, θεσμικά κείμενα/ επίσημοι λόγοι, από κοινού με έργα τέχνης, θεατρικά και κινηματογραφικά έργα.

Θα επιχειρηθεί η συγκριτική ανάλυση κειμενικών και εικονικών ιστορικών *λόγων* όχι ως κατασκευασμένες συμβολικές/ τελετουργικές εκφράσεις, όπως ο μεταψυχροπολεμικός συρμός απαιτεί, αλλά ως νομιμοποιητικές ανα-παραστάσεις πολιτικών διακυβευμάτων των κυρίαρχων δυνάμεων, ικανές να διαμορφώσουν διανοητικά σχήματα και συναισθηματικές φορτίσεις στους εν δυνάμει πολίτες-πατριώτες.

Σεμινάριο. Προαπαιτούμενη η παρακολούθηση και επιτυχής εξέταση σε ένα τουλάχιστον μάθημα Βαλκανικής Ιστορίας. Απαραίτητη η παρακολούθηση των μαθημάτων/ προβολών και η σύνταξη εργασίας. Δίνεται ιστορικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή.

ΙΕΠ 401 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΔΥΣΗΣ (4^{ος}-15^{ος} αι.)

(Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ)

Το μάθημα αυτό αποτελεί μία σύντομη ανασκόπηση της ιστορικής και πολιτισμικής εξέλιξης στη δυτική Ευρώπη κατά τη διάρκεια της μεσαιωνικής περιόδου. Θα εξετάσουμε τις επιπτώσεις της εγκατάστασης των γερμανικών φύλων στα ρωμαϊκά εδάφη, την άνοδο της παποσύνης, τις περιφερειακές περιοχές όπως η Αγγλία και η Ιβηρική, την ύπαρξη δύο αυτοκρατοριών, τις Σταυροφορίες, και τις εξελίξεις στο μοναστικό, πολιτιστικό και οικονομικό τομέα. Βασικός στόχος του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με τις βασικές πτυχές της ιστορίας του δυτικού μεσαίωνα, μία πρώτη γνώση της κατηγοριοποίησης των πηγών, καθώς και μία πρώτη κριτική αποτίμηση της σημασίας θεσμών και γεγονότων που αναλύονται κατά τις παραδόσεις. Αποτέλεσμα του μαθήματος αναμένεται να είναι η μετέπειτα γνώση, έστω, βασικών πτυχών και εξελίξεων του Ευρωπαϊκού μεσαίωνα και η δυνατότητα να εντάξουν οι φοιτητές αυτά που έμαθαν μέσα στα πλαίσια των εξελίξεων στην Ευρώπη. Εκτός από τις γραπτές εξετάσεις, μία προφορική παρουσίαση ενός θέματος στην τάξη, θα συνεπάγεται και μία βαθμολογική μονάδα κατά την τελική βαθμολογία.

**Β. ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015-16***

ΚΩΔ.	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΙΝΕ	ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
393β	Εισαγωγή στη νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία (19 ^{ος} – 20 ^{ος} αιώνες)	Α. ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ	Γ' (Υπ.)
379	Ιστορική δημογραφία του Ελληνικού χώρου (15 ^{ος} -19 ^{ος} αι.)	Κ. ΚΟΜΗΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
359	Ιστορία και ιστορικά τεκμήρια. Το νεοελληνικό παράδειγμα (15 ^{ος} – 19 ^{ος} αιώνες)	Κ. ΚΟΜΗΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
404	Ο ελλαδικός χώρος την περίοδο της Οθωμανικής και της Βενετικής κυριαρχίας Ι: (15 ^{ος} – τέλη περ. 17 ^{ου} αιώνα)	Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
354	Ιστορία των γυναικών στην Ελλάδα, 19 ^{ος} -20 ^{ος} αιώνες	Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
409	Προσπάθειες εκσυγχρονισμού στο Ελληνικό κράτος: από το Χαρίλαο Τρικούπη στον Ελευθέριο Βενιζέλο	Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
ΙΕΠ	ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ		
444	Εισαγωγή στη σύγχρονη ευρωπαϊκή ιστορία	Α. ΜΑΧΑΙΡΑ	Γ' (Υπ.)
431	Η ιστορία της ιστορίας (19 ^{ος} -20 ^{ος} αιώνες) και το μέλλον του παρελθόντος	Α. ΜΑΧΑΙΡΑ Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
430	Προβλήματα και απόψεις γύρω από τις επαναστάσεις	ΑΙΚ. ΖΑΡΙΔΗ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)

* Οι διδάσκοντες του Τομέα Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων, οι οποίοι προσφέρουν ένα μάθημα ανά εξάμηνο, διδάσκουν και στα σεμινάρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Νεώτερη και σύγχρονη Ιστορία – Λογογραφία»

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΓΝΕ 393 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (19^{ος} – 20^{ος} ΑΙΩΝΑΣ)

(Α. ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ)

Περίληψη: Αντικείμενο του μαθήματος είναι η ανάλυση και ερμηνεία των «τομών» και των «συνεχειών» της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, όπως αυτές αναδεικνύονται μέσα από την όσμωση πολλαπλών ιστοριογραφικών προσεγγίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, ιστορικό και ιστοριογραφικό ταυτοχρόνως, αναδεικνύεται η διαλεκτική σχέση «τομής» και «συνέχειας» (π.χ. με το οθωμανικό παρελθόν), εξετάζονται διαφορετικά είδη πηγών και εισάγονται οι κυριότεροι θεωρητικοί προβληματισμοί. Ειδικότερα αναλύεται η θεσμική συγκρότηση του σύγχρονου ελληνικού κράτους (1830 κ.ε.), οι διαδοχικές απόπειρες εκσυγχρονισμού, αλλά και οι μείζονες πολιτειακές και πολιτικές εξελίξεις σε συνάρτηση με τους οικονομικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς που προσδιόρισαν τη νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία (έως το 1974). Η εισαγωγή στα κύρια θέματα της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας επιχειρεί την σύγκριση με ανάλογα φαινόμενα της ευρωπαϊκής ιστορίας, προκειμένου να αναδειχθεί η «ευρωπαϊκή», «βαλκανική» ή «μεσογειακή» διάστασή τους (π.χ. σε σχέση με την εγκαθίδρυση αυταρχικών καθεστώτων, τις αγροτικές μεταρρυθμίσεις, την διασπορά και τις μεταναστευτικές μετακινήσεις κ.ά.). Την συζήτηση όλων των ζητημάτων εμπλουτίζει η ανάλυση ποικιλίας πηγών, τόσο πρωτογενών όσων και βιβλιογραφικών, οι οποίες βοηθούν τον φοιτητή να εξοικειωθεί με την λογική της ιστορικής έρευνας.

Στόχοι του μαθήματος: Οι φοιτητές καλούνται να εμβαθύνουν: α) στους σημαντικότερους πολιτικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς και οικονομικούς μετασχηματισμούς της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, β) στην ερμηνεία των ιστορικών δομών, θεσμών και δρώντων υποκειμένων, σε σχέση με την ελληνική αλλά και την ευρύτερη οικονομικό-κοινωνική πραγματικότητα γ) στην κατανόηση ιστορικό-πολιτικών όρων όπως «αστικός εκσυγχρονισμός», «πελατειακό σύστημα», «ομογένεια-διασπορά», «αγροτική μεταρρύθμιση», «κοινωνικές τάξεις – ιεραρχίες - κινητικότητες», «εθνικές ταυτότητες», «δωσιλογισμός», «αμερικανική βοήθεια» κ.λπ και δ) στη συγκρότηση της ιστορικής έρευνας στη νεότερη και σύγχρονη ιστορία (μέσω της χρήσης πηγών και βιβλιογραφίας).

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα: α) η κατανόηση των σημαντικότερων πολιτικών, οικονομικών, πολιτισμικών και κοινωνικών αλλαγών που χαρακτηρίζουν τη νεότερη και σύγχρονη ελληνική ιστορία από την ίδρυση του ελληνικού κράτους β) η ερμηνεία αιτίων και συνεπειών πολυδιάστατων ιστορικών φαινομένων, γ) η ένταξη των ιστορικών φαινομένων στο ορθό χρονολογικό και ιστορικό πλαίσιο δ) η ανάλυση ιστορικών όρων και ε) η ένταξη της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας στις ευρύτερες ιστοριογραφικές συζητήσεις.

Διάγραμμα μαθημάτων:

1-2: Εισαγωγή

3-12: Ζητήματα νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας

13: Ανακεφαλαίωση-Συμπεράσματα

Εξέταση του μαθήματος: Α. Γραπτή εξέταση αποτελούμενη από ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας που θα περιλαμβάνουν: α) Κατανόηση και ανάλυση ιστορικής πηγής β) Ορισμούς εννοιών και ιστορικών όρων γ) Ερώτηση ανάλυσης και σύνθεσης. Β. Προαιρετικές εργασίες: Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ενθαρρύνονται να αναλάβουν μικρές εργασίες 2.000-3.000 λέξεων. Οι εργασίες θα βασίζονται στην παρουσίαση και ανάλυση δύο-τριών βασικών κειμένων. Αποβλέπουν στην εξοικείωση των φοιτητών με τους τρόπους ανάγνωσης ενός ιστορικού κειμένου, τη διαπραγμάτευση ενός ιστορικού θέματος και τη συγγραφή μιας ιστορικής ανάλυσης. Η εργασία θα προσμετράται στην τελική βαθμολογία με έως και 2 βαθμούς, εφόσον η επίδοση στις γραπτές εξετάσεις είναι τουλάχιστον πέντε (5).

Εμπαιδευτικές δραστηριότητες: Εμπαιδευτική ειδρομή και επισκέψεις σε ιστορικά αρχεία/βιβλιοθήκες

INE 379 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ (15^{ος} – 19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ)

(Κ. ΚΟΜΗΣ)

Περίληψη: Πηγές και μεθοδολογία ιστορικής δημογραφίας: απογραφές, υπομνήματα, περιηγητικά κείμενα, ληξιαρχικά βιβλία, οικιστικό δίκτυο, ύψος και διασπορά του πληθυσμού στο χώρο. Παράγοντες μεταβολής του πληθυσμού: επιδημίες, λιμοί, πόλεμοι, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, μετανάστευση. Επιμέρους δημογραφικά χαρακτηριστικά: σύνθεση του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία, γαμηλιότητα, γεννητικότητα, θνησιμότητα.

Στόχοι και αναμενόμενα αποτελέσματα: Βασικός στόχος του μαθήματος, κατ' αρχάς και κατ' αρχήν, είναι η εξοικείωση των φοιτητών με την ποσοτική ιστορία. Παράλληλα όμως, καθοδηγούνται, οι φοιτητές, για την παραγωγή ερωτημάτων μεθοδολογικού τύπου, σε σχέση τόσο με την Ιστορία, γενικώς, όσο και με την Ιστορική Δημογραφία, ειδικώς. Στον πυρήνα των ερωτημάτων αυτών ευρίσκεται η κριτική αντιμετώπιση των πηγών, και μάλιστα των ποσοτικών πηγών, αλλά και η στατιστική αξιοποίηση των δεδομένων, περιορισμένη πάντως και ενταγμένη στα όρια που θέτει η Φιλοσοφική Σχολή.

Διάγραμμα του μαθήματος:

1. Ορισμός Ιστορικής δημογραφίας – Παράμετροι και συνάφειες με της κλάδους της Ιστορίας (Ιστορική γεωγραφία, Οικονομική και Κοινωνική Ιστορία, Ιστορία της Ιατρικής κ.ά.) και λοιπές κοινωνικές επιστήμες (Κοινωνιολογία – Ανθρωπολογία).
2. Τα ερωτήματα της Ιστορικής δημογραφίας στα οποία απαντά η Ιστορική γεωγραφία του πληθυσμού: συνολικό δημογραφικό μέγεθος του υπό έρευνα χώρου, στη μακρά διάρκεια, και κατανομή /εξέλιξη του πληθυσμού κατά επιμέρους πληθυσμιακές συγκεντρώσεις/οικισμούς· διαρκώς κατοικημένοι, ερημωμένοι και καινούργιοι οικισμοί στον χώρο.
3. Οι πρώτες πηγές για την Ιστορική δημογραφία του ελλαδικού χώρου: οικονομικά κατάστιχα της πρώιμης Λατινοκρατίας. Εξετάζονται παραδείγματα από την Πελοπόννησο κυρίως.
4. Η δημογραφική εικόνα των Επτανήσων, σύμφωνα με τα στοιχεία του Καστροφύλακα (Μαριανή Βιβλιοθήκη Βενετίας), κατά το δεύτερο ήμισυ του 16^{ου} αιώνα. Στο συγκεκριμένο τρίωρο επιλέγονται τα στοιχεία που αφορούν στα Κύθηρα. Υποδεικνύονται δημογραφικοί δείκτες οι οποίοι υπολογίζονται με βάση τα συγκεκριμένα στοιχεία: αναλογία αγροτικού-αστικού πληθυσμού· αναλογία ανδρικού – γυναικείου πληθυσμού· κατανομή του πληθυσμού κατά ηλικιακή τάξη, τόσο σε επίπεδο συνόλου όσο και της επιμέρους πληθυσμιακές συγκεντρώσεις. Αναδεικνύονται οι σιωπές ως της το γυναικείο φύλο.
5. Κατά κάποιον τρόπο αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου μαθήματος. Εδώ επιλέγονται τα δεδομένα άλλων νησιών, διαφορετικών κατά περίπτωση (κατ' έτος και εξάμηνο), με προτίμηση τη Ζάκυνθο, όπου τα πρωτότυπα αριθμητικά στοιχεία αλλά και οι προτεινόμενοι δείκτες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, επιτρέποντας, της φοιτητές, να κομίσουν περισσότερο διάφανες και σαφείς διαπιστώσεις, σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίωρο μάθημα.
6. Από την ίδια σκοπιά εξετάζονται βενετικά κατάστιχα που αναφέρονται στην περιοχή Λασιθίου Κρήτης και διάφορες απογραφές που αφορούν στην Κέρκυρα και σε άλλες βενετοκρατούμενες περιοχές (Κύπρος-Πελοπόννησος).
7. Αξιοποίηση, από την ίδια πλευρά, των βενετικών *Anagrafi* (1766-1770) [προερχομένων από την Μαριανή Βιβλιοθήκη της Βενετίας], αναφερομένων αναλυτικά στον πληθυσμό των Επτανήσων κατά χωριό και επιμέρους κατηγορία (ως της την ηλικία και το φύλο) του πληθυσμού. Στο μάθημα δίνεται έμφαση σε μεθοδολογικά ζητήματα.
8. Παρουσίαση/αξιοποίηση των δεδομένων από οκτώ δημοσιευμένες αναλυτικές, βενετικές απογραφές (κατά ενορία και νοικοκυριό) οι οποίες αναφέρονται στα Κύθηρα και καλύπτουν

επαρκώς τον 18^ο αιώνα· το υπόλοιπο καλύπτεται από έξι ακόμη, ανέκδοτες αυτές, απογραφές, αποκείμενες στο Ιστορικό Αρχείο Κυθήρων. Κατά την παρουσίαση αναδεικνύεται, στους φοιτητές, η αξία της πηγής, η οποία επιτρέπει όχι μόνο να υπολογισθούν οι επιμέρους δημογραφικοί δείκτες αλλά και να εξετασθεί η εξέλιξή τους στη διάρκεια του συγκεκριμένου αιώνα. Στο μάθημα, εξυπακούεται, τονίζονται τα μεθοδολογικά ζητήματα, σε συνδυασμό με την κριτική αντιμετώπιση της πηγής, το βασικότερο ίσως καθήκον του ιστορικού.

9. Βενετικές αναλυτικές απογραφές (του 1719 και 1780 περίπου), κατά νοικοκυριό, αναφερόμενες στον πληθυσμό της Πρέβεζας, και οικονομικά κατάστιχα της περιοχής που καλύπτουν σε ικανοποιητικό βαθμό τον 18^ο αιώνα. Οι πηγές επιτρέπουν τον υπολογισμό δημογραφικών δεικτών [εύρος και τύπος νοικοκυριών, ηλικιακή & κατά φύλο σύνθεση του πληθυσμού] και την άντληση σχετικών συμπερασμάτων, στα οποία παρακινούνται να λάβουν μέρος οι φοιτητές. Οι δείκτες υπολογίζονται κεχωρισμένως (και συγκριτικώς) κατά επιμέρους πληθυσμιακό υποσύνολο [νοικοκυριά αυτοχθόνων-επήλυδων, νοικοκυριά χηρών και ευπόρων/benestanti], με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα συμπεράσματα.

10. Ο οθωμανικός χώρος: οικονομικοκοινωνικές δομές και τιμαριωτικές απογραφές. Εδώ γίνεται μία πρώτη παρουσίαση των συγκεκριμένων απογραφών, συνοπτικών και αναλυτικών, αλλά και των φορολογικών απογραφών, του κεφαλικού φόρου δηλαδή. Στο μάθημα τονίζονται οι διαφορές ανάμεσα στα βενετικά και τα οθωμανικά τεκμήρια δημογραφικού ενδιαφέροντος αλλά και τις σύγχρονες απογραφές.

11. Το συγκεκριμένο μάθημα αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, συνέχεια και προέκταση του προηγούμενου. Εξετάζονται, αναλύονται και αξιοποιούνται οθωμανικά τεκμήρια του βορειοελλαδικού χώρου (Ηπειρος – Μακεδονία) αλλά και άλλων περιοχών (της η Εύβοια). Εδώ δίνεται έμφαση στα μεθοδολογικά ζητήματα, σε σχέση πάντοτε με το περιεχόμενο εκάστου τεκμηρίου.

12. Εν προκειμένω εξετάζεται ο νησιωτικός χώρος, αντλώντας δημογραφικές πληροφορίες από διαφορετικά αλλά και συμπληρωματικά μεταξύ των ιστορικά τεκμήρια: τοπωνύμια, περιηγητικά κείμενα, νεότερες απογραφές (καποδιστριακές αλλά και μεταγενέστερες απογραφές, του ελληνικού κράτους). Η σύνθεση των διαπιστώσεων οδηγεί σε σχετικώς συμπαγή συμπεράσματα.

13. Ο κύκλος των μαθημάτων κλείνει με την κατακλείδα, η οποία απαρτίζεται από τα επιμέρους συμπεράσματα στο σύνολό τους και από τις κατά περίπτωση ομοιότητες (και αντιστοίχως διαφορές). Τα εν λόγω τελικά συμπεράσματα, ως είναι ευνόητο, αποτελούν απόρροια των ιδιαιτεροτήτων εκάστης πηγής αλλά και των όρων παραγωγής της κατά το ιστορικό παρελθόν.

Για τη **βιβλιογραφία** του μαθήματος βλ. εδώ

http://users.uoi.gr/gramisar/istorias_neoteron_chronon/pdfs_docs/komis_lessons.pdf

Εξέταση του μαθήματος: Γραπτή εξέταση

ΙΝΕ 359 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ. ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ (15^{ος} – 19^{ος} αιώνας)

(Κ. ΚΟΜΗΣ)

Περίληψη: Ιστορικές πηγές και μεθοδολογία αξιοποίησης αυτών. Τα αξιοποιούμενα τεκμήρια, στο πλαίσιο του μαθήματος, προέρχονται από οθωμανικές και κυρίως βενετοκρατούμενες περιοχές του ελλαδικού χώρου και χρησιμοποιούνται προκειμένου να διερευνηθούν πλευρές της Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας. Κατ' αρχάς, γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των ελληνικών αρχείων στο σύνολό τους, αναδεικνύοντας τις πλέον ενδιαφέρουσες, από τις διαθέσιμες, αρχειακές ενότητες. Εν συνέχεια, εξετάζονται τα τεκμήρια, κατά ιδιαίτερη κατηγορία, με τη συμμετοχή των φοιτητών.

Στόχοι και αναμενόμενα αποτελέσματα: Μέσω του εγχειρήματος, στο σύνολό του, ενισχύεται η ειδήλωση πρωτοβουλίας, εκ μέρους των φοιτητών, προκειμένου να διατυπώνουν προτάσεις χρήσης και αξιοποίησης των διαθέσιμων ιστορικών τεκμηρίων.

ΙΝΕ 404 Ο ΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ Ι: (15^{ος} - τέλη περ. 17^{ου} αι.)

(Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ)

Περίληψη: Το μάθημα αυτό καλύπτει την περίοδο από τον 15^ο αιώνα (ιδίως μετά την Άλωση) ως το 1669, οπότε με την υποταγή της βενετοκρατούμενης έως τότε Κρήτης ολοκληρώθηκε η κατάκτηση όλου σχεδόν του ελληνικού χώρου από τους Οθωμανούς Τούρκους. Ύστερα από μία εισαγωγή σε μεθοδολογικής υφής ζητήματα και στην «εγκατάσταση» Οθωμανών και Βενετών στον ελληνικό χώρο, θα εξετασθούν, με αξιοποίηση πηγών, τα βασικότερα ζητήματα που αφορούν την κοινωνική, οικονομική και πνευματική κατάσταση του Ελληνισμού αυτή την περίοδο: ιδεολογικά ρεύματα και στάση των Ελλήνων έναντι των δύο ξένων κυριάρχων (Οθωμανών και Βενετών), διοίκηση, νομική θέση των κατακτημένων, κοινωνική συγκρότηση (στις πόλεις και στην ύπαιθρο), γαιοκτησία, φορολογία, αγροτική οικονομία, κτηνοτροφία, βιοτεχνίες και εμπόριο, παιδεία, αυτοδιοικούμενες κοινότητες, παιδεία, Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας, εξισλαμισμοί, παιδομάζωμα, πληθυσμιακές μετακινήσεις και κάποια από τα επαναστατικά κινήματα.

Τα μαθήματα διεξάγονται με τη βοήθεια του PowerPoint και υποστηρίζονται από έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό και από το σύστημα E-Course.

Στόχοι του μαθήματος και αναμενόμενα αποτελέσματα:

α. Να γνωρίσουν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες σ' όλες τους τις διαστάσεις τα πιο σημαντικά γεγονότα αυτής της περιόδου, μέσα από την κριτική προσέγγισή τους και την ειδική βιβλιογραφία που δίνεται σε κάθε μάθημα, ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν τις σχέσεις αλληλεξάρτησης ανάμεσα στις πολιτικές μεταβολές και τα κοινωνικο-οικονομικά φαινόμενα, καθώς και τη σχέση αιτίου-αιτιατού στην ιστορία.

β. Να είναι σε θέση να μελετούν σε βάθος, να αναλύουν και ν' αξιοποιούν τις διάφορες (ελληνικές και ξένες) πηγές που δίνονται και σχολιάζονται σε κάθε μάθημα, ώστε η ιστορική γνώση να είναι ουσιαστική. Γι' αυτόν άλλωστε το λόγο στις εξετάσεις προβλέπεται ο υποχρεωτικός σχολιασμός μιας πηγής από το corpus των πηγών που διανέμεται μαζί με το corpus των παραδόσεων των μαθημάτων.

γ. Να αναπτυχθεί στη διάρκεια των μαθημάτων ο διάλογος ανάμεσα στον διδάσκοντα και τους φοιτητές/φοιτήτριες και μεταξύ των φοιτητών, ώστε να ακούγονται όλες οι απόψεις και να προβάλλονται όλες οι αντιρρήσεις πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα, με στόχο αφενός την όσο γίνεται πιο αντικειμενική, χωρίς μυθοποιήσεις και προκατειλημμένες ιδέες γνώση των γεγονότων αυτής της περιόδου και αφετέρου τη διαμόρφωση ατόμων, που να είναι σε θέση να σκέπτονται ελεύθερα και να προβληματίζονται δημιουργικά πάνω στα ιστορικά γεγονότα.

Εργασίες:

Δίνονται προαιρετικές γραπτές εργασίες, που προμοδοτούνται με 1 ή 2 βαθμούς στην τελική βαθμολογία, με την προϋπόθεση ότι ο φοιτητής/ η φοιτήτρια έχει πάρει προβιβάσιμο βαθμό στη γραπτή εξέταση.

Εμπαιδευτικές δραστηριότητες:

Θα επιδιωχθεί η πραγματοποίηση μιας επίσκεψης στα Γενικά Αρχεία του Κράτους ή σε Αρχεία που βρίσκονται στα Ιωάννινα.

Διάγραμμα παραδόσεων:

Μάθημα 1^ο: Εισαγωγή στην Τουρκοκρατία και ιδιαίτερα στην περίοδο 1453-1669

Μάθημα 2^ο: Η άλωση της Πόλης και ο αντίκτυπός της στις ελληνικές χώρες

Μάθημα 3^ο: Το οθωμανικό σύστημα διοίκησης και φορολογίας

Μάθημα 4^ο: Η θέση των υπόδουλων Ελλήνων στο οθωμανικό σύστημα διοίκησης
Μάθημα 5^ο: Εξισλαμισμοί στον ελλαδικό χώρο – Ο θεσμός του παιδομαζώματος
Μάθημα 6^ο: Ο θεσμός των κοινοτήτων
Μάθημα 7^ο: Το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας
Μάθημα 8^ο: Η κατάσταση της παιδείας στις τουρκοκρατούμενες περιοχές
Μάθημα 9^ο: Οικονομία: Αγροτική οικονομία - Εμπόριο
Μάθημα 10^ο: Μετακινήσεις πληθυσμών
Μάθημα 11^ο: Δύο από τα πολλά επαναστατικά κινήματα στον ελλαδικό χώρο
Μάθημα 12^ο: Βενετοκρατούμενος ελλαδικός χώρος (Α')
Μάθημα 13^ο: Βενετοκρατούμενος ελλαδικός χώρος (Β')

INE 354 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 19^ος – 20^ος ΑΙΩΝΑΣ

(Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ)

Περίληψη: Το μάθημα εισάγει στην ιστοριογραφία αναλύοντας το πως η ιστορία των γυναικών διαμορφώθηκε ως διακριτός κλάδος της σύγχρονης κοινωνικής ιστορίας διεθνώς. Με ειδική αναφορά στην Ελλάδα, παρουσιάζεται η ιστορία των γυναικών στην σύγχρονη Ελλάδα. Εξετάζονται ειδικότερα ζητήματα όπως: η εκπαίδευση των γυναικών και οι διαφοροποιημένοι στόχοι της, η εργασία των γυναικών και οι διακρίσεις τις οποίες υφίστανται σε όλους τους εργασιακούς χώρους (στο χωράφι, στο εργοστάσιο, στις υπηρεσίες), οι κοινωνικοί καταμερισμοί, η σταδιακή συγκρότηση της φεμινιστικής συνείδησης και του γυναικείου κινήματος, το αίτημα για την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων και η ενσωμάτωση των γυναικών στο ελληνικό πολιτικό σύστημα, η υιοθέτηση από το κράτος μιας κοινωνικής πολιτικής που βασίζεται σε διακρίσεις φύλου.

Στόχοι του μαθήματος: α) να εισάγει τον φοιτητή/τη φοιτήτρια στο διακριτό ιστοριογραφικό κλάδο της ιστορίας των γυναικών β) να βοηθήσει τον φοιτητή/τη φοιτήτρια να κατανοήσουν τη θέση των γυναικών στην ιστορία γ) να εισάγει τον φοιτητή/τη φοιτήτρια στη λογική της ιστορικής έρευνας στην ιστορία.

Αναμενόμενα μαθησιακά ποτελέσματα: Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα μπορούν α) να εξηγούν -στην ιστορική τους διάσταση- τις αιτίες και τις συνέπειες της κατώτερης θέσης των γυναικών στην ελληνική κοινωνία, β) να ερμηνεύουν την ανάδυση και ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος και του αγώνα για τα πολιτικά δικαιώματα, γ) να προσδιορίζουν τους λόγους που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος και να αναφέρονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, δ) να εντάσσουν στο ορθό χρονολογικό και ιστορικό πλαίσιο τα ποικίλα ιστορικά φαινόμενα που αφορούν στην ιστορία των γυναικών και να κατανοούν βασικούς ιστορικούς όρους (λ.χ. «φεμινισμός»), ε) να γνωρίζουν τα βασικά ιστοριογραφικά ρεύματα στην ιστορία των γυναικών.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτή εξέταση αποτελούμενη από ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας που θα περιλαμβάνουν: α) Κατανόηση και ανάλυση ιστορικής πηγής β) Ορισμούς εννοιών και ιστορικών όρων γ) Ερώτηση ανάλυσης και σύνθεσης.

Προαιρετικές εργασίες. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ενθαρρύνονται να αναλάβουν μικρές εργασίες 2.500-3.000 λέξεων. Οι εργασίες θα βασίζονται στην παρουσίαση και ανάλυση δύο-τριών βασικών κειμένων. Αποβλέπουν στην εξοικείωση των φοιτητών με τους τρόπους ανάγνωσης ενός ιστορικού κειμένου, τη διαπραγμάτευση ενός ιστορικού θέματος και τη συγγραφή μιας ιστορικής ανάλυσης. Η εργασία θα προσμετράται στην τελική βαθμολογία με έως και 3 βαθμούς, εφόσον η επίδοση στις γραπτές εξετάσεις είναι τουλάχιστον πέντε (5).

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες: Εκπαιδευτική εκδρομή και επισκέψεις σε ιστορικά αρχεία/βιβλιοθήκες

Διάγραμμα μαθήματος:

1. Εισαγωγή: Τι είναι η ιστορία των γυναικών; Η γέννηση του ιστοριογραφικού ενδιαφέροντος διεθνώς και στην Ελλάδα.
2. Ιστορία των γυναικών: Η διχοτομία «φύση» - «πολιτισμός».
3. Η νομική και κοινωνική θέση των γυναικών στην Ελλάδα τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20ού αιώνα (δικαιώματα, οικογένεια, εκπαίδευση, εργασία).
4. Η εκπαίδευση των γυναικών τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20ού αιώνα I: εκπαίδευση «εις τα του οίκου» και το διδασκαλικό επάγγελμα.
5. Η εκπαίδευση των γυναικών τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20ού αιώνα II: εκπαίδευση «εις τα του οίκου». Προσπάθειες μεταρρύθμισης.
6. Η εργασία των γυναικών στο σπίτι και έξω απ' αυτό, 19^ο- α' μισό 20ού αιώνα.
7. Οι απαρχές του φεμινιστικού κινήματος. Γυναίκες και πολιτική. Γυναίκες οργανώσεις.
8. Ο ελληνικός Μεσοπόλεμος: αλλαγές και συνέχειες όσον αφορά την κοινωνική θέση των γυναικών, την εκπαίδευση, την εργασία. Η μαζική είσοδος των γυναικών στη μισθωτή εργασία.
9. Το φεμινιστικό κίνημα του Μεσοπολέμου. Ο αγώνας για τα πολιτικά δικαιώματα.
10. Η θέση των γυναικών στο καθεστώς Μεταξά (1936-1940). Σύγκριση με τις απόψεις για τη θέση των γυναικών στο φασισμό και ναζισμό.
11. Οι γυναίκες στην Κατοχή και την Αντίσταση: η είσοδος στη δημόσια σφαίρα.
12. Οι Ελληνίδες στη μεταπολεμική εποχή: Δικαίωμα ψήφου (1952), αλλαγές στην εκπαίδευση και εργασία. Το νέο θεσμικό πλαίσιο και η κατάκτηση της ισότητας. Οι γυναίκες στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία (1960-1980) και το νέο φεμινιστικό κίνημα.
13. Κοινωνική πολιτική και προστασία των γυναικών: διακρίσεις φύλου; Μια ιστοριογραφική συζήτηση. Επισκόπηση των βασικών ζητημάτων του μαθήματος.

**ΙΝΕ 409 ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ:
ΑΠΟ ΤΟ ΧΑΡΙΛΑΟ ΤΡΙΚΟΥΠΗ ΣΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΒΕΝΙΖΕΛΟ
(Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ)**

Περίληψη: Το μάθημα πραγματεύεται τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού στο ελληνικό κράτος, οι οποίες έλαβαν χώρα στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Συγκεκριμένα, καλύπτεται χρονικά η περίοδος από την εποχή της διακυβέρνησης του Χαρίλαου Τρικούπη έως την περίοδο της πρωθυπουργίας του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ειδικότερα στο μάθημα θα αναλυθούν ζητήματα, τα οποία σχετίζονται με τις απόπειρες οργάνωσης του κράτους, του εξορθολογισμού της διοίκησης, της ανάπτυξης της οικονομίας και της ενίσχυσης της γεωργίας. Επιπρόσθετα, θα εξετασθούν θέματα, τα οποία αφορούν ένα ευρύ πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, δημόσιων έργων – σιδηροδρομικού και οδικού δικτύου – και εν γένει υποδομών κατά την Τρικουπική και Βενιζελική περίοδο.

Ομοίως, θα μελετηθούν πτυχές του αναπτυξιακού έργου της κυβέρνησης του Βενιζέλου, το οποίο εντάσσεται στα πλαίσια του εγχειρήματος του αστικού εκσυγχρονισμού του κράτους. Μία απόπειρα, δηλαδή, που ταυτίζεται με τον εκσυγχρονισμό κατά τα Δυτικά πρότυπα, στα πλαίσια της φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας. Παράλληλα, θα εξετασθούν ζητήματα σχετικά με την μεταρρύθμιση σε κάθε τομέα της δημόσιας ζωής, όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η γεωργία ή η βιομηχανική ανάπτυξη.

Στους φοιτητές προβάλλεται σχετικό ιστορικό αρχειακό υλικό (βίντεο) για την περίοδο του Μεσοπολέμου από το Ιστορικό Κινηματογραφικό Αρχείο της ΕΡΤ.

Μαθησιακοί στόχοι: Στόχος του μαθήματος είναι να εισαχθούν οι φοιτητές στη θεωρητική συζήτηση για τα ιστορικά δεδομένα της περιόδου. Παράλληλα, να μνηθούν στην βασική για την εξεταζόμενη εποχή βιβλιογραφία και στην τεχνική της συγγραφής μιας ιστορικής εργασίας.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις στο θεωρητικό μέρος. Ενθαρρύνεται επίσης η εκπόνηση εργασίας η οποία, εφόσον κριθεί επαρκής μπορεί να βελτιώσει την τελική βαθμολογία κατά ένα ή δύο βαθμούς.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: Πηγές, στόχοι και μεθοδολογικά εργαλεία της ιστορικής έρευνας για την περίοδο. Η άνοδος του Χαρίλαου Τρικούπη στα πολιτικά αξιώματα και η μετεξέλιξη του κομματικού συστήματος. Τα δημόσια έργα και η ανασυγκρότηση του στρατεύματος. Όψεις της ελληνικής οικονομίας στα τέλη του 19ου αιώνα. Η εξωτερική πολιτική. Οι ελληνικές παροικίες. Η Ελλάδα στον πόλεμο: από το 1897 έως το 1922. Συνταγματικές και διοικητικές μεταρρυθμίσεις. Ο αστικός εκσυγχρονισμός, ο συνταγματικός φιλελευθερισμός. Κοινωνία, στερεότυπα και ηθικές αξίες στον ελληνικό χώρο. Οικονομική και πνευματική ζωή.

ΠΕΠ 444 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

(Α. ΜΑΧΑΙΡΑ)

Διάγραμμα:

1^η εβδομάδα: Διάγραμμα του μαθήματος: κεφάλαια των βιβλίων που περιλαμβάνονται στην ιστοσελίδα e-course, παρουσίαση της βιβλιογραφίας. Εξέταση και θεματικός προσανατολισμός για τα βιβλία που προτείνονται ως συγγράμματα στο «Εύδοξο». Έντυπο χρονολόγιο (περιλαμβάνεται στην ιστοσελίδα e-course) για την περίοδο 1789-1994.

Περιοδολόγηση της σύγχρονης ευρωπαϊκής ιστορίας. Εισαγωγή στη γαλλική Επανάσταση 1789-1793, 9η Θεομυθία, Διεθνήθριο, πραξικόπημα της 18ης Μπρυμαίρ από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη.

2^η εβδομάδα: Οι πόλεμοι του Ναπολέοντα, η ευρωπαϊκή σύγκρουση, η Παλινόρθωση. 1830-1848: η ανάδυση του εργατικού ζητήματος. Συζήτηση για τη συγκρότηση της ιστορικής επιστήμης το 19^ο αιώνα και τη σημασία αυτής της εξέλιξης για την ιστοριογραφία του 20ου αιώνα.

3^η εβδομάδα: 1850-1892: Εξετάζουμε τους όρους της ευρωπαϊκής ανάπτυξης, την εμφάνιση και την επέκταση της «Μεγάλης Ύφεσης» του 19^{ου} αι., τις αλλαγές στην οικονομική πολιτική των κρατών στο πεδίο της βιομηχανικής ανάπτυξης, των εξωτερικών συναλλαγών και του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

4^η εβδομάδα: Προστατευτική πολιτική (εθνική πολιτική οικονομία) στο εσωτερικό των ευρωπαϊκών κοινωνιών και ιμπεριαλιστική πολιτική στο πεδίο της εξωτερικής τους ανάπτυξης. Διεθνοποίηση της οικονομίας και εδραίωση της αγγλο-γερμανικής οικονομικής σύγκρουσης. Θεωρίες για τον ιμπεριαλισμό ως στάδιο της καπιταλιστικής ανάπτυξης.

5^η εβδομάδα: Σύνδεση των ευρωπαϊκών κρατικών πολιτικών με την ανάπτυξη της εργατικής τάξης και τη συγκρότησή της στο χώρο της πολιτικής και του συνδικαλισμού. Εξέταση της πορείας επιρροώπησης των εργατικών στρωμάτων σε Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία.

6^η εβδομάδα: Ιστοριογραφικές προσεγγίσεις των αιτιών του Α' Π. Πολέμου. Αφήγηση του πολέμου, πέντε χρόνια ενός ατέλειωτου πολέμου, τόποι και πρόσωπα (άνδρες και γυναίκες στη σύρραξη).

7^η εβδομάδα: Πόλεμος και μνήμη: πώς οι ιστορικοί προσεγγίζουν τη σύρραξη και τα ίχνη του πολέμου. Πόλεμος και επανάσταση: εξεγέρσεις στο δυτικό μέτωπο και επανάσταση στη Ρωσία.

8^η εβδομάδα: Η συνθήκη των Βερσαλλιών και οι επικριτές της. Πολιτικές εξελίξεις στη Γερμανία: η δημοκρατία της Βαϊμάρης, εργατικά συμβούλια και ιδεολογικές ζυμώσεις, κοινωνικές συγκρούσεις και πολιτικές ισορροπίες. Η πληθωριστική κρίση των αρχών της δεκαετίας του 1920.

9^η εβδομάδα: Φασισμός, εθνικοσοσιαλισμός και αντισημιτισμός. Συζήτηση για την κρίση του φιλελευθερισμού και του κοινοβουλευτισμού στην Ευρώπη, θεωρίες του φασιστικού φαινομένου.

10^η εβδομάδα: Πώς έφτασαν οι ΗΠΑ στο κραχ του 1929. Επιπτώσεις στις ευρωπαϊκές χώρες και εθνικές επιλογές ανάκαμψης. New Deal και πολιτικές απασχόλησης. Το

κομμουνιστικό στρατόπεδο απέναντι στην κρίση του καπιταλισμού και τις πολιτικές επιλογές της Ευρώπης.

11^η εβδομάδα: Τα λαϊκά μέτωπα στην Ισπανία και τη Γαλλία. Ο ισπανικός εμφύλιος, η βρετανική και γαλλική πολιτική της μη παρέμβασης, οι συμφωνίες του Μονάχου και η στάση της Σοβιετικής Ένωσης.

12^η εβδομάδα: Β' Π.Πόλεμος: από τον Blitzkrieg στην κατοχή της Ευρώπης. Οι ευρωπαϊκές χώρες απέναντι στην Νέα γερμανική Τάξη, δωσιλογισμός και αντίσταση. Η μεταπολεμική τάξη: οι συμφωνίες του Bretton Woods, το σχέδιο Μάρσαλ και η παγίωση του Ψυχρού Πολέμου.

13^η εβδομάδα: Η Χρυσή Εποχή των ευρωπαϊκών κοινωνιών, πλήρης απασχόληση, κράτος πρόνοιας και περιβαλλοντική καταστροφή. Η απο-αποικιοποίηση και η πετρελαϊκή κρίση. Σύντομη αναφορά στην Κίνα του Μάο τσε Τουνγκ.

Στόχοι του μαθήματος: 1. Να εισαγάγει τους φοιτητές στην ιστορική μελέτη της σύγχρονης ευρωπαϊκής ιστορίας του 19ου και του 20ου αι. 2. Να προτείνει διάφορες οπτικές προσέγγισης των εξελίξεων στα ευρωπαϊκά κράτη: πολιτική, κοινωνική, οικονομική, ιδεολογική κ.ο.κ. 3. Να ενημερώσει τους φοιτητές για τις διαφορετικές ιστοριογραφικές προσεγγίσεις σε κοινωνικά/οικονομικά/πολιτικά φαινόμενα: επανάσταση, πόλεμος, οικονομική κρίση, φασισμός, ολοκληρωτισμός κ.ο.κ. 4. Να κινητοποιήσει τις ικανότητες των φοιτητών στη διαμόρφωση ερωτημάτων και προβληματισμών, στην αναζήτηση συνδέσεων, συνεχειών και τομών στις ιστορικές εξελίξεις, στην ανάλυση, τη σύνθεση και την ανασύνθεση των ιστοριογραφικών προσεγγίσεων.

Προσδοκώμενο αποτέλεσμα: Η απόκτηση ενός συμπαγούς πεδίου γνώσεων για την ευρωπαϊκή ιστορία του 19ου και του 20ου αιώνα, από το οποίο οι φοιτητές θα μπορούν να αντλούν πληροφορίες και ερεθίσματα για να οργανώσουν τα γνωστικά τους εργαλεία, να προχωρήσουν σε εξειδικευμένη έρευνα, αλλά και να αντιληφθούν καλύτερα τις δικές τους σύγχρονες εξελίξεις.

Τρόποι εξέτασης: Τελικές εξετάσεις σε τρία μέρη: 1^ο μέρος: ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών με βάση το χρονολόγιο 1789-1994 (50/100). 2^ο μέρος: θέμα ανάλυσης/σύνθεσης επιλογή ενός θέματος από 2 ή 3 θέματα (50/100)

Προαιρετικά οι φοιτητές μπορούν να πάρουν βοηθητικές εργασίες που θα προσθέτουν μέχρι 2 μονάδες στο βαθμό τους, **εφόσον προβιβάζονται** στις τελικές εξετάσεις.

ΙΕΠ 431 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (19^{ΟΣ} – 20^{ΟΣ} ΑΙΩΝΑΣ) ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ

(Α. ΜΑΧΑΙΡΑ – Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ)

Περίληψη: Τις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες, η ιστορία κάνει μία στροφή προς τον εαυτό της, θέτοντας ζητήματα που αφορούν στις έννοιες που η επιστήμη της ιστορίας χρησιμοποιεί, στη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο συγγραφέα και τον αναγνώστη της ιστορίας, στην κοινωνική στάση εκείνου που ασχολείται με την ιστορία. Για όσους ξεκινούν να ασχολούνται με την ιστορία αλλά και για τους επαγγελματίες ιστορικούς, η στροφή στο παρελθόν της ιστοριογραφίας βοηθάει στη συνειδητοποίηση ή τον επαναπροσδιορισμό της ιδιαιτερότητας της ιστορικής γραφής, με την εξέταση των μεθόδων και της πορείας των ερευνητικών ενδιαφερόντων και των θεωρητικών επιδιώξεων της ιστοριογραφίας. Η παρουσίαση των ιστορικών ρευμάτων τους δύο περασμένους αιώνες αντιμετωπίζει την ιστορία στις τρεις διαστάσεις της, τη θεωρητική, την επαγγελματική και τη θεσμική. Αναφέρεται συνεπώς σε ζητήματα που εξετάζει η φιλοσοφία της ιστορίας αλλά και η διανοητική και η κοινωνική ιστορία.

Διάγραμμα:

1^η εβδομάδα: Ξεινώνοντας από τη διάσταση Παλαιού και Νέου Καθεστώτος που κινητοποίησε τη σύγχρονη ιστορική αφήγηση, επιχειρούμε να δούμε την ιστοριογραφία ως

προϊόν κοινωνικών δεσμών και να αναλύσουμε τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των βασικών ιστοριογραφικών παραδειγμάτων. Περιοδολόγηση.

2^η εβδομάδα: η θεμελίωση της αστικής τάξης, ρομαντική ιστοριογραφία και ιστοριογραφία της γαλλικής Επανάστασης

3^η εβδομάδα: ιστορισμός ή ιστορισμός και θετικισμός

4^η εβδομάδα: μαρξισμός, διαλεκτικός και ιστορικός υλισμός και οι επιδράσεις τους

5^η εβδομάδα: οι άλλες κοινωνικές επιστήμες, η διδασκαλία της ιστορίας στην εκπαίδευση (τέλη 19^{ου} αιώνα-αρχές 20^{ου} αιώνα)

6^η εβδομάδα: σχολή των *Annales* και “histoire totale”

7^η εβδομάδα: περιοδικό *Past and Present*

8^η εβδομάδα: οικονομική ιστορία, κοινωνική ιστορία

9^η εβδομάδα: διανοητική ιστορία, πολιτισμική ιστορία και νέα κοινωνική ιστορία

10^η εβδομάδα: μεταδομισμός, μικροϊστορία

11^η εβδομάδα: ιστορία των γυναικών και του φύλου

12^η εβδομάδα: ιστορία της εργασίας, προφορική ιστορία

13^η εβδομάδα: μεταμοντερνισμός, νέα πολιτική ιστορία, ιστορία του Ολοκαυτώματος, public history, global/transnational history

Στόχοι του μαθήματος: η εξέταση των μεθόδων και της πορείας των ερευνητικών ενδιαφερόντων καθώς και των θεωρητικών επιδιώξεων της ιστοριογραφίας, η συνειδητοποίηση της ιδιαιτερότητας της ιστορικής γραφής, η εξοικείωση με τις ερευνητικές και μεθοδολογικές προϋποθέσεις, τις θεσμικές απαιτήσεις και τις πολιτικές σημασιοδοτήσεις του επαγγέλματος του ιστορικού.

Σκοπός του μαθήματος: Να αποκτήσουν οι φοιτητές ένα ευρύ γνωστικό πεδίο σχετικό με τα ιστορικά ρεύματα των δύο περασμένων αιώνων και να αναπτύξουν την ικανότητα αναστοχασμού της ιστοριογραφίας στη θεωρητική, επαγγελματική και θεσμική της διάσταση.

Τρόποι εξέτασης:

Γραπτές εξετάσεις με ερωτήσεις ανάλυσης/σύνθεσης. Προαιρετικά οι φοιτητές μπορούν να εκπονήσουν γραπτές εργασίες (4.000-5.000 λέξεις). Οι εργασίες αυτές προσθέτουν στην τελική βαθμολογία τους έως 2 μονάδες.

ΠΕΠ 430 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ (ΑΙΚ. ΖΑΡΙΔΗ)

Περίληψη: Οι ιδέες της γαλλικής Επανάστασης και η επίδρασή τους στις επαναστάσεις του 19 ου αι. Η «επανάσταση» στην Αγγλία (βιομηχανική), στο Βέλγιο, στην Πολωνία, στο Παρίσι, στη Λατινική Αμερική. Η κατάσταση στην Ευρώπη πριν από την περίοδο των επαναστατικών κινήσεων. Οι τύποι των επαναστάσεων. Η έννοια της εθνότητας και τα εθνικά κινήματα. Ανάλυση των απόψεων και των θεωριών για τις επαναστάσεις που έγιναν και γι' αυτές που δεν έγιναν. Συνέπειες των επαναστάσεων διεθνώς. Οι σοσιαλιστικές ιδέες και η επίδρασή τους στην ευρωπαϊκή κοινωνία της εποχής.

Γ. ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015-2016

ΚΩΔ	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΑΠΡ	ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
501	Εισαγωγή στην Προϊστορική Αρχαιολογία. Πολιτισμοί του προϊστορικού Αιγαίου από την Εποχή του Λίθου έως το τέλος της Εποχής του Χαλκού	Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ (επίθετο από Α έως Κ) Γ. ΛΩΛΟΣ (επίθετο από Λ έως Ω)	Α' (Υ)
578	Το Αιγαίο πριν από τη 2η χιλιετία π.Χ.	Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ	Γ' (Υ)
526	Μυκηναϊκός πολιτισμός. Ακροπόλεις, Αρχιτεκτονική ανακτόρων-οικισμών	Γ. ΛΩΛΟΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
530	Εισαγωγή στον Μυκηναϊκό πολιτισμό	Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
517	Εισαγωγή στον Μινωικό πολιτισμό <i>Εκπαιδευτική εκδρομή στην Κρήτη</i>	Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
ΑΚΛ	ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
601	Εισαγωγή στην κλασική Αρχαιολογία και Τέχνη (1100-31 π.Χ.)	Β. ΠΑΠΠΑ	Α' (Υ)
605	Γεωμετρική και Αρχαϊκή Τέχνη (Γενική επισκόπηση)	Ε. ΧΙΩΤΗ	Γ' (Υ)
607	Αρχιτεκτονική (Γενική Επισκόπηση)	Ε. ΧΙΩΤΗ	Ε', Ζ' (Επ.Υπ.)
684	Ταφικά Μνημεία	Β. ΠΑΠΠΑ	Ε', Ζ', (Επ.Υπ.) & Φιλολογίας
ΑΒΥ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
703	Εισαγωγή στην παλαιοχριστιανική και βυζαντινή αρχιτεκτονική	Α. ΜΠΑΜΠΟΥΙΝ	Γ' (Υ)
741	Βυζαντινές φορητές εικόνες ΙΙ	Α. ΜΠΑΜΠΟΥΙΝ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
ΙΝΤ	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ		
817β	Η Ευρωπαϊκή Τέχνη από τον 18ο αι. μέχρι και τα Μέσα του 19ου: Από τον Νεοκλασικισμό στον Ρεαλισμό, και από το Γκράντ Τουρ στην Επανάσταση του 1848	Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ	Γ' (Υ)
832	Πρωτοπορίες στον 20 ^ο αι. Μανιφέστα, Καλλιτέχνες, Κινηματογράφος και Κριτική	Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Α' ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΡ 501 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

(Γ. ΛΩΛΟΣ - Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ)

Το μάθημα προσφέρει βασικές γνώσεις για τον κλάδο της Προϊστορικής Αρχαιολογίας. Παρουσιάζονται συνοπτικά οι επιστημονικοί στόχοι του κλάδου, οι μέθοδοι και τεχνικές της ερευνητικής διαδικασίας, οι εργαστηριακές αναλύσεις στις οποίες υποβάλλονται τα προϊστορικά ευρήματα και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την χρονολόγησή τους και την ταύτιση των τρόπων κατασκευής τους. Τονίζεται ο διεπιστημονικός χαρακτήρας της προϊστορικής αρχαιολογίας και η εξάρτησή της από επικουρικούς κλάδους, όπως η γεωμορφολογία, η φυσική ανθρωπολογία, η ταφοφοβία ή η παλυνολογία. Παρουσιάζεται επίσης η διαδοχή των πολιτισμών στην Ηπειρωτική Ελλάδα και στον Αιγαίο χώρο κατά την Εποχή του Λιθού και την Εποχή του Χαλκού. Στόχος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με βασικές έννοιες (ορολογία), με το χρονολογικό-πολιτισμικό πλαίσιο του προϊστορικού Αιγαίου, με τις πρακτικές που ακολουθεί η σύγχρονη Προϊστορική Αρχαιολογία καθώς και η κατανόηση των διαφορών της από γειτονικούς κλάδους όπως η αρχαιολογία της ιστορικής περιόδου και η ιστορία. Ο τελικός βαθμός βασίζεται σε γραπτή εξέταση.

Διάγραμμα – Διάρθρωση μαθήματος

- Εισαγωγή στον κλάδο – τα όρια της Προϊστορίας. Ιστορία της έρευνας. Αρχαιολογική προσωπογραφία. Βασική ορολογία. Βιβλιογραφικές οδηγίες (2 μαθήματα).
- Μέθοδοι και τεχνικές στην ανασκαφική και επιφανειακή έρευνα. Όψη και σημασία της αρχαιολογικής στρωματογραφίας (1 μάθημα).
- Μέθοδοι χρονολόγησης (σχετική και απόλυτη χρονολόγηση). Διεπιστημονικές προσεγγίσεις (1 μάθημα).
- Γενικό διάγραμμα της Ελλαδικής και Αιγαϊακής Προϊστορίας. Εξελικτικές φάσεις και χρονολόγησή τους (1 μάθημα).
- Απώτερη Προϊστορία: Παλαιολιθική και Μεσολιθική Εποχή (2 μαθήματα).
- Νεολιθικός Πολιτισμός στην Ηπειρωτική Ελλάδα και στο Αιγαίο (2 μαθήματα).
- Πολιτισμικές ενότητες της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού (3η χιλιετία π.Χ.) στον ευρύτερο Αιγαϊακό χώρο (2 μαθήματα).
- Οι εξελίξεις κατά την Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού στον μείζονα Αιγαϊακό χώρο.

Διαδοχή και ανάπτυξη των τριών (3) ανακτορικών πολιτισμών της 2ης χιλιετίας π.Χ. (Παλαιοανακτορικού και Νεοανακτορικού στην Κρήτη και Μυκηναϊκού). (2 μαθήματα).

Αναλυτική περιγραφή ανά μάθημα και οδηγίες για διάβασμα βρίσκονται στην ιστοσελίδα <http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/fotiadis/ERA15Guide.pdf>

Επίσης: Στο πλαίσιο του μαθήματος, εβδομαδιαία ελεύθερα φροντιστήρια με αντικείμενο την αντιμετώπιση – επεξεργασία κεραμικών και λίθινων προϊστορικών ευρημάτων, στο Μουσείο Εικμαγείων και Διδακτικών Συλλογών του Τομέα Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

ΑΠΡ 578 ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗ 2^Η ΧΙΛΙΕΤΙΑ π.Χ.

(Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ)

Το μάθημα είναι υποχρεωτικό για φοιτητές του δεύτερου έτους σπουδών οι οποίοι έχουν επιλέξει την αρχαιολογική κατεύθυνση. Προσφέρει αναλυτικές γνώσεις – τόσο αρχαιολογικά δεδομένα όσο και συζήτηση προβλημάτων – για την παλαιότερη και πλέον μακρόχρονη περίοδο (τουλάχιστον 400.000 χρόνια) της Αιγαϊακής προϊστορίας, από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι και την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Περιλαμβάνει επίσης μία εισαγωγή για την ιστορία της Αιγαϊακής προϊστορίας και για τους θεσμούς της αρχαιολογικής πράξης στην

σύγχρονη Ελλάδα. Τέλος, περιλαμβάνει μια εισαγωγή στην σχετική βιβλιογραφία καθώς και στην μορφή και δομή των δημοσιεύσεων των προϊστορικών ερευνών. Στόχος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με την πορεία των πολιτισμών στο Αιγαίο μέχρι το 2000 π.Χ., και η κατανόηση των μεθόδων με τις οποίες η Αιγαιακή προϊστορία τεκμηριώνει τα πορίσματά της. Αναλυτική περιγραφή ανά μάθημα καθώς και επιλεγμένη βιβλιογραφία ανά ενότητα (στα αγγλικά και ελληνικά) βρίσκονται στην ιστοσελίδα του μαθήματος (προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου του Τμήματος). Ο τελικός βαθμός βασίζεται σε γραπτές εξετάσεις (90%) και σε μια υποχρεωτική βιβλιογραφική άσκηση.

Το μάθημα συνοδεύεται από δώρο φροντιστήριο στο Μουσείο Εκμαγείων του Τομέα Αρχαιολογίας, όπου οι φοιτητές, σε ομάδες των πέντε, έχουν την ευκαιρία για hands-on experience με προϊστορικά τέχνηρα.

ΑΠΡ 526 ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ. ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ – ΟΙΚΙΣΜΩΝ

(Γ. ΛΩΛΟΣ)

Στο μάθημα αυτό εξετάζονται οι μείζονες ακροπόλεις, τα ανάκτορα και οι σημαντικότεροι ανασκαμμένοι οικισμοί στην Πελοπόννησο, στην Κεντρική Ελλάδα (μέχρι την Ιωλκή στην Μαγνησία) και στην Σαλαμίνα, κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού (Μυκηναϊκή). Δίδεται έμφαση στην θεώρηση της αρχιτεκτονικής και στην εκτίμηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, μέσα στο πολιτισμικό πλαίσιο της Μυκηναϊκής Ελλάδος. Προβάλλονται θέματα ομοιογένειας και διαφοροποίησης στο επίπεδο της παραγωγικής διαδικασίας, της κοινωνικο-οικονομικής οργάνωσης και πολιτικής συγκρότησης, ανάμεσα στα οικιστικά κέντρα στις διάφορες επιρράσεις, και γίνονται ειδικότερες επισημάνσεις, που αφορούν στα μεγάλα και στα ελάσσονα ανακτορικά κέντρα.

Διάγραμμα-Διάρθρωση μαθήματος

- Εισαγωγή. Το χρονικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Χαρακτηριστικά του τρίτου ανακτορικού πολιτισμού του ευρύτερου Αιγαιακού χώρου (1 μάθημα).
- Το χρονικό των ανασκαφών και το σημερινό επίπεδο έρευνας των Μυκηναϊκών ακροπόλεων και ανακτόρων (1 μάθημα).
- Γενική θεώρηση της τοπογραφίας, της αρχιτεκτονικής και της οργάνωσης των Μυκηναϊκών ακροπόλεων (1 μάθημα).
- Μυκήνες: Η ακρόπολη, το ανακτορικό συγκρότημα, το θρησκευτικό κέντρο (2 μαθήματα).
- Τίρυνς, Μιδέα, Άργος (2 μαθήματα).
- Άλλες Πελοποννησιακές ακροπόλεις (Αιγείρα, Τείχος Δυμαίων) και οικιστικές θέσεις (1 μάθημα).
- Πύλος: Το Ανάκτορο του Νέστορος. Αρχιτεκτονική, οργάνωση, οικονομία (2 μαθήματα).
- Αθήνα και Αττική (1 μάθημα).
- Βοιωτία: Θήβα, Γλας, Ορχομενός και Μαγνησία: Ιωλκός (1 μάθημα).
- Σύνοψη στοιχείων Μυκηναϊκής οικιστικής αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας.

ΑΠΡ 530 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

(Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ)

Το μάθημα εξετάζει τον πολιτισμό των Μυκηναίων, των ελληνόφωνων πληθυσμών του νότιου ελλαδικού κορμού, οι οποίοι, από τον 17^ο αι. π.Χ. τουλάχιστον, και με παλαιότερα ηγεμονικά κέντρα στην Αργολίδα και τη Μεσσηνία, διαμορφώνουν σταδιακά μία ευρύτατη επιρράτεια ομοιογενούς πολιτισμού. Τα μαθήματα θα εξετάσουν την ανάδυση αυτής της ελλαδικής «αυτοκρατορίας» και θα παρακολουθήσουν την εξάπλωσή της στο Αιγαίο μέσα από τα κατάλοιπα των οχυρωμένων ακροπόλεων, την τοπογραφία των οικισμών, την αρχιτεκτονική των δημόσιων έργων και των ταφικών μνημείων, τις τέχνες, το εμπόριο και τη γραφή. Από την περίοδο των ανασκαφών του Ε. Σλήμαν και του Χρ. Τσουντα έως την αποκρυπτογράφηση της Γραμμικής Β γραφής και τη σύγχρονη διεπιστημονική προσέγγιση

παλαιών και νέων δεδομένων, η Μυκηναϊκή Αρχαιολογία αποτελεί ορόσημο της μετάβασης από την αιγαιακή προϊστορία στους πρώιμους ελληνικούς χρόνους.

Προαιρετική εργασία και παρουσίασή της στο μάθημα.

Φροντιστήριο: «Από το ανάκτορο στην πόλη. Ο Μυκηναϊκός Κόσμος του 12ου αι. π.Χ.»

Διάγραμμα των ενοτήτων διδασκαλίας, εποπτικό υλικό και βιβλιογραφία:
http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/vlaxopoulos/lessons15_16.htm

ΑΠΡ 517 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΜΙΝΩΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

(Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ)

Το μάθημα εξετάζει την αρχαιολογία της Εποχής του Χαλκού στην Κρήτη, από την εποχή των ανασιαφών του Μ. Καλοκαιρινού και του Α. Έβανς, όταν ο προϊστορικός πολιτισμός του νησιού ονομάστηκε «Μινωικός», έως σήμερα, εποχή συνολικής επανεκτίμησης των δεδομένων. Η Κρήτη εμφανίζει ήδη κατά την 3η χιλιετία π.Χ.

και υπό την επίδραση των γειτονικών πολιτισμών, δυναμική πορεία στην ιστορική της διαδρομή. Η πορεία αυτή κορυφώνεται με την ίδρυση των ανακτόρων και την παγίωση σύνθετων οικονομικών και κοινωνικών δομών, που χαρακτηρίζουν τη φυσιογνωμία του νησιού καθ' όλη τη 2η χιλιετία π.Χ. (Παλαιοανακτορική, Νεοανακτορική και Μετανακτορική περίοδος).

Μέσα από την ανασιαφική τοπογραφία των θέσεων, την εξέταση των οικιστικών καταλοίπων, των ταφικών εθίμων και των τόπων λατρείας, τη γραφή και την τέχνη, το μάθημα προσφέρεται για μία εισαγωγική γνωριμία με τον Μινωικό πολιτισμό.

Εμπαιδευτική εκδρομή στην Κρήτη.

Εργασίες προαιρετικές και παρουσίασή τους στο μάθημα. Βιβλιογραφία στα ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά και ιταλικά.

Διάγραμμα των ενοτήτων διδασκαλίας, εποπτικό υλικό και βιβλιογραφία:
http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/vlaxopoulos/lessons15_16.htm

Β' ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΚΛ 601 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ (1100 - 31 π. Χ.)

(Β.ΠΑΠΠΑ)

Στο πλαίσιο της γενικής εισαγωγής στην κλασική αρχαιολογία το μάθημα διαρθρώνεται με βάση τις παρακάτω ενότητες: Ιστοριογραφία της κλασικής αρχαιότητας. Η αρχαιολογία ως επιστήμη. Σχολές- μεθοδολογικά εργαλεία, ερευνητικές κατευθύνσεις. Υλικά κατάλοιπα- γραπτές πηγές. Αρχαιολογία και Ιστορία της Τέχνης. Γνωριμία με τα μνημεία της Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης: Αρχιτεκτονική- Γλυπτική- Ζωγραφική- Αγγειογραφία- Μικροτεχνία.

Το μάθημα απευθύνεται σε πρωτοετείς φοιτητές, με λιγιστές έως ανύπαρκτες γνώσεις περί αρχαιολογίας. Ως εκ τούτου, στόχος του μαθήματος είναι να μυηθούν οι φοιτητές στο αντικείμενο της κλασικής αρχαιολογίας και να γνωρίσουν κάποια από τα σημαντικότερα μνημεία της αρχαίας ελληνικής τέχνης.

Οι εξετάσεις είναι γραπτές. Στο μάθημα εντάσσεται άσκηση-φροντιστήριο στο Μουσείο Εικμαγίων.

ΑΚΛ 605 ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ (ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ)

(Ε. ΧΙΩΤΗ)

Στο μάθημα εξετάζεται η τέχνη της γεωμετρικής και αρχαϊκής εποχής (1050-480 π.Χ.) υπό το πρίσμα των ιδιαίτερων ιστορικών και κοινωνικοπολιτικών συνθηκών που συνέβαλαν στη διαμόρφωσή της. Εξετάζεται η αρχιτεκτονική, η γλυπτική και η κεραμική κάθε περιόδου καθώς και τα κυριότερα έργα τέχνης και οι δημιουργοί τους. Στόχος του μαθήματος είναι η γνωριμία και εξοικείωση των φοιτητών με την τέχνη της γεωμετρικής και αρχαϊκής εποχής και η κατανόηση της εξελικτικής πορείας της αρχαίας ελληνικής τέχνης που οδήγησε στην

ακμή της κλασικής εποχής. Οι εξετάσεις του μαθήματος είναι γραπτές. Στο μάθημα εντάσσεται δίωρο φροντιστήριο.

ΑΚΛ 607 ΑΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ (ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ) (Ε. ΧΙΩΤΗ)

Στο μάθημα δίνονται γενικές πληροφορίες για την αρχαία ελληνική αρχιτεκτονική. Εξετάζονται τα στάδια κατασκευής ενός δημόσιου οικοδομήματος από τον σχεδιασμό και την έναρξη των εργασιών, τα υλικά δομής, την εξόρυξη και τη μεταφορά τους, ως τα συστήματα τοιχοποιίας και την κεράμωση και διακόσμηση των κτιρίων. Μελετάται επίσης η διαμόρφωση του δωρικού, του ιωνικού και του κορινθιακού ρυθμού και εξετάζονται αντιπροσωπευτικά παραδείγματα ναών καθώς και οι κυριότεροι τύποι δημοσίων οικοδομημάτων (θέατρα, βουλευτήρια, γυμνάσια, λουτρά κλπ.), οι οχυρώσεις, τα ταφικά κτίσματα και οι ιδιωτικές κατοικίες. Εξετάζεται ακόμη ο σχεδιασμός των πόλεων, τα πολεοδομικά συστήματα, η οργάνωση της αγοράς και των ιερών. Στόχος του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με βασικούς όρους και έννοιες της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής και η γνώση των χαρακτηριστικών και της λειτουργίας των διαφόρων οικοδομημάτων. Η εξέταση του μαθήματος είναι γραπτή.

ΑΚΛ 684 ΤΑΦΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ (Β. ΠΑΠΠΑ)

Στο μάθημα εξετάζεται η μορφή των τάφων και των υπέργειων ταφικών μνημείων και σημάτων από τους πρώιμους ιστορικούς χρόνους έως και την κλασική περίοδο. Συνεξετάζονται οι γραπτές μαρτυρίες και τα αρχαιολογικά κατάλοιπα που μαρτυρούν για τα τελετουργικά ταφικά έθιμα και τις κοινωνικές συνθήκες που τα δημιούργησαν.

Οι ενότητες των μαθημάτων διαρθρώνονται κατά χρονολογικές περιόδους (γεωμετρική, αρχαϊκή, κλασική) στις οποίες, αντίστοιχα, μελετώνται αναλυτικά αντιπροσωπευτικοί τύποι μνημείων από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, με βάση τη μορφή και το περιεχόμενο του κάθε μνημείου. Σε ιδιαίτερες ενότητες εξετάζονται τα ομηρικά έθιμα ταφής και τα αρχαιολογικά κατάλοιπα, η ιστορία της επιτάφιας στήλης όπως διαμορφώνεται στα αρχαϊκά χρόνια με την ανάγλυφη ή γραπτή παράσταση, τα τηλαυγή και πολυδάπανα μνημεία των κλασικών χρόνων (στήλες, μαρμάρινα αγγεία, ταφικοί περίβολοι), τα ταφικά επιγράμματα και ο κόσμος των νεκρών σε συνδυασμό με τα αρχαιολογικά δεδομένα για τις δοξασίες των ζωντανών και τη σχέση τους με τον θάνατο.

-Το χρονολογικό εύρος, το πλήθος και η πολυμορφία των σωζόμενων μνημείων σε συνδυασμό με την πλούσια βιβλιογραφία, συνιστούν πρόσφορο αντικείμενο για να εξοικειωθούν οι φοιτητές με ποικίλα ζητήματα έρευνας της κλασικής αρχαιολογίας και αυτός είναι ο στόχος του μαθήματος.

-Οι φοιτητές συμμετέχουν προαιρετικά με την παρουσίαση εργασιών. Οι εξετάσεις είναι γραπτές, σύμφωνα με το πρόγραμμα του Τμήματος.

Γ' ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΒΥ 703 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ **ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ** (Α. ΜΠΑΜΠΟΥΙΝ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων για την προσέγγιση και ερμηνεία των έργων της βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Θα εξεταστούν τα υλικά και οι τεχνικές, καθώς και η ειδική ορολογία η σχετική με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και την εξέλιξη της μεσαιωνικής αρχιτεκτονικής στον κόσμο της χριστιανικής Ανατολής. Με αφορμή την παρουσίαση των πιο σημαντικών βυζαντινών μνημείων ανά τους αιώνες, θα πραγματοποιηθεί μια γενική επισκόπηση της ιστορικής πορείας της βυζαντινής αρχιτεκτονικής με ειδική

έμφαση στις λεγόμενες «Σχολή της Κωνσταντινούπολης» και «Ελλαδική Σχολή». Μελετώνται επίσης οι κύριες τάσεις στα μεγάλα αστικά κέντρα της αυτοκρατορίας και οι απηχήσεις τους στα μνημεία της περιφέρειας. Στόχος είναι να αντιληφθούν οι φοιτητές, με βάση τα παραπάνω εργαλεία, τη διαδικασία μετάβασης από την παλαιοχριστιανική στη μεσοβυζαντινή και ύστεροβυζαντινή περίοδο.

Στα πλαίσια του μαθήματος, προβλέπεται μία εκδρομή στη Θεσσαλονίκη.

ABY 741 **ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΦΟΡΗΤΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ II**

(Α. ΜΠΑΜΠΟΥΙΝ)

Στο μάθημα εξετάζονται οι καταβολές και η σημασία της εικόνας από τη μεσοβυζαντινή περίοδο -φάση κατά την οποία συστηματοποιούνται τα εκφραστικά μέσα της βυζαντινής ζωγραφικής- έως την εποχή της Άλωσης.

Βασικές θεματικές θα αποτελέσουν τα κυριότερα κέντρα παραγωγής εικόνων και το ιδεολογικό και ιστορικό υπόβαθρο αυτών των δημιουργημάτων μέσα και από την προσέγγιση των γραπτών πηγών και την ερμηνεία τους. Θα παρουσιασθούν επίσης οι τρόποι και τα στάδια κατασκευής της εικόνας μαζί με τα υλικά στη διάθεση του αγιογράφου. Σκοπός του μαθήματος είναι οι φοιτητές να κατανοήσουν το ρόλο της εικόνας στο Βυζάντιο και το πώς αυτή κάλυπτε ένα ευρύ φάσμα λατρευτικών, διδακτικών, κοινωνικοπολιτικών και ιδιωτικών αναγκών.

Στα πλαίσια του μαθήματος, προβλέπονται επισκέψεις στις συλλογές βυζαντινών εικόνων της Βέροιας και της Καστοριάς.

Δ' ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

INT 817β Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΑΠΟ ΤΟΝ 18^ο ΑΙ. ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19^{ου}: ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΙΣΜΟ ΣΤΟΝ ΡΕΑΛΙΣΜΟ, ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΓΚΡΑΝΤ ΤΟΥΡ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1848

(Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ)

Στο μάθημα αυτό θα εξετάσουμε πολιτιστικά και καλλιτεχνικά φαινόμενα των μέσων του 18^{ου} και 19^{ου} αι. μέχρι και τον Εμπρεσιονισμό, δηλ. μέχρι την έναρξη των ριζοσπαστικών πρωτοποριών των τελών του 19^{ου} που συνήθως περιγράφουμε κάτω από τον όρο «μοντερνισμό». Αυτή είναι η περίοδος της ανακάλυψης της ιστορίας και της αρχαιολογίας με τη σημερινή σημασία των όρων, της επικράτησης του κριτικού και επιστημονικού λόγου στην περιγραφή της φύσης και της ζωής – δηλ. το ρεύμα που συνήθως αποκαλούμε Διαφωτισμό –, και του τελικού θριάμβου της βιομηχανικής επανάστασης στην οικονομική και κοινωνική οργάνωση της ζωής. Αυτές οι κοσμοϊστορικές αλλαγές συνοδεύονται από επίσης τεκτονικά ρήγματα στον ίδιο τον ορισμό, την παραγωγή και κατανάλωση της τέχνης. Η ακαδημαϊκή αναδιοργάνωση του καλλιτεχνικού επαγγέλματος και η νέα του σχέση με την ιστορία και την αρχαιότητα οδηγεί στο ευγενές στυλ του **Νεοκλασικισμού** το οποίο αποκτά διαμετρικά αντίθετες πολιτικές διαστάσεις ανάλογα με τη χώρα στην οποία επιβάλλεται. Επίσης, μία νέα πιο άμεση, αυθεντική και δυναμική σχέση με τα **φαινόμενα της φυσικής και εμπειρικής πραγματικότητας** οδηγεί την ίδια περίοδο σε μία εξαιρετική ποικιλία **φυσιοκρατικών και ρεαλιστικών ρευμάτων** που με διάφορες, όλο και ριζοσπαστικότερες μεταμορφώσεις κορυφώνονται στα τέλη του 19^{ου} αι. (εμπειρισμός, νατουραλισμός, ρεαλισμός, ιμπρεσιονισμός). Τέλος, αυτή είναι επίσης και η εποχή του πάθους και της έκφρασης, η περίοδος κατά την οποία η τέχνη επικεντρώνεται στην **παραγωγή όλο και εντονότερων συγκινήσεων** σε άμεση αντιστοιχία με τις αύξουσες απαιτήσεις του καλλιτεχνικού κοινού για όλο και ισχυρότερες συναισθηματικές εμπειρίες από την τέχνη (ρομαντισμός και προ-ρομαντικές τάσεις).

Σκοποί

- να παρουσιαστούν και να εξηγηθούν οι τρεις μεγάλοι υφολογικοί άξονες της τέχνης αυτής της περιόδου – «νεοκλασικισμός», φυσιοκρατία, «ρομαντισμός»

Στόχοι

- να εξεταστούν οι νέες **κοινωνικές λειτουργίες και ο νέος ιστορικός ρόλος του καλλιτέχνη**
- να κατανοήσουμε τη δημιουργία νέων δικτύων παραγωγής αλλά κυρίως προαγωγής και πώλησης καλλιτεχνικών έργων (**μία νέα αγορά τέχνης**)
- να παρουσιαστεί η εισαγωγή νέων μορφών **κριτικού λόγου** και αξιολόγησης του καλλιτεχνικού έργου

και τέλος

να διερευνηθεί η διαμόρφωση ενός **νέου αστικού κοινού για την τέχνη** με πολλαπλές επενδύσεις στο έργο τέχνης αλλά και ιδιαίτερες αισθητηριακές και πολιτικές απαιτήσεις από αυτό.

INT 832 ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΕΣ ΣΤΟΝ 20^ο ΑΙ.: ΜΑΝΙΦΕΣΤΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ, ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

(Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ)

Στο μάθημα αυτό θα αναλυθούν όλες οι σημαντικές επαναστάσεις στην τέχνη του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα – κυβισμός, αφηρημένη ζωγραφική, φουτουρισμός, ορφισμός, ντανταϊσμός, σουρεαλισμός, κονστρουκτιβισμός και άλλες τάσεις της ρώσικης και της σοβιετικής πρωτοπορίας, κριτικός ρεαλισμός στην Ευρώπη και την Αμερική, και σοσιαλιστικός ρεαλισμός στη Σοβιετική Ένωση. Έμφαση θα δοθεί επίσης στις ποικίλες αντιμοντερνιστικές εκστρατείες και δραστηριότητες, κυρίως στη Ναζιστική Γερμανία, αλλά και στις άλλες φασιστικές χώρες της Ευρώπης του μεσοπολέμου.

Στη διάρκεια του μαθήματος θα γίνει εκτεταμένη χρήση ενός ευρέος φάσματος υλικού από τις καλές τέχνες μέχρι τον κινηματογράφο, τη μουσική, την ποίηση, την αρχιτεκτονική και τις τέχνες του αστικού θεάματος – καλλιτεχνικές εκθέσεις, αφίσες, αθλητικές εκδηλώσεις, μακέτες και ουτοπικά σχέδια από τις πόλεις του μέλλοντος και του παρόντος.

Παράλληλα με το μάθημα θα διοργανωθούν κινηματογραφικές προβολές ταινιών που θεωρούνται καλλιτεχνικά ορόσημα στην πολιτιστική ιστορία της εποχής. Οι προβολές θα συμπληρωθούν και από παράλληλες προβολές μίας επιλογής από πρόσφατες ταινίες που πραγματεύονται βιογραφίες καλλιτεχνών και άλλα θέματα από την ιστορία της τέχνης του 20^{ου} αιώνα.

Τέλος θα επιδιωχθεί η διοργάνωση επίσκεψης στην διεθνώς καταξιωμένη συλλογή Κωστάκη στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στη Θεσσαλονίκη, μίας συλλογής μοναδικής για τη μελέτη της λεγόμενης ρώσικης πρωτοπορίας

Σκοποί

- Να ολοκληρωθεί η κατάρτιση των φοιτητών στις πλούσιες καλλιτεχνικές, κοινωνικές και ιστορικές διακλαδώσεις της νεώτερης ευρωπαϊκής τέχνης και ειδικά της πρωτοποριακής εμπροσθοφυλακής του μοντερνισμού
- Να γίνουν κατανοητοί οι ουτοπικοί και ριζοσπαστικοί αλλά και οι πρακτικοί και πραγματιστικοί σχεδιασμοί της καλλιτεχνικής πρωτοπορίας σε σχέση με τη συνολική αναδιάταξη της καθημερινής – συλλογικής και προσωπικής – ζωής και εμπειρίας

Στόχοι

- Να εξοικειωθούν οι φοιτητές με μία ευρεία γκάμα πηγών και υλικών για την μελέτη της ιστορίας της καλλιτεχνικής παραγωγής αυτή την περίοδο – από την ζωγραφική και τη φωτογραφία ή το κολάζ μέχρι τον κινηματογράφο, την αρχιτεκτονική, την μοντέρνα μουσική και τη λογοτεχνία.
- Να έρθουν σε άμεση επαφή με το πρωτογενές υλικό της ιστορίας της τέχνης

- Να κατανοήσουν τις βαθιές και αναπόφευκτες συνέργειες τέχνης και πολιτικής, ή τέχνης και κοινωνικο-ιστορικών συνθηκών αυτή την κρίσιμη περίοδο της ευρωπαϊκής ιστορίας

Δ. ΤΟΜΕΑΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015-2016*

ΚΩΔ. ΛΑΟ	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
451	Εισαγωγή στη Λαογραφία	Β. ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ	Α' (Υπ.)
455	Υλικός πολιτισμός (18ος-20ός αιώνας)	Κ. ΜΠΑΔΑ **	Γ' (Υπ.)
490	Παραδοσιακή Λαϊκή Τέχνη: Τα έργα των χεριών	Μ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ **	Γ' (Υπ.)
462	Λαϊκή Λογοτεχνία και Προφορική Παράδοση	Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)
103	Η μουσική στο θέατρο και τον κινηματογράφο	Ρ. ΔΑΛΙΑΝΟΥΔΗ	Ε', Ζ' (Επ. Υπ.)

*Οι διδάσκοντες του Τομέα Λαογραφίας, οι οποίοι προσφέρουν ένα μάθημα ανά εξάμηνο, διδάσκουν και στα σεμινάρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Νεώτερη και σύγχρονη ελληνική κοινωνία: Ιστορία – Λαϊκός Πολιτισμός».

**Το Γ' εξάμηνο ιστορικής κατεύθυνσης θα επιλέξει μια από τις δύο διδάσκουσες

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΛΑΟ 451 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

(Β. ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ)

Κατ' αρχάς προσεγγίζονται εννοιολογικά οι όροι «λαογραφία», «λαϊκός πολιτισμός», «παράδοση» και καταβάλλεται προσπάθεια να αντιληφθούν οι πρωτοετείς φοιτητές τη σύγχυση που έχει προκαλέσει η τρέχουσα χρήση των όρων στο πλαίσιο των ερασιτεχνικών, φολκλορικών και άλλων δραστηριοτήτων και ενασχολήσεων. Γίνεται συγκεκριμένη και αναλυτική, με βάση τα κείμενα, αναφορά στους ορισμούς της επιστήμης. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η Λαογραφία ως επιστήμη σε σχέση με τις ευρύτερες κοινωνικές και ανθρωπιστικές σπουδές. Γίνεται εκτενής αναφορά στα πνευματικά και ιδεολογικά ρεύματα αλλά και το πολιτικό σκηνικό μέσα στο οποίο προκύπτει η ενασχόληση με τους λαϊκούς πολιτισμούς και τους λαούς ως φορέων τους. Στο παραπάνω πλαίσιο παρουσιάζεται με όρους ιστορικούς το νεωτερικό φαινόμενο του έθνους-κράτους και η αντίστοιχη ιδεολογία του εθνικισμού και εξηγείται η σχέση της Λαογραφίας με αυτά.

Με υπόβαθρο τα παραπάνω, γίνεται στη συνέχεια αναλυτική αναφορά στα ρεύματα του διαφωτισμού και του ρομαντισμού, όπως αυτά εμφανίζονται στον ευρωπαϊκό χώρο, και προσεγγίζεται η επίδρασή τους στη σκέψη των Ελλήνων διανοουμένων με άξονα αναφοράς τόσο τη νεωτερική σύλληψη του έθνους-κράτους όσο και τη ρομαντική έννοια του έθνους. Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάζεται η προεπιστημονική και πρωτοεπιστημονική φάση της Λαογραφίας.

Στη συνέχεια προσεγγίζονται τα πρώτα στάδια της Λαογραφίας ως επιστήμης με εκτενή αναφορά στο Νικόλαο Πολίτη, την Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία και το περιοδικό *Λαογραφία*. Με βάση τα παραπάνω παρουσιάζεται η θεωρία της εθνικής συνέχειας, η συγκριτική μέθοδος του Πολίτη και ιστορική μέθοδος του Στ. Κυριακίδη. Αναλύεται η διαδικασία επικράτησης της συλλεκτικής-ληματογραφικής μεθόδου με άξονα προσανατολισμού τη σύνδεση του νεώτερου λαϊκού πολιτισμού με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται αναφορά στη γραμμική αντίληψη του ιστορικού χρόνου και στη συγκρότηση της εθνικής αφήγησης, που παράγει τις έννοιες της συνέχειας στον εθνικό χρόνο και της ενότητας στον εθνικό χώρο.

Η μετέπειτα πορεία της επιστήμης παρακολουθείται μέσα από το πλαίσιο των ιστορικών εξελίξεων που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο επηρεάζουν τη σκέψη των Λαογράφων. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται αναφορά στους ακαδημαϊκούς αλλά και τους ερασιτέχνες Λαογράφους του Μεσοπολέμου και έτσι ολοκληρώνεται η παρουσίαση της πρώτης φάσης της επιστήμης.

Στα επόμενα μαθήματα η προσοχή μας εστιάζεται στις μεταπολεμικές εξελίξεις με αναφορά κυρίως στην περίπτωση του Γεωργίου Μέγα και ακολούθως σ' αυτή του Δημητρίου Λουκάτου. Με τον Δ. Λουκάτο εγκαινιάζεται ουσιαστικά μια νέα φάση της επιστήμης με τη στροφή προς έναν συγχρονικό προσανατολισμό και το συνδυασμό της κλασικής λαογραφικής μεθόδου με την εθνογραφική. Σε αυτό το μεταβατικό στάδιο της Λαογραφίας, που εντοπίζεται χρονικά στη δεκαετία του 1960, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση, καθώς προετοιμάζεται το έδαφος για τη «Νέα Λαογραφία», που ανατέλλει ουσιαστικά την επόμενη δεκαετία.

Έτσι, περνάμε στη νέα φάση, η οποία χαρακτηρίζεται από τη ριζική αλλαγή προσανατολισμού της επιστήμης. Η Λαογραφία αφήνει τον κατά βάση εθνικό της προσανατολισμό και αποικτά περισσότερο κοινωνικά και ουσιαστικά ιστορικά χαρακτηριστικά. Έτσι προκύπτει η κοινωνικο-ιστορική μέθοδος αλλά και η συνάντηση της Λαογραφίας με την Κοινωνιολογία, την Κοινωνική Ανθρωπολογία και την Ιστορία. Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται εκτενής αναφορά στη λεγόμενη γενιά του 1970, που εκπροσωπούν κατά κύριο λόγο ο Μ. Μεραιλής και η Α. Κυριακίδου-Νέστορος.

Σε μια επόμενη ενότητα παρουσιάζεται το έργο τους με ιδιαίτερες αναφορές στον ιδεολογικό προσανατολισμό και την επιστημολογική του σημασία και αξία. Στην ίδια βάση

εξηγούνται οι μετέπειτα εξελίξεις φτάνοντας μέχρι σήμερα, όπου προσεγγίζονται οι κύριες τάσεις και βασικοί τους εκπρόσωποι.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στη σχέση της Λαογραφίας με τις συγγενείς επιστήμες και ιδιαίτερα με την Κοινωνική Ανθρωπολογία. Έτσι παρουσιάζονται οι κυριότερες ανθρωπολογικές θεωρίες (εξελικτισμός, λειτουργισμός, δομο-λειτουργισμός, μαρξιστική και μετα-μοντέρνα ανθρωπολογία) αλλά και η εθνογραφική μέθοδος από τη λεγόμενη «ρεαλιστική εθνογραφία» μέχρι την «πολιτισμική κριτική». Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη σχέση της Λαογραφίας με την Οικολογία με παρουσίαση και του νεώτερου σχετικά κλάδου της Πολιτισμικής Οικολογίας.

Οι κριτικές που έχουν ασκηθεί στην επιστήμη της Λαογραφίας μας απασχολούν στη συνέχεια, με ιδιαίτερη έμφαση στην περίπτωση του Στ. Δαμιανάκου, ο οποίος ασχολήθηκε με το λαϊκό πολιτισμό από τη σκοπιά της Κοινωνιολογίας και άσκησε ουσιαστική κριτική στην ακαδημαϊκή Λαογραφία σε μια σειρά δημοσιευμάτων του. Με τις κριτικές ολοκληρώνεται η παρουσίαση της πορείας της επιστήμης μέσα στο χρόνο και το ενδιαφέρον μας στη συνέχεια εστιάζεται στη γενικότερη σύγχρονη προβληματισία και στα ανάλογα επιστημολογικά ζητούμενα.

Έτσι, επιστρέφουμε ξανά στους ορισμούς, στο γνωστικό αντικείμενο και στην «ύλη», την οποία επιχειρούμε να αναδιατάξουμε υπό το φως των νέων δεδομένων και των νεώτερων θεωρητικών εξελίξεων.

Τα μαθήματα ολοκληρώνονται με προσεγγίσεις, θεωρητικές και μεθοδολογικές, συγκεκριμένων θεμάτων, έτσι ώστε οι φοιτητές να αντιληφθούν πώς εφαρμόζονται στην πράξη όσα θεωρητικά και μεθοδολογικά έχουν ακούσει στα προηγούμενα μαθήματα.

Οι στόχοι του μαθήματος είναι: Να κατανοήσουν οι φοιτητές τους ιστορικούς όρους γένεσης και εξέλιξης της επιστήμης, να αντιληφθούν πώς επηρεάζεται η θεωρία και μέθοδος της από ευρύτερα ιδεολογικά ζητούμενα, να ανιχνεύσουν τη σχέση της με τον ευρύτερο χώρο των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών, να γνωρίσουν τα θεωρητικά και ευρύτερα πνευματικά ρεύματα που καθόρισαν τον προσανατολισμό της. Επίσης, να προσεγγίσουν με κριτικό τρόπο τα προγραμματικά κείμενα σε σχέση με το ιστορικό πλαίσιο παραγωγής τους αλλά και τα βιογραφικά των συγγραφέων τους. Να εξοικειωθούν με την επιστημονική ορολογία, να γνωρίσουν τις σχετικές επιστημονικές θεωρίες και τους εκπροσώπους τους διαχρονικά. Να μάθουν να εφαρμόζουν όσα θεωρητικά και μεθοδολογικά ακούν πάνω σε συγκεκριμένα παραδείγματα.

Οι φοιτητές μπορούν να εκπονήσουν προαιρετικές εργασίες, οι οποίες λαμβάνονται συμπληρωματικά υπόψη για την τελική τους αξιολόγηση. Επίσης υπάρχει δυνατότητα, στο πλαίσιο κυρίως του προαιρετικού φροντιστηρίου, να ασκηθούν στην επιτόπια έρευνα εκπονώντας και ανάλογες εργασίες.

Προαιρετικό φροντιστήριο: *Τα κείμενα που καθόρισαν την πορεία της Λαογραφίας: Ανάλυση περιεχομένου.*

ΛΑΟ 455 **ΥΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (18ος - 20ός αιώνας)**

(Κ. ΜΠΑΔΑ)

Περίληψη: Σκιαγραφείται η πορεία της λαογραφικής έρευνας για τη μελέτη του υλικού βίου και πολιτισμού και η περιορισμένη προσγραφή του αντικειμένου στο ερευνητικό της πεδίο αλλά και της ιστορίας και άλλων συναφών επιστημών. Η πορεία επίσης της ιστορικο – ανθρωπολογικής και πολιτισμικής έρευνας για την μελέτη του υλικού πολιτισμού και προτείνεται η διεπιστημονική προσέγγιση του θέματος που στηρίζεται στη θεωρητική άποψη ότι δε διαμορφώνεται ξεχωριστά η ιστορία του υλικού πολιτισμού και η ιστορία της κοινωνικής και συλλογικής συνείδησης. Υπό αυτήν την οπτική προωθείται α) η γνώση της ιστορίας της υλικής ζωής και της καθημερινότητας και β) η ανίχνευση της γλώσσας των συμβόλων, αφού γίνει πρώτα κατανοητό ότι τα ίδια τα πράγματα (π.χ. η τροφή, η κατοικία, η ενδυμασία), τα εμπορεύματα, οι λέξεις και τα έθιμα στην κοινωνική τους "κυκλοφορία" δρουν και ως κοινωνικά σύμβολα (για την απόδοση π.χ. της κοινωνικής πραγματικότητας)

και ως "διαμεσολαβητές" για τις ίδιες τις κοινωνικές σχέσεις. Στη συνέχεια προσεγγίζονται τα θέματα της διατροφής, της κατοικίας και της ενδυμασίας στην ελληνική παραδοσιακή κοινωνία (από τον 18ο κυρίως αιώνα).

Στόχος του μαθήματος: Η ανίχνευση της ιστορικότητας του υλικού βίου και πολιτισμού του παρελθόντος (18^{ος} – 20^{ος} αι. και η κατανόηση του ως γεγονός, ως τρόπου επικοινωνίας και ως πεδίου όπου αναπτύσσονται οι κοινωνικές σχέσεις.

Τρόπος εξέτασης: Η εξέταση του μαθήματος γίνεται με γραπτές εξετάσεις, βάσει της προτεινόμενης βιβλιογραφίας. Ενθαρρύνεται επίσης η εκπόνηση εργασίας η οποία, εφόσον κριθεί επαρκής, μπορεί να βελτιώσει την τελική βαθμολογία κατά ένα ή δύο βαθμούς. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να έχει εξασφαλιστεί προβιβάσιμος βαθμός στις γραπτές εξετάσεις του μαθήματος.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: Η επιστήμη της Λαογραφίας και η μελέτη του υλικού βίου και πολιτισμού: θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις της. Η ιστορικο-ανθρωπολογική και πολιτισμική θεώρηση του υλικού πολιτισμού. Η πρόταση της διεπιστημονικής προσέγγισης. Η μελέτη της ιστορικότητας επί μέρους όψεων του υλικού πολιτισμού και της καθημερινότητας της παραδοσιακής κοινωνίας. Η εθνογραφία της υλικής Μνήμης. Ο Υλικός Πολιτισμός της παραδοσιακής κοινωνίας στα λαογραφικά Μουσεία

Φροντιστήριο: Καταγράφοντας τη βιωμένη εμπειρία και την μνήμη των Χειροτεχνών και των βιοτεχνών. Εισαγωγή στη θεωρία και τη μέθοδο της προφορικής Ιστορίας.

ΛΑΟ 490 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ: ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΧΕΡΙΩΝ

(Μ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ)

Περιλήψη: Το μάθημα διαρθρώνεται στις εξής ενότητες: 1. Εισαγωγικά. Λαϊκή και αστική τέχνη. Οικοτεχνία και επαγγελματική χειροτεχνία. Εργαστηριακή χειροτεχνία. Καλλιτεχνική βιοτεχνία. 2. Τα ιστορικά της ελληνικής λαϊκής τέχνης. Ο χώρος και ο χρόνος. Οι άνθρωποι και τα έργα τους. Οι μεγάλοι μάστορες. Οι πλανόδιοι τεχνίτες. 3. Η δημιουργία. Η ποίηση και η «ποίηση» των έργων της λαϊκής τέχνης. Πρακτικές ανάγκες - χρηστικές μορφές και καλλιτεχνική βούληση - αισθητικές λειτουργίες. Τα πρότυπα. Οι εμπνεύσεις. Οι επιδράσεις. Η δύναμη της «παράδοσης» και της ομάδας. Το ζήτημα της πρωτοτυπίας. Οι παραλλαγές. 4. Σήμερα: Η σπουδή της παραδοσιακής λαϊκής τέχνης. Η επιστημονική έρευνα και το διασωστικό έργο από τα τέλη του 19ου αι. και εξής. Η συγκέντρωση, καταγραφή, φύλαξη, συντήρηση, έκθεση και προβολή των προϊόντων του παρελθόντος. Η οργάνωση λαογραφικών μουσείων. 5. Μορφές λαϊκής τέχνης: Αρχιτεκτονική. Ξυλογλυπτική. Λιθογλυπτική. Ζωγραφική. Υφαντική. Κεντητική. Αργυροχοΐα.

Μαθησιακοί στόχοι: Στους στόχους του μαθήματος περιλαμβάνονται η προσέγγιση και ανάλυση των μορφών και του περιεχομένου των έργων της παραδοσιακής λαϊκής τέχνης στο πλαίσιο της μελέτης του ελληνικού υλικού λαϊκού πολιτισμού, με σκοπό οι φοιτητές, στη μελλοντική επαγγελματική τους πορεία, να έχουν τα εφόδια για περαιτέρω επιστημονικό, ερευνητικό, διδακτικό, πολιτιστικό έργο, στηριγμένο σε στέρεες επιστημονικές βάσεις.

Τρόπος εξέτασης: (α) Γραπτές εξετάσεις. (β) Προαιρετικές γραπτές εργασίες (που παρουσιάζονται και προφορικά υποχρεωτικά). (γ) Προαιρετική η συμμετοχή στις εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία κ.λπ.

Διάγραμμα παραδόσεων: Βλ. τις βασικές θεματικές ενότητες του μαθήματος όπως παρουσιάζονται στην περιλήψη ανωτέρω. Επίσης, αναλυτικά το πρόγραμμα των μαθημάτων κατά διδακτική εβδομάδα, τους μαθησιακούς στόχους αναλυτικά, βιβλιογραφία καθώς και την εξεταστέα ύλη του μαθήματος βλ. στο: <http://users.uoi.gr/mvrelli/>

Φροντιστήριο: «Άνθρωποι και έργα των χεριών σήμερα: λαογραφική/ιστορική παρατήρηση και έρευνα».

ΛΑΟ 462 ΛΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ: ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΛΑΪΚΟΥ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ)

Περίληψη: Η λαϊκή λογοτεχνία εξετάζεται ως μέρος του ευρύτερου συνόλου της προφορικής παράδοσης. Το μάθημα παρουσιάζει την ποικιλότητα αυτού του πολιτισμικού φαινομένου, όσον αφορά παραδοσιακές του μορφές και όσον αφορά σύγχρονες εκφάνσεις του σε αστικά και διαδικτυακά περιβάλλοντα. Παράλληλα, αποτελεί μία εισαγωγή στις βασικές έννοιες και στα «είδη» της λαϊκής λογοτεχνίας, με τα υφολογικά χαρακτηριστικά, τις ειδικές λαογραφικές ταξινομήσεις και τις επιτελεστικές και κοινωνικές τους λειτουργίες σε συνδυασμό με τους κύριους σταθμούς στις θεωρητικές προσεγγίσεις τους από τον 19ο αιώνα έως σήμερα.

Μαθησιακοί Στόχοι:

Ειδολογική-ταξινομική εισαγωγή στην ευρύτερη περιοχή της προφορικής παράδοσης που ορίζεται ως προφορική «λογοτεχνία» και ως φαινόμενο επικοινωνίας και πολιτισμού συνδέεται με τη συλλογική μνήμη.

Τρόπος Εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου βάσει της ύλης του μαθήματος και/ή επόνηση ατομικής ερευνητικής εργασίας (οι πολύ καλές και οι άριστες εργασίες είναι απαλλακτικές).

Συνοπτικό διάγραμμα κατανομής της ύλης των παραδόσεων: α) Γενική θεωρητική εισαγωγή, β) ταξινομικές και ειδολογικές διακρίσεις και χαρακτηριστικά, γ) ειδικά ζητήματα θεωρίας και μεθοδολογίας της επιτόπιας έρευνας, δ) Συμπεράσματα.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το μάθημα και την ύλη του:

<http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/papachristophorou/material.htm>

ΛΑΟ 103 Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

(Ρ. ΔΑΛΙΑΝΟΥΔΗ)

Περίληψη: 1. Γνωριμία με τα είδη του αστικού θεάτρου και τον ρόλο της μουσικής στη δομή και το ύφος στα είδη αυτά: α) αρχαίο δράμα (τραγωδία, κωμωδία, σατυρικό δράμα), β) μουσικό θέατρο (κωμειδύλιο, μιούζικαλ, επιθεώρηση), γ) λυρικό θέατρο (όπερα, οπερέτα) και δ) σύγχρονο θέατρο (πρόζα). 2. Γνωριμία με τα είδη του λαϊκού θεάτρου και τον ρόλο της μουσικής στη δομή και το ύφος στα είδη αυτά: α) Καραγκιόζης, β) κουκλοθέατρο, γ) μαριονέτες. 3. Γνωριμία με τα είδη κινηματογραφικής ταινίας: musical, opera, film, ντοκιμαντέρ, thriller και τον ρόλο της μουσικής μέσα σε αυτά.

Τα μαθήματα συνοδεύονται από οπτικο-ακουστικό υλικό. (CDs, DVDs, PPT)

Μαθησιακοί στόχοι: Να γνωρίσουν τα είδη θεατρικής και κιν/φινικής παράστασης και να κατανοήσουν τον λειτουργικό, ρεαλιστικό, αισθητικό, διακοσμητικό ρόλο της μουσικής σε αυτά.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις. Εργασία: ΟΧΙ

Εκπαιδευτική δραστηριότητα: ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ: θεατρικές και κινηματογραφικές παραστάσεις σε Αθήνα και Γιάννενα.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: 1. Παρουσίαση των ειδών λαϊκού και αστικού θεάτρου. Ο ρόλος της μουσικής σε αυτά. Παραδείγματα. 2. Παρουσίαση των ειδών κινηματογράφου και ο ρόλος της μουσικής σε αυτά. Παραδείγματα.

Φροντιστήριο: «Μουσική και παραστατικές τέχνες»

Σχέση μουσικής με άλλες τέχνες: υποκριτική, σκηνοθεσία, χορός, σκηνογραφία.

Ε Α Ρ Ι Ν Ο   Ε Ξ Α Μ Η Ν Ο

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ²

---

² Σχετικά με πιθανές αλλαγές ο Οδηγός Σπουδών θα ενημερώνεται με ευθύνη των συντακτών. Παρακαλούνται οι φοιτητές να ενημερώνονται συχνά από την ιστοσελίδα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, όπου είναι αναρτημένος ο Οδηγός Σπουδών.

**Α. ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015-2016**

ΚΩΔ.	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΙΑΕ	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
112α	Αρχαία Ελληνική Ιστορία: Από το τέλος του Πελοποννησιακού Πολέμου ως την κατάκτηση της Αιγύπτου από τους Ρωμαίους	Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ	Δ' (Υπ.)
153	Η Ελληνιστική Μ. Ασία	Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Επ. Υπ.) & φιλολογίας
158	Πηγές της ιστορίας του Μεγάλου Αλεξάνδρου	Κ. ΛΙΑΜΠΗ	Στ', Η', Πτ. (Επ. Υπ.) & φιλολογίας
ΕΠΙ	ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ		
152	Εισαγωγή στην Επιγραφική	ΠΑΝ. ΥΠΟΤΡΟΦΟΣ	Δ' (Υπ.), Στ', Η', Πτ.
ΙΡΩ	ΡΩΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
171	Εισαγωγή στη Ρωμαϊκή Ιστορία	Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ	Β' (Υπ.)
202	Γάιος Ιούλιος Καίσαρ	Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
ΙΒΥ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
231	Ενωτικοί και Ανθενωτικοί στο Βυζάντιο	Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
261	Η άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453)	Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Σ) (Επ. Υπ.) (I-A.)
209*	Μέση Βυζαντινή περίοδος Γ', Κομνηνοί και Άγγελοι (1081 – 1204 μ.Χ.)	Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	Δ' (Υπ.)
269	Το «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ ΥΙΟΝ ΡΩΜΑΝΟΝ» του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Ζ' πορφυρογέννητου ως ιστορική πηγή	Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	Στ', Η', Πτ. (Σ), (Επ. Υπ.)
307*	Το Ομαγιαδικό χαλιφάτο της Δαμασκού (661 – 750 μ.Χ.)	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Δ' (Υπ.)
108	Εισαγωγή στην Κλασική Αραβική Γλώσσα I	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Επ. Υπ.)
106	Ο Γαληνός στην αραβική παράδοση	Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Στ', Η', Πτ. (Σ) (Επ. Υπ.)
212 *	Το «Δεσποτάτο» της Ηπείρου: Κράτος – Κοινωνία – Τοπογραφία	Ε. ΣΥΤΚΕΛΛΟΥ	Δ' (Υπ.)
213	Πολεμικές συγκρούσεις και στρατιωτικά κινήματα στο Βυζάντιο: Μέση και ύστερη περίοδος	Ε. ΣΥΤΚΕΛΛΟΥ	Στ', Η', Πτ. (Σ) (Επ. Υπ.)
	*μαθήματα της ενότητας: «Πρώιμη και μέση Βυζαντινή περίοδος». Το Δ' εξάμηνο θα επιλέξει έναν από τους τρεις διδάσκοντες		
ΙΒΑ	ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
302	Εισαγωγή στις Βαλκανικές Σπουδές	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ-ΛΟΥ	Β' (Υπ.)

322	Χριστιανο-ισλαμικές ορθοδοξίες και συγκρητισμός στα Βαλκάνια (13ος -16ος αιώνας)	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ- ΛΟΥ	Ε', Ζ' (Σ), (Επ. Υπ.)
447	Εισαγωγή στις ιστορικές σπουδές	Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥ- ΛΟΥ	Στ', Η', (Σ), (Επ. Υπ.)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΙΑΕ 112α ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ: ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΩΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ

Είδος μαθήματος

Μάθημα σε μορφή παραδόσεων. Ενθαρρύνεται η εκπόνηση προαιρετικής ενισχυτικής εργασίας, η οποία αποτελεί το 20% της τελικής βαθμολογίας.

Περιληπτική παρουσίαση

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η περίοδος από το τέλος του 5ου ως το τέλος του 1ου αι. π.Χ. Εξετάζονται οι αλλαγές που επέφερε ο Πελοποννησιακός Πόλεμος στην πολιτική, την κοινωνία και τον πολιτισμό των ελληνικών πόλεων κατά τη διάρκεια του 4ου αι., καθώς και η εμφάνιση νέων πρωταγωνιστών, όπως η Μακεδονία. Παρουσιάζεται η συμβολή των βασιλείων της Μακεδονίας στη δημιουργία της ελληνιστικής οικουμένης και αναλύονται βασικές πολιτειακές και κοινωνικές δομές των ελληνιστικών βασιλείων (Αντιγονιδών, Σελευκιδών, Πτολεμαίων και Ατταλιδών). Η παρουσίαση ολοκληρώνεται με τον ρόλο της Ρώμης στα ελληνικά πράγματα και την υποταγή του ελληνικού κόσμου στη νέα κοσμοκράτειρα.

Στόχοι

Το μάθημα αποσκοπεί στην παρουσίαση μιας ευρύτερης περιόδου της Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας. Στόχος είναι να αναδείξει τις συνέχειες και τις τομές μεταξύ της ύστερης κλασικής και της ελληνιστικής περιόδου, σε βασικές έννοιες και θεσμούς, τόσο στην πολιτική, όσο και στην κοινωνία και τον πολιτισμό.

Έμφαση δίνεται σε μεθοδολογικά ζητήματα που αφορούν τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται η ιστορική έρευνα, καθώς και στην ανάλυση αντιπροσωπευτικών γραμματειακών, επιγραφικών και αρχαιολογικών πηγών της περιόδου, αλλά και σε νεότερες ιστοριογραφικές προσεγγίσεις της ύστερης κλασικής και ελληνιστικής ιστορίας.

Διάγραμμα μαθημάτων

1. Εισαγωγή στην ύστερη κλασική και ελληνιστική περίοδο (4^{ος}-1^{ος} αι. π.Χ.). Πηγές της Ιστορίας των κλασικών και ελληνιστικών χρόνων.
2. Τα αποτελέσματα του Πελοποννησιακού Πολέμου και η ηγεμονία της Σπάρτης (404-371 π.Χ.). Ο Βοιωτικός ή Κορινθιακός πόλεμος (395 π.Χ.) και η ειρήνη του Βασιλέως (387/6 π.Χ.)
3. Η Β' Αθηναϊκή συμμαχία (379/8 π.Χ.) και η ηγεμονία της Θήβας (371-362 π.Χ.).
4. Οι Έλληνες της περιφέρειας. Η κρίση της πόλης-κράτους & η πανελλήνια ιδέα.
5. Η ηγεμονία της Μακεδονίας και ο Φίλιππος.
6. Η εκστρατεία και το έργο του Αλεξάνδρου.
7. Τα ελληνιστικά βασίλεια I: Η Μακεδονία.
8. Τα ελληνιστικά βασίλεια II: Η Πτολεμαϊκή Αίγυπτος
9. Τα ελληνιστικά βασίλεια III: Οι Σελευκίδες
10. Βασικές δομές των ελληνιστικών βασιλείων.
11. Οι ελληνικές πόλεις και οι Συμπολιτείες κατά τον 3^ο και 2^ο αι. π.Χ.

12. Η αντιπαράθεση με τη Ρώμη.

13. Πολιτισμός, κοινωνία και θρησκεία κατά την ελληνιστική περίοδο. Περιεχόμενο της έννοιας «Ελληνισμός».

ΙΑΕ 153 Η ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

Η. ΚΟΥΛΑΚΙΩΤΗΣ

Είδος μαθήματος

Μάθημα σε μορφή παραδόσεων. Ενθαρρύνεται η εκπόνηση προαιρετικής ενισχυτικής εργασίας, η οποία αποτελεί το 20% της τελικής βαθμολογίας.

Περίληπτική παρουσίαση

Οι κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου άλλαξαν ριζικά τη γεω-πολιτική κατάσταση της Ανατολικής Μεσογείου και έφεραν αλλαγές στους πολιτικούς και κοινωνικούς θεσμούς. Στο μάθημα εξετάζονται οι επιπτώσεις της κατάκτησης στη Μικρά Ασία, έναν χώρο που διακρινόταν για την πολυμορφία του και που συχνά αποτέλεσε το θέατρο των συγκρούσεων μεταξύ των Διαδόχων και των Επιγόνων του Αλεξάνδρου. Αναλύεται η θέση των ελληνικών πόλεων (π.χ. της Εφέσου και της Περγάμου) στη νέα πραγματικότητα, η δημιουργία των ελληνιστικών βασιλείων της περιοχής (ιδ. των Ατταλιδών), καθώς και η ρωμαϊκή επέμβαση μέχρι τους Μιθριδατικούς πολέμους. Η προσέγγιση γίνεται με τη βοήθεια φιλολογικών, επιγραφικών και αρχαιολογικών πηγών.

Στόχοι

Πέρα από τους γνωσιακούς στόχους που αφορούν την εξοικείωση των φοιτητών με τα γεγονότα και τους θεσμούς της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, το μάθημα θέτει τα εξής μεθοδολογικά και ιστοριογραφικά ζητήματα: Σε ποιο βαθμό υπήρξε ενότητα του χώρου και των πολιτισμών στη Μ. Ασία; Ποιοι ήταν οι καθοριστικοί παράγοντες για τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις; Ποιος ήταν ο ρόλος του Ελληνισμού ως κυρίαρχο πολιτισμικό παράδειγμα στον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου; Στα ερωτήματα αυτά απαντούν οι φοιτητές μέσα από τον ιστορικό σχολιασμό σχετικών πηγών.

Διάγραμμα μαθημάτων

1. Εισαγωγικά. Η ελληνιστική εποχή: ιστορικά και ιστοριογραφικά προβλήματα.

2. Ο χώρος της Μ. Ασίας και οι ενότητές του. Η πληθυσμιακή σύνθεση.

3. Χρονικές ενότητες:

I. Πριν τον Αλέξανδρο και μέχρι το 323 π.Χ.

II. Μετά τον Αλέξανδρο μέχρι το 281 π.Χ.

III. Μέχρι την Απάμεια (188 π.Χ.)

IV. Μέχρι τους Μιθριδατικούς Πολέμους (63 π.Χ.)

V. Μέχρι την τελική ρωμαϊκή κατάκτηση (31 π.Χ.)

4. Θεματικές προσεγγίσεις:

Πολιτειακές δομές και θεσμοί, κοινωνία, οικονομία, θρησκεία, πολιτισμός.

ΙΑΕ 158 ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

(Κ. ΛΙΑΜΠΗ)

Θα παρουσιασθούν οι αρχαίες φιλολογικές μαρτυρίες για την ιστορία του Αλεξάνδρου του Γ'. Οι εξιστορήσεις για την εκστρατεία του, από την έναρξή της, έως και το θάνατό του, είναι όλες μεταγενέστερες και βασίζονται σε πρωτογενή ύλη, η οποία παρήχθη από συγγραφείς, συγχρόνους του Αλεξάνδρου. Τα κείμενα αυτών των πρώτων ιστορικών, γεωγράφων κλπ., οι οποίοι ήσαν συνεργοί και αυτόπτες, διασώζονται αποσπασματικά, κυρίως στα έργα των Αρριανού, Πλουτάρχου, Κουρτίου, Διοδώρου και Ιουστίνου. Στο μάθημα θα μελετηθούν οι αφηγήσεις αυτών των συγγραφέων και θα αναζητηθεί η πηγή προέλευσής τους.

Εργασίες προαιρετικές.

Εκπαιδευτική εκδρομή.

ΕΠΙ 152 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ

Το μάθημα της Εισαγωγής στην Επιγραφική περιλαμβάνει τρία μέρη: α) Παρουσίαση της Ιστορίας της Επιγραφικής και των σχέσεών της με τις άλλες αρχαιογνωστικές επιστήμες. β) Ανάλυση επιγραφών διαφόρων εποχών και ειδών (νόμων, ψηφισμάτων, τιμητικών, αναθηματικών, επιτύμβιων κλπ.) από διάφορα σημεία του αρχαίου κόσμου. γ) Κριτική παρουσίαση της Βιβλιογραφίας (Corpora επιγραφών, BULLETIN EPIGRAPHIQUE και SUPPLEMENTUM EPIGRAPHICUM GRAECUM κλπ.), που αποτελεί το θέμα του ωριαίου Φροντιστηρίου.

Συνεξετάζονται τα φιλολογικά κείμενα και κυρίως τα σχετικά αρχαιολογικά δεδομένα (τόπος εύρεσης, κινήτα και ακίνητα ευρήματα κλπ.). Κατά την μελέτη των διαφόρων θεμάτων παρουσιάζεται κριτικά επίσης η σχετική νεώτατη βιβλιογραφία. Επίσης πραγματοποιούνται τακτικές πρακτικές ασκήσεις στις επιγραφές του αρχαιολογικού μουσείου Ιωαννίνων για την μελέτη των τεχνικών χαρακτηριστικών των επιγραφών (μορφολογία του φορέα, χάραξη του κειμένου κλπ.) και πρακτικές ασκήσεις ανάγνωσης εκτύπων των επιγραφών εντός μαθήματος. Οι φοιτητές αναλαμβάνουν προαιρετικά γραπτές εργασίες.

Στόχοι του μαθήματος είναι: α) να φανεί ότι οι επιγραφές, ως αυτούσια κείμενα και συνεχώς ραγδαία αριθμητικά αυξανόμενα με νέα ευρήματα παντού, συμβάλλουν ουσιαστικά στην μελέτη όλου του αρχαίου ελληνικού κόσμου και, β) να αναδειχθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές αλλά και η εξέλιξη δομών και θεσμών του δημόσιου και ιδιωτικού βίου των αρχαίων. Για τον ίδιο στόχο μελετάται η ανθρωπωνυμία ως φορέας θρησκευτικών και κοινωνικών δοξασιών.

ΠΡΩ 171 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

(Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ)

Πηγές της Ρωμαϊκής Ιστορίας. Επισκόπηση των περιόδων της Βασιλείας, της *Respublica* και της Ηγεμονίας.

Σκοπός του μαθήματος: εξοικείωση των πρωτοετών φοιτητών με τις πηγές οι οποίες αφορούν στη ρωμαϊκή ιστορία, και η εξέταση των στοιχείων που τοποθετούν σε εξελικτική προοπτική την πορεία των Ρωμαίων στο ιστορικό γίγνεσθαι (γιατί, πώς και πότε συντελέστηκαν οι αλλαγές εκείνες, πολιτικές και κοινωνικές, που διαχωρίζουν την ιστορία της Ρώμης στις τρεις προεκτεθείσες περιόδους).

Μαθησιακό αποτέλεσμα: η απόκτηση βασικών γνώσεων για την Αρχαία Ρώμη, οι οποίες θα καθιστούν ήδη αντιληπτή την ιδιοσυστασία της ρωμαϊκής συμβολής στην παγκόσμια Ιστορία.

ΠΡΩ 202 ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

(Ι. ΤΖΑΜΤΖΗΣ)

Η πολιτική και στρατιωτική σταδιοδρομία του Ιουλίου Καίσαρα. Από την ηγεσία των *populares* στην ισόβια δικτατορία. Οι θεσμικές επιλογές και μεταρρυθμίσεις του.

Σκοπός του μαθήματος: πέραν της, αυτονόητης, εκμάθησης των στοιχείων που συνθέτουν μια ιστορική προσωπικότητα του βεληνεούς του Ιουλίου Καίσαρα, σκοπός είναι η κατανόηση από τους φοιτητές της χρησιμότητας που έχει μια ιστορική βιογραφία και η εξήγηση της μεθοδολογίας της προσωπογραφίας.

Μαθησιακό αποτέλεσμα: μέσω της εκπόνησης γραπτής εργασίας με διάγραμμα (πλάνο έκθεσης του επιλεγέντος θέματος, με ενότητες, υποενότητες, παραγράφους, κ.λ.π.), από το αποτέλεσμα της οποίας θα κριθεί η βαθμολόγηση του φοιτητή στο μάθημα, επιδιώκεται η απόκτηση δεξιότητας στον χειρισμό πηγών, ξένης επίσης βιβλιογραφίας, ανασύνθεσης των ήδη εκπεφρασμένων επιστημονικών απόψεων, και βελτίωση της δυνατότητας συγγραφής

κειμένου με ιστορικό θέμα, όπως επίσης και της ορθολογικής παρουσίασής του, πέραν της αφηγηματικής διάστασης.

Σεμιναριακό μάθημα με ειπώνηση γραπτής εργασίας. Η συμμετοχή σ' αυτό των φοιτητών γίνεται μετά από συνεννόηση με τον διδάσκοντα, καθότι απαιτείται τουλάχιστον στοιχειώδης κατανόηση της Λατινικής γλώσσας και πολύ καλή έως άριστη γνώση μιας από τις παρακάτω σύγχρονες γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ιταλικά.

IBY 231 ΕΝΩΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΝΘΕΝΩΤΙΚΟΙ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

(Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ)

Στο Σεμιναριακό αυτό μάθημα εξετάζονται η πολιτική και θρησκευτική διάσταση του Ανατολικού και Δυτικού Ρωμαϊκού κόσμου μέσα από ελληνικές και λατινικές πηγές, το σχίσμα των δύο Εκκλησιών και οι ανεπιτυχείς προσπάθειες των Παλαιολόγων να επανενώσουν την Ορθόδοξη και την Καθολική Εκκλησία [Ενώσεις Λυών (1274) και Φλωρεντίας (1439)]. Ακόμη ο διχασμός της βυζαντινής κοινωνίας στους οπαδούς της ενώσεως και στους ορθόδοξους ανθενωτικούς.

Οι φοιτητές αναλαμβάνουν την σύνθεση λημμάτων των πρωταγωνιστών της ενωτικής ή ανθενωτικής τάσης και εκπονούν απαλλακτική εργασία. Συγχρόνως, χωρισμένοι σε δύο ομάδες μετέχουν σε δημόσια Διαλογική Αντιπαράθεση (Debate) προς υποστήριξη της μιας ή της άλλης πολιτικής.

Το Σεμινάριο προσφέρεται σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές, προϋποθέτει συστηματική παρακολούθηση και συνεννόηση με τους διδάσκοντες πριν από την επιλογή του.

IBY 261 Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (1453)

(Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ)

Στο σεμινάριο, μέσα από τους τέσσερεις Έλληνες ιστορικούς της αλώσεως, αλλά και άλλες σύγχρονες προς το γεγονός πηγές, μελετάται σε βάθος το συγκλονιστικό και μέγα αυτό γεγονός της αλώσεως της Κωνσταντινούπολεως από τους Οθωμανούς. Οι φοιτητές, μελετώντας κυρίως τις πηγές αλλά και την εικτενή δευτερεύουσα βιβλιογραφία, συνθέτουν και παρουσιάζουν εξειδικευμένες στο θέμα εργασίες. Ωστόσο, πριν δηλώσουν το μάθημα, πρέπει να έλθουν σε συνεννόηση με τον διδάσκοντα. Το μάθημα στοχεύει στην εξοικείωση των φοιτητών με ένα γεγονός, το οποίο είχε τεράστιες συνέπειες τόσο για τον ελληνισμό και τους ορθόδοξους λαούς της Βαλκανικής, όσο και για την ίδια την Ευρώπη.

IBY 209 ΜΕΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ', ΚΟΜΝΗΝΟΙ ΚΑΙ ΑΓΓΕΛΟΙ

(1081 – 1204 μ.Χ.)

(Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ)

Η περίοδος των Κομνηνών και των Αγγέλων, αποτελεί την τελευταία περίοδο αναλαμπής και πολιτικής παρακμής του Βυζαντινού κράτους, πριν από την κατακλιδα που έφερε η Δ' Σταυροφορία με την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1204. Στα πλαίσια του μαθήματος, θα αναλυθούν καιρία θέματα όπως οι επιπτώσεις του Σχίσματος των εκκλησιών, οι σταυροφορίες, η επέκταση Τούρκων και Νορμανδών, η διοικητική εξέλιξη του κράτους και η πνευματική ζωή. Στόχος του μαθήματος είναι η γνώση και αναλυτικότερη παρουσίαση των κύριων χαρακτηριστικών της περιόδου και η κατανόηση των αιτιών που οδήγησαν στην πτώση και αργότερα, στην ουσιαστική μεταμόρφωση του κράτους. Το μάθημα που θα γίνεται υπό μορφήν παραδόσεων, θα λήξει με γραπτές εξετάσεις, ενώ μία προαιρετική προφορική παρουσίαση ενός θέματος θα αποφέρει και μία επιπλέον βαθμολογική μονάδα στον συγκεκριμένο φοιτητή ή φοιτήτρια.

IBY 269 ΤΟ «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ ΥΙΟΝ ΡΩΜΑΝΟΝ» ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ζ' ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΗΓΗ

(Π. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ)

Το «Προς τον ιδιον υιον Ρωμανόν» αποτελεί ένα από τα πιο γοητευτικά έργα της Βυζαντινής ιστορικής γραμματείας, καθώς περιγράφει τις γνώσεις των Βυζαντινών για τους γείτονές τους. Μέσω της ειπώνησης εργασιών, και της εξέτασης κειμένων κατά την διεξαγωγή του

μαθήματος, θα επιχειρήσουμε ανάλυση και κατανόηση των πληροφοριών που δίνονται, ή και αυτών που αποσιωπώνται. Το μάθημα έχει μορφή σεμιναρίου, και απευθύνεται, τόσο σε προπτυχιακούς, όσο και σε μεταπτυχιακούς φοιτητές.

IBY 307 ΤΟ ΟΜΑΓΙΑΔΙΚΟ ΧΑΛΙΦΑΤΟ ΤΗΣ ΔΑΜΑΣΚΟΥ (661-750 Μ.Χ.)

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η παρουσίαση της δημιουργίας του αραβικού χαλιφάτου με έδρα τη Δαμασκό της Συρίας και της παγίωση της εξουσίας των Αράβων στην περιοχή της Εγγύς και Μέσης Ανατολής.

Επιμέρους στόχοι του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές την αραβική δυναστεία που έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία του χαλιφάτου της Δαμασκού, να μπορούν να περιγράψουν τις αλλαγές που επέφερε η νέα δυναστεία στην πολιτική διοίκηση, στην οικονομία, στην κοινωνία, στη γλώσσα, στη θρησκεία και στον πολιτισμό της περιοχής, να κρίνουν την εξωτερική πολιτική που ακολούθησε η Ομαγιαδική δυναστεία τόσο προς την Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία όσο και προς άλλα βασίλεια και άλλους λαούς, να εξηγούν τους λόγους για τους οποίους οι Άραβες δεν αφομοιώθηκαν από τους λαούς που κατέκτησαν, αλλά αντιθέτως πέτυχαν να θέσουν τις βάσεις για την δημιουργία νέων πολιτικών δομών και ενός καινούργιου πολιτισμού.

Στο μάθημα θα εξεταστούν τα εξής θέματα:

Εισαγωγικές και βιβλιογραφικές παρατηρήσεις.

Πηγές της περιόδου και η κριτική τους.

Η Ομαγιαδική οικογένεια και η ίδρυση του χαλιφάτου της Δαμασκού μετά τον πρώτο εμφύλιο πόλεμο (*fitna*).

Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική του Μωάβια (661-680 μ.Χ.) και οι ειστρατείες κατά της Κωνσταντινούπολης.

Οι διάδοχοι του Μωάβια και ο δεύτερος εμφύλιος πόλεμος.

Η άνοδος στην εξουσία των Μαρουανιδών: Ο Αμπντ αλ-Μάλικ (685-705 μ.Χ.): Διοικητικές, νομισματικές, φορολογικές, γλωσσικές και άλλες μεταρρυθμίσεις.

Ο χαλίφης Ουαλίντ (705-715 μ.Χ.) και η επέκταση των κατακτήσεων: Η κατάκτηση της Ισπανίας.

Ο χαλίφης Σουλεϊμάν (715-717 μ.Χ.): Η μεγάλη ειστρατεία κατά του Βυζαντίου και η πολιορκία της Κωνσταντινούπολης το 717 μ.Χ.

Ο χαλίφης Ομάρ Β' (717-720 μ.Χ.): Διοικητικές, φορολογικές, θρησκευτικές και άλλες μεταρρυθμιστικές διατάξεις.

Οι χαλίφηδες Γιαζίντ (720-724 μ.Χ.) και Χισάμ (724-743 μ.Χ.): Η εσωτερική και εξωτερική πολιτική και οι μεταρρυθμίσεις στην οικονομία και το στρατό.

Οι τελευταίοι Ομαγιαδες χαλίφηδες και ο τρίτος εμφύλιος πόλεμος.

Η πτώση της δυναστείας των Ομαγιαδών.

Αποτίμηση του έργου των Ομαγιαδών χαλίφηδων σε πολιτικό, θρησκευτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο.

Γραπτή εξέταση. Εργασία Προαιρετική.

IBY 108 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΑΒΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Ι

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η εκμάθηση των βασικών γραμματικών, συντακτικών και λεξιλογικών δομών της κλασικής αραβικής γλώσσας.

Επιμέρους στόχοι του μαθήματος είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές το αραβικό σύστημα γραφής, να εξοικειωθούν με τα συστήματα μεταγραφής αραβικών λέξεων στη διεθνή βιβλιογραφία, να μάθουν ένα βασικό λεξιλόγιο των κλασικών αραβικών ιστορικών κειμένων, να αναγνωρίζουν τις βασικές γραμματικές και συντακτικές δομές της κλασικής αραβικής

γλώσσας, να κατανοούν και να μπορούν να μεταφράζουν προτάσεις από κλασικά αραβικά ιστορικά κείμενα.

Στο μάθημα θα διδαχτούν τα εξής θέματα:

Εισαγωγικές παρατηρήσεις. Βιβλιογραφία (μέθοδοι και λεξικά).

Η σημειτική οικογένεια γλωσσών και η κλασική αραβική γλώσσα.

Το σύστημα γραφής της αραβικής γλώσσας.

Η κατασκευή και η παραγωγή των αραβικών λέξεων.

Το άρθρο, τα γένη και οι πτώσεις.

Η απλή φράση. Οι προθέσεις και η σύνταξή τους.

Η ονοματική πρόταση.

Αντωνυμικά επιθήματα.

Ενικός, δυϊκός και πληθυντικός αριθμός.

Δεικτικές αντωνυμίες και επίθετα.

Το ρήμα, οι φωνές, οι χρόνοι και οι εγκλίσεις.

Τετελεσμένος, η σημασία, η άρνηση και χρήση του. Η ρηματική πρόταση.

Μή τετελεσμένος, η σημασία, η άρνηση και η χρήση του.

Απόλυτα και τακτικά αριθμητικά.

Η παθητική φωνή.

Οι παράγωγοι τύποι των ρημάτων.

Ανώμαλα ρήματα.

Σύνθετες φράσεις.

Η χρήση αραβικού λεξικού.

Γραπτή εξέταση

IBY 106 Ο ΓΑΛΗΝΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΑΒΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

(Η. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ)

Σκοπός του σεμιναρίου είναι η παρουσίαση της μετάδοσης της Γαληνικής ιατρικής παράδοσης στους Άραβες.

Επιμέρους στόχοι του σεμιναρίου είναι να γνωρίσουν οι φοιτητές τους πρόσωπα και γεγονότα γύρω από τη μετάφραση των ιατρικών και φιλοσοφικών έργων του Γαληνού στα Αραβικά, να εξηγούν τους λόγους και τον τρόπο με το οποίο έγινε η αραβική μετάφραση, να μπορούν να ονομάζουν και να περιγράφουν το περιεχόμενο έργων του Γαληνού που χάθηκαν στα Ελληνικά και σώζονται μόνο στα Αραβικά, να προσδιορίζουν την τεράστια επίδραση που άσκησαν τα έργα του Γαληνού στην γένεση και ανάπτυξη της αραβικής επιστημονικής ιατρικής.

Στο σεμινάριο θα εξεταστούν τα εξής θέματα.

Εισαγωγικές παρατηρήσεις. Μεθοδολογία και τεχνική της επιστημονικής εργασίας.

Βίος και έργα του Γαληνού.

Η ελληνική ιατρική παράδοση στους λαούς της Ανατολής πριν από την εμφάνιση του Ισλάμ.

Οι μεταφράσεις έργων του Γαληνού στα Συριακά πριν και μετά τις αραβικές κατακτήσεις του 7^{ου} αι. μ.Χ. – Τεχνική και χαρακτηριστικά.

Η ‘ιατρική σχολή’ και το ‘νοσοκομείο’ της πόλης Gondēshāpūr.

Οι πρώιμες αραβικές μεταφράσεις ιατρικών έργων και ο ρόλος συρόφωνων χριστιανών του χαλιφάτου – Γλωσσικά και υφολογικά χαρακτηριστικά των πρώιμων μεταφράσεων.

Η αποκαλούμενη ‘σχολή του *\unayn ibn Ishāq*’ και οι αραβικές μεταφράσεις των έργων του Γαληνού – Ορολογία – τεχνική και χαρακτηριστικά. (δύο συναντήσεις)

Τα φιλοσοφικά έργα του Γαληνού στα Αραβικά.

Ελληνικά έργα του Γαληνού που σώζονται μόνο στα Αραβικά – Σχόλια επί της αραβικής ορολογίας και μετάφρασης του περιεχομένου των σωζόμενων αραβικών μεταφράσεων.

Η επίδραση της γαληνικής ιατρικής στην ανάπτυξη της αραβόφωνης ιατρικής – Παραδείγματα από αραβικά έργα. (δύο συναντήσεις)

Παρουσίαση εργασιών. Εργασία Υποχρεωτική.

Το Σεμινάριο μπορούν να επιλέξουν όσοι φοιτητές έχουν παρακολουθήσει το μάθημα «Εισαγωγή στις Ελληνοαραβικές Σπουδές» ή το μάθημα «Η ελληνική διανόηση στον αραβικό πολιτισμό».

IBY 212 ΤΟ «ΔΕΣΠΟΤΑΤΟ» ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ: ΚΡΑΤΟΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

(Ε. ΣΥΓΚΕΛΛΟΥ)

Είδος Μαθήματος

Μάθημα σε μορφή παραδόσεων. Οι παραδόσεις εμπλουτίζονται με την μελέτη και ανάλυση αντιπροσωπευτικών πηγών (κυρίως κειμένων).

Περίληπτική παρουσίαση

Το λεγόμενο Δεσποτάτο της Ηπείρου ήταν ένα βυζαντινό-ελληνικό κρατικό μόρφωμα, που αναπτύχθηκε στον χώρο της Μεσαιωνικής Ηπείρου μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους (1204) και σε συνθήκες ρευστότητας, αμφισβήτησης και πολιτικού κατακερματισμού του βυζαντινού κόσμου. Η ιδρυτική δυναστεία των Κομνηνοδουκάδων συνέβαλε στην ισχύ του συγκεκριμένου κράτους κατά τον 13ο αι., καθώς ανέπτυξε ένα πολιτικό πρόγραμμα αυτονομίας και ανεξαρτησίας, ενώ παράλληλα διεκδίκησε τη βυζαντινή ηγεμονία. Η ισχύς του «Δεσποτάτου» διατηρήθηκε ως τις αρχές του 14ου αι., οπότε πλήθος διεκδικητών συνέβαλαν στη διάσπασή του σε μικρές επιρράσεις, με σημαντικότερες το σερβικό «δεσποτάτο» των Ιωαννίνων και το αλβανικό «δεσποτάτο» της Άρτας, στα μέσα του ίδιου αιώνα. Η εμφάνιση του ιταλού ηγεμόνα Καρόλου Α' Τόκκο στις αρχές του επόμενου αιώνα οδήγησε σε αναβίωση του παλαιού Δεσποτάτου, το οποίο όμως άρχισε να καταλαμβάνεται σταδιακά από τους Οθωμανούς κατά τη διάρκεια του 15ου αι. Στο μάθημα παρουσιάζεται η πολιτική ιστορία του «Δεσποτάτου», περιγράφεται η οργάνωση της κοινωνίας και αναδεικνύεται ο χώρος ως σημαντικός παράγων της κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης.

Στόχοι

Το μάθημα αποσκοπεί στην εμπεριστατωμένη παρουσίαση της ιστορίας του «Δεσποτάτου» μέσα από την αξιοποίηση της πρόσφατης έρευνας. Η κατανόηση του χώρου ως συνιστώσας του κράτους και της κοινωνίας, η ανάδειξη τοπογραφικών ζητημάτων, η μελέτη της εξέλιξης των θεσμών, η γνωριμία με τους αλλογενείς πολιτικούς φορείς και η εμβάθυνση στο πολυφυλετικό και πολυεθνικό κοινωνικό υπόστρωμα, η αναγνώριση της θέσης του Δεσποτάτου στην βυζαντινή και μεσαιωνική ιστορία, περιλαμβάνονται στους στόχους του μαθήματος. Επιπλέον, η μελέτη και ανάλυση αντιπροσωπευτικών πηγών (κυρίως κειμένων) στοχεύει στην εξοικείωση με την επιστημονική έρευνα και την επίλυση μεθοδολογικών προβλημάτων.

Διάγραμμα μαθημάτων

- A. Εισαγωγικά (Η ίδρυση του «Δεσποτάτου», ο όρος Δεσποτάτο», οι πηγές, ο χώρος)
- B. Παρουσίαση της πολιτικής ιστορίας του Δεσποτάτου:
  - B.1. Η ιδρυτική δυναστεία: οι Κομνηνοδουκάδες
  - B.2. Ο ρόλος των δυτικών δυνάμεων και του Βυζαντινού κράτους
  - B.3. Η ιταλική οικογένεια των Ορσίνι στην ηγεσία του «Δεσποτάτου»
  - B.4. Σέρβοι και Αλβανοί στην Ήπειρο
  - B.5. Ο Κάρολος Α' Τόκκο, ηγεμόνας του «Δεσποτάτου»
  - B.6. Η οικογένεια των Τόκκο και οι Οθωμανοί
- Γ. Θεματικές ενότητες:
  - Γ.1. Πολιτειακές δομές και Θεσμοί
  - Γ.2. Κοινωνική και οικονομική οργάνωση - Πληθυσμός
  - Γ.3. Πόλεις και κάστρα
  - Γ.4. Πολιτισμός και Τέχνη

IBY 213 ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ: ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Ε. ΣΥΓΚΕΛΛΟΥ)

Είδος Μαθήματος

Σεμινάριο. Στο σεμινάριο παρέχονται εργασίες προς εκπόνηση.

Περιληπτική παρουσίαση

Ο πόλεμος αποτελεί ένα φαινόμενο με ιστορική και πανανθρώπινη διάσταση, που συνοδεύει διαχρονικά την εξέλιξη του πολιτισμού. Στους χρόνους του Βυζαντίου έλαβε σχεδόν ενδημικές διαστάσεις και υπήρξε, πέρα από μια αναπόφευκτη και τραγική πραγματικότητα, μέσο επιβίωσης μιας αυτοκρατορίας, που εξελίχθηκε κατά καιρούς σε υπερδύναμη. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ιδεολογικό οπλοστάσιο της πολιτικής θεωρίας των Βυζαντινών, που παρήγαγε μια «υψηλή» στρατηγική, υπεύθυνη για τη δημιουργία του μακροβιότερου κέντρου διεθνούς ισχύος στην ιστορία του δυτικού πολιτισμού. Στο σεμινάριο εξετάζεται η διεξαγωγή και εξέλιξη του πολέμου στο Βυζάντιο κατά τη μέση και ύστερη περίοδο. Παρουσιάζεται η πολεμική εμπειρία των Βυζαντινών (π.χ. τακτική και στρατηγική του πολέμου, επιχειρησιακές δυνατότητες, εξοπλισμός του βυζαντινού στρατού, πολιορκητική τέχνη, ναυτικός πόλεμος, κ.ά.), και αναλύεται η πολεμική τους ιδεολογία. Ο πόλεμος αντιμετωπίζεται ως προϊόν ενός ολοκληρωμένου συστήματος παραδόσεων, πεποιθήσεων και ιδεών, ως μία πτυχή του βυζαντινού πολιτισμού.

Στόχοι

Το σεμινάριο αποσκοπεί στην προβολή της έννοιας και της πρακτικής του πολέμου στο Βυζάντιο. Η εκμάθηση των πολεμικών πρακτικών και της τέχνης του πολέμου, η επεξήγηση της στρατηγικής και της τακτικής, η κατανόηση της χρήσης της διπλωματίας, η ανάλυση σημαντικών στρατιωτικών γεγονότων, η κατανόηση της πολεμικής ιδεολογίας, η γνωριμία με τις βυζαντινές ένοπλες δυνάμεις, καθώς και η ανάλυση των κοινωνικών επιπτώσεων του πολέμου περιλαμβάνονται στους στόχους του σεμιναρίου. Συζητώνται οι εργασίες, που αφορούν σε ειδικά θέματα, όπως π.χ. οι πηγές (πολεμικές πραγματείες), σημαντικές συρράξεις ή μάχες, πολεμική τεχνολογία, εξεγέρσεις, οχυρώσεις, κ.ά.

Διάγραμμα μαθημάτων

- A. Εισαγωγικά (παρουσίαση της θεωρίας και της ιδεολογίας του πολέμου στο Βυζάντιο)
- B. Εργασίες - Ανάλυση ειδικότερων θεμάτων σχετικών με τις εργασίες
- Γ. Παρουσίαση εργασιών

ΙΒΑ 302 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Η ιστορία των λαών της Βαλκανικής χερσονήσου αποτέλεσε, κυρίως μετά την ίδρυση των νεότερων κρατών, ένα ιδιαίτερο αντικείμενο με αυξανόμενη σπουδαιότητα. Το μάθημα εστιάζει σε εξειδικευμένα βαλκανικά θέματα που αφορούν τη συμβίωση των διαφόρων ομάδων και τις διακρίσεις μεταξύ τους από τον 6^ο έως το 15^ο αιώνα.

Η εξέταση περιστρέφεται γύρω από τους παρακάτω βασικούς άξονες: α) Ιστορικοί και γεωπολιτικοί όροι διείσδυσης και εγκατάστασης των Σλάβων και άλλων λαών στη Βαλκανική. β) Δημογραφικά μίγματα που προέκυψαν μετά την εγκατάσταση των Σέρβων, Κροατών, Πρωτοβουλγάρων κ.ά. και τρόπος συμβίωσής τους με τους γηγενείς.

γ) Κοινωνικο-θρησκευτικές διακρίσεις ανάμεσά τους, όπως προκύπτουν από τις πολιτικές των δύο κέντρων εξουσίας –πολιτεία και εκκλησία– των χριστιανικών μεσαιωνικών κρατών της χερσονήσου και όπως αναπαριστώνται μέσα από τον πολιτικό και εκκλησιαστικό λόγο.

Δίνεται ιστορικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή (e-course) και η μονογραφία της Α. Κωνσταντακοπούλου, *Βυζαντινή Θεσσαλονίκη Χώρος και Ιδεολογία*, Παράρτημα, αρ. 62, Επιστημονικής Επετηρίδας Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Γιάννενα 1996, ISBN 960 233 036 8 / ISSN 1107 4884 [εγκριθεί η ένταξή της στον Εύδοξο].

IBA 322 ΧΡΙΣΤΙΑΝΟ-ΙΣΛΑΜΙΚΕΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΗΤΙΣΜΟΣ

ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ (13ος-16ος αι.)

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Ως ιστορικά φαινόμενα τόσο οι θρησκείες, ως πίστη/ κοσμοαντίληψη και σύστημα οργάνωσης του χρόνου/ χώρου του ποιμνίου, όσο και οι εκκλησίες-κρατικοί θεσμοί βρίσκονται σε συνεχή προσαρμογή και εξέλιξη, σε σχέση με την κοινωνία και την πολιτική οργάνωση, καθώς και σε αδιάκοπο διάλογο με τις όμορες θρησκείες/ εκκλησίες. Μέσα από τις πολύπλοκες αυτές σχέσεις, διαμορφώνονται ορθές και αποκλίνουσες εκδοχές *δόξας* (ορθοδοξία - ετεροδοξία ή αίρεση) και δια-θρησκευτικές αποκλίσεις αλλά και συγκλήσεις που συχνά καταλήγουν σε *συγκρητιστικές* πρακτικές.

Τα παραπάνω πεδία έρευνας αναλύονται, μέσα από πηγές και σύγχρονη βιβλιογραφία σχετικά με τον Χριστιανισμό και το Ισλάμ στα υστερο-Μεσαιωνικά και Οθωμανικά Βαλκάνια, έτσι ώστε θεολογικές και ιδεολογικές συγκλήσεις και αποκλίσεις να γίνουν αντιληπτές τόσο σε ευρεία δια-θρησκευτική κλίμακα όσο και σε καθημερινή βάση.

Σεμινάριο. Προαπαιτούμενη η παρακολούθηση και επιτυχής εξέταση σε ένα τουλάχιστον μάθημα Βαλκανικής Ιστορίας

Υποχρεωτική η παρακολούθηση, η γνώση μιας τουλάχιστον ξένης γλώσσας και η εκπόνηση εργασίας.

Δίνεται ιστορικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή.

IBA 447 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

(Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ)

Η Ιστορία ως κοινωνική επιστήμη έχει κι αυτή τη δική της ιστορία. Στο μάθημα εξετάζονται οι οπτικές και οι τρόποι με βάση τους οποίους το παρελθόν έγινε αντικείμενο διερεύνησης και αφήγησης. Ειδικότερα, μέσα από συγκεκριμένα ιστοριογραφικά παραδείγματα, αναλύονται οι θεωρητικές τάσεις, όπως αυτές αναδείχθηκαν στο πλαίσιο των εθνικών κρατών: Ο θετικισμός ή ιστορισμός (*école méthodique*) και ο ιστορικός υλισμός, από το 19ο αιώνα ως σήμερα, η κριτική/ νέα ιστορία και η ιστορία του πολιτισμού/ κουλτούρας (*Kulturgeschichte*), στο μεταίχμιο 19ου-20ου αιώνα, η διεπιστημονική οπτική την οποία πρότεινε και επεξεργάστηκε η ομάδα γάλλων ιστορικών που συσπειρώθηκαν γύρω από το περιοδικό *Les Annales d'Histoire économique et sociale* (Παρίσι, 1929 ως σήμερα) – γνωστή ως σχολή των *Annales*– και, τέλος, η μεταψυχροπολεμική στροφή στο *κείμενο*, η λεγόμενη «γλωσσική στροφή» (“linguistic turn” ή “textual approach”), που θέτει σε αμφισβήτηση τόσο την Ιστορία ως επιστήμη, δηλαδή ως αποδείξιμη και με ελέγξιμη εγκυρότητα γνώση.

Στόχος του σεμιναρίου είναι να ασκηθεί το φοιτητικό κοινό ώστε να διακρίνει τους διάφορους τρόπους *ιστορικής γραφής*, από το 19ο αιώνα ως σήμερα, καθώς και να αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις για τη σύνταξη ιστορικής μελέτης με στόχο την πληρέστερη κατανόηση των κοινωνιών του παρελθόντος.

Σεμινάριο: Απαραίτητη η παρακολούθηση και η σύνταξη εργασίας Δίνεται ιστορικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή.

**Β. ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015-2016***

ΚΩΔ.	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΙΝΕ	ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		
361	Ο ελλαδικός χώρος στους νεότερους χρόνους (18 ^{ος} – 19 ^{ος} αι.): από την οθωμανική κυριαρχία στην Επανάσταση του 1821	Κ. ΚΟΜΗΣ	Β' (Υπ.)
406	Νόσοι και θάνατος στον νεοελληνικό χώρο	Κ. ΚΟΜΗΣ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
357	Ιδεολογίες, Νοοτροπίες, Συμβολική Εξουσία. Η περίπτωση της Ελλάδας, 1830-1920	Α. ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
102	Οι Εβραίοι στην οθωμανική αυτοκρατορία και στο ελληνικό έθνος-κράτος	Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
405	Ο ελλαδικός χώρος την περίοδο της Οθωμανικής και της Βενετικής κυριαρχίας ΙΙ (τέλη περ. 17 ^{ου} -αρχές 19 ^{ου} αι.)	Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
408	Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο	Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
ΙΕΠ	ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ		
407	Κοινωνικο-οικονομική και πνευματική κατάσταση στην Ευρώπη τον όψιμο Μεσαίωνα	ΑΙΚ. ΖΑΡΙΔΗ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)
449	Ιστορία και ιστοριογραφία της Γαλλικής Επανάστασης	Α. ΜΑΧΑΙΡΑ	ΣΤ', Η', Πτχ. (Επ. Υπ.)

* Οι διδάσκοντες του Τομέα Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων, οι οποίοι προσφέρουν ένα μάθημα ανά εξάμηνο, διδάσκουν και στα σεμινάρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Νεώτερη και σύγχρονη Ιστορία – Λαογραφία»

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

INE 361 Ο ΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (18^{ος} – 19^{ος} αι.): ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

(Κ. ΚΟΜΗΣ)

Περίληψη και συνοπτικό περίγραμμα μαθήματος: Κατ' αρχάς, εξετάζονται οι βασικές παράμετροι της οθωμανικής εξουσίας (όπως διοικητικό σύστημα, αγροληπτικές σχέσεις και φορολογικό σύστημα). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εξέλιξη των παραμέτρων αυτών που οδήγησε σε τριβές στις σχέσεις ανάμεσα στην εξουσία και τους κυριαρχούμενους πληθυσμούς, ιδιαίτερα στον 19^ο αιώνα. Ακόμη, σε σχέση με την τελική έκβαση, την Επανάσταση του 1821 δηλαδή, εξετάζονται και άλλα ζητήματα, όπως ο Διαφωτισμός αλλά και ο θρησκευτικός παράγων (κατ' αρχάς αντιθετικός αυτός, αλλά οπωσδήποτε περισσότερο σύνθετος και άξιος περαιτέρω διερεύνησης). Στο μάθημα εξετάζεται επίσης και ο κόσμος των κλεφταρματολών, ένα ιδιαίτερο πολιτικοκοινωνικό μόρφωμα, με σύνθετους έως αντιφατικούς δεσμούς με την εξουσία και με εσωτερικές διαιρέσεις, από το οποίο προήλθε πάντως ο κύριος όγκος του επαναστατικού στρατιωτικού δυναμικού. Σε ό,τι αφορά στα αποτελέσματα της Επανάστασης, πέραν των ιδεολογικών και πολιτικών προϊόντων εξετάζονται επίσης και οι πληθυσμιακές μετακινήσεις που προκάλεσαν οι πολεμικές συγκρούσεις, από τα θεαματικότερα ίσως δεδομένα της περιόδου και με πολλαπλές περαιτέρω ακολουθίες. Το μάθημα λαμβάνει υπ' όψιν τα βιβλιογραφικά δεδομένα των τελευταίων ετών, μέρος των οποίων, αξίζει να σημειωθεί, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ακόμη, χρησιμοποιούνται πολυάριθμα τεκμήρια της εποχής, τα οποία μελετώνται και αναλύονται από κοινού με τους φοιτητές.

Στόχος του μαθήματος: Η εξοικείωση των φοιτητών με την ανάλυση και την χρήση των τεκμηρίων της εποχής διερεύνησης.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτή εξέταση

INE 406 ΝΟΣΟΙ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

(Κ. ΚΟΜΗΣ)

Περίληψη: Από την ανθρωποβόρο πανώλη στον εφιάλτη του AIDS. Οι δημογραφικές, κοινωνικές, οικονομικές και ψυχολογικές παρενέργειες. Επίσης, ο θρησκευτικός και ιδεολογικός παράγοντας, στο πλαίσιο των πανδημιών και της ιδρυματοποίησης των κοινωνιών. Εξετάζονται πηγές της εποχής. Βασικός στόχος του μαθήματος είναι η παραγωγή σύνθετης σκέψης και ανάλογης αντιμετώπισης των ιστορικών φαινομένων, εκ μέρους των φοιτητών, στο πλαίσιο των κοινωνικών επιστημών και του διαλόγου με την Ιστορία, στη μακρά διάρκεια. Αυτό επιχειρείται κυρίως από την εξέταση και αξιοποίηση των γραπτών ιστορικών πηγών.

Περίγραμμα μαθημάτων:

1. Εισαγωγικό μάθημα σχετικό με το φαινόμενο και το βίωμα του θανάτου, στον δυτικό κυρίως κόσμο, με βάση το έργο του Φιλίπ Αριές και του Μισέλ Βοβέλ. Τυπολογία και διαφοροποιήσεις στη διαχείριση του θανάτου στη μακρά διάρκεια: από τους μέσους χρόνους στη Νεωτερικότητα.

2. Κατά μία άποψη, συνέχεια και κυρίως επέκταση, εις βάθος, του προηγούμενου μαθήματος. Τονίζονται ιδιαίτερος οι τομές και οι μεταβολές, στο πλαίσιο της ιστορίας αλλά και των κοινωνικών επιστημών (κυρίως Κοινωνιολογία, Κοινωνική Ψυχολογία και Κοινωνική Ανθρωπολογία).

3. Μία πρώτη μετατόπιση στον χώρο, συνεχίζοντας με ελλαδικές περιοχές. Σε αυτή τη φάση, στο συγκεκριμένο μάθημα, για μία πρώτη πρόσληψη εκ μέρους των φοιτητών, χρησιμοποιούνται πολυάριθμες πηγές, εξωτερικώς μεν διαφορετικές μεταξύ των αλλά

οπωσδήποτε συμπληρωματικές και, καθώς διαπιστώνεται, ελκυστικές όχι μόνο για τους ίδιους αλλά και για τον διδάσκοντα. Πρόκειται για διαθέσιμες, προερχόμενες από οθωμανικές και κυρίως βενετοκρατούμενες περιοχές, μοιρολόγια (από Μάνη και Ήπειρο), ενώ, σε άλλο επίπεδο, προς κατανόηση του βιώματος της απώλειας, χρησιμοποιείται και σύγχρονη ποίηση.

4.Εδώ εξετάζονται οι όροι παραγωγής, διάδοσης, υποχώρησης ή και εξαφάνισης των νόσων. Κατά βάση αξιοποιούνται οι γνωστές εργασίες του Mirko Grmek, του Jared Diamond αλλά και άλλων συγγραφέων (όπως του Braudel, επί παραδείγματι), ιστορικών, γιατρών και βιολόγων.

5.Εξετάζονται οι δημογραφικές και κοινωνικές συνέπειες των επιδημιών. Κατ' αρχάς, χρησιμοποιούνται τα αναφερόμενα από τον Θουκυδίδη για τον λοιμό των Αθηνών και εν συνεχεία αναφορές που σχετίζονται με την επιδημία πανώλης, παροτρύνοντας τους φοιτητές να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές ως προς τις κοινωνικές παρενέργειες.

6.Αναλύονται πηγές της εποχής, αναφερόμενες σε επιδημίες πανώλης στον χώρο των βενετοκρατούμενων Επτανήσων. Εκτός από τα πραγματικά δεδομένα, ως προς την νόσο, ανιχνεύονται οι κοινωνικές συνέπειες, με τη συμμετοχή των φοιτητών.

7.Οι επιδημίες πανώλης κατά τον 19^ο αιώνα στην Πελοπόννησο, την Αττική και άλλες περιοχές. Το μάθημα επικεντρώνεται στην επιδημία που έλαβε χώρα στον Πόρο κατά το 1837, σε σχέση με τη διαχείριση της νόσου, εκ μέρους του οθωμανικού καθεστώτος, καθώς και τις συνέπειες στο κοινωνικό σώμα.

8. Η γεωγραφία της χολέρας κατά τον 19^ο αιώνα: από την Ινδία στον δυτικό κόσμο. Η παρουσία της νόσου στο οθωμανικό (ανατολικό) Αιγαίο, στα εδάφη του Ελληνικού Βασιλείου και στα υπό αγγλική κυριαρχία Επτάνησα. Ανιχνεύονται κοινά στοιχεία ως προς την ερμηνεία και τη διαχείριση της νόσου.

9.Η λέπρα κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα στον ελλαδικό χώρο. Το μάθημα επικεντρώνεται στην Πελοπόννησο και το ανατολικό Αιγαίο, όπου η νόσος υπήρξε ιδιαίτερα διαδεδομένη. Εξετάζονται οι ιστορικές συγκυρίες και τα κοινωνικά παρεπόμενα.

10. Η μακρά ιστορία της ελονοσίας: από την αρχαιότητα στις αρχές του 20^{ου} μ.Χ. αιώνα. Το μάθημα εστιάζεται στις περιβαλλοντικές συνθήκες που ευνόησαν την επιβίωση της νόσου επί αιώνες, καθώς επίσης στον αγώνα της ιατρικής εναντίον της κατά το πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα. Ακόμη, εξετάζονται και οι δημογραφικές συνέπειες της ελονοσίας.

11.Από τη σύφιλη του 16^{ου} αιώνα στο Aids των ημερών μας. Ανιχνεύονται και συγκρίνονται τόσο οι ιστορικές συγκυρίες όσο και οι κοινωνικές συνέπειες των δύο νόσων, αντλώντας συμπεράσματα ως προς τις ομοιότητες αυτών

12.Ψυχικά προβλήματα και ψυχιατρεία: το βίωμα και ο λόγος του Γεωργίου Βιζυηνού, του Ρώμου Φιλόρα και του Γιώργη Ζάρκου. Αναλύεται επίσης η αμφισβήτηση της ψυχιατρικής και του ψυχιατρείου (καθώς και των λοιπών ιδρυμάτων) κατά τις τελευταίες δεκαετίες [βλέπε το κίνημα της Αντιψυχιατρικής]. Στο ίδιο τρίωρο εξετάζεται επίσης η φυματίωση και οι μεταφορές της, ακολουθώντας την προβληματική της Susan Sontag.

13.Στην κατακλείδα συνοψίζονται όσα αναλύονται κατά τα προηγούμενα μαθήματα. Παράλληλα, προχωρούμε, με τη συμμετοχή των φοιτητών, σε περαιτέρω, συνολικές, διαπιστώσεις, αποφεύγοντας πάντως οποιεσδήποτε προβολές για το μέλλον.

Για τη βιβλιογραφία του μαθήματος βλ. εδώ

http://users.uoi.gr/gramisar/istorias_neoteron_chronon/pdfs_docs/komis_lessons.pdf

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις

INE 357 ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ, ΝΟΟΤΡΟΠΙΕΣ, ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑ, 1830 – 1920

(Α. ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ)

Περίληψη: Το μάθημα εξετάζει τις σημαντικότερες Ιδεολογίες και Νοοτροπίες που αναδύθηκαν στην ελληνική κοινωνία και διατυπώθηκαν ως πολιτικά ή κοινωνικά αιτήματα, κατά την περίοδο διαμόρφωσης του ελληνισμού σε κρατική οντότητα, 19^{ος} αιώνας – αρχές

20^{ος} αιώνα. Οι συγκεκριμένες Ιδεολογίες και Νοοτροπίες θα αναλυθούν, επίσης, ως «πραγματοποιημένοι» συμβολισμοί της κρατικής εξουσίας, όπως αυτοί των εθνικών επετείων και κάθε είδους δημόσιων εορτών και τελετών. Θα μας απασχολήσουν θέματα όπως ο ευρωπαϊκός και ο ελληνικός Διαφωτισμός, η παγκόσμια διάσταση της ελληνικής Επανάστασης και του Φιλελληνισμού, η συγκρότηση της εθνικής ιστοριογραφίας και λαογραφίας, η βαλκανική διάσταση του Πανεπιστημίου Αθηνών, η γένεση της κρατικής τελετουργίας στη δημόσια ζωή της Νεώτερης Ελλάδας, η διαμόρφωση των Εθνικών Επετείων και του Εθνικού Πανθέου, η ανάπτυξη του Φεμινισμού, ο δημοτικισμός, ο κρατισμός και οι πολλαπλές όψεις του Εθνικισμού. Βασικός ερμηνευτικός άξονας, είναι η σχετική «αυτοδυναμία» των ιδεολογικών, νοητικών και συμβολικών φαινομένων, σε συνάρτηση, όμως, με την πολιτική και οικονομική πραγματικότητα της εποχής.

Σκοπός του μαθήματος: Ο σκοπός του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με σύγχρονες διεπιστημονικές προσεγγίσεις που αφορούν σε θέματα Εθνικισμού, Ιδεολογίας και Συμβολικής Εξουσίας.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις

Εργασίες: Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, δίνεται η δυνατότητα στους φοιτητές να παρουσιάσουν εργασία σχετική με τη θεματολογία. Οι εργασίες δεν είναι υποχρεωτικές αλλά ούτε και απαλλακτικές. Προσφέρουν στον φοιτητή καλύτερη βαθμολογία, εφόσον το γραπτό του είναι πάνω από 5.

Επισκέψεις: Η πόλη των Ιωαννίνων ως κορυφαίος τόπος μνήμης και συμβολισμών προσφέρεται για επισκέψεις στο κάστρο, στο νησάκι, σε ιστορικά και λαογραφικά μουσεία, αλλά και στο εβραϊκό νεκροταφείο, στην εβραϊκή συναγωγή κ.λπ.

Συνοπτικό Διάγραμμα Διαλέξεων:

1. Ευρωπαϊκός και Ελληνικός Διαφωτισμός
2. Φιλελληνισμός - Ελληνική Επανάσταση: η Παγκόσμια διάσταση
3. Ιδεολογίες και Νοοτροπίες στην Ελλάδα του 1830-1880
4. Ιδεολογικά ρεύματα και πολιτικά αιτήματα: προοπτικές από τον ελληνικό 19^ο αιώνα – «Της Μεγάλης ταύτης Ιδέας»
5. Προσπάθεια δημιουργίας δυτικού τύπου κράτους και κοινωνικοπολιτικές συγκρούσεις
6. Πανεπιστήμιο και Φοιτητές στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα
7. Ανάπτυξη της εθνικής ιστοριογραφίας - Μια καινούργια επιστήμη γεννιέται: η Λαογραφία
8. Γένεση της κρατικής τελετουργίας στη δημόσια ζωή της Νεώτερης Ελλάδας, 1833-1862
9. Ο φεμινισμός της *Εφημερίδος των Κυριών*. 1887-1907
10. Οι δυνατότητες πρόσληψης του Μαρξισμού στην Ελλάδα
11. Ιστοριογραφικό διάγραμμα: οι συμβολικοί σταθμοί στη διαμάχη για την εθνική γλώσσα - Το περιοδικό *ο Νουμάς* και ο δημοτικισμός της διασποράς
12. Μπροστά στο κοινωνικό ζήτημα – από το ιδιωτικό στο δημόσιο: ο κρατισμός – ο εθνικισμός – η επιστράτευση της θρησκείας – το τέλος των ψευδαισθήσεων»
13. Οι Εορτές του Πολέμου και οι Πόλεμοι της Εορτής: Οι Βαλκανικοί πόλεμοι ως γιορτή του έθνους-κράτους

ΙΝΕ 102 ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΣΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΘΝΟΣ – ΚΡΑΤΟΣ

(Λ. ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ)

Περίληψη:

Το μάθημα εξετάζει τη θέση των Εβραίων στην πολυεθνική Οθωμανική Αυτοκρατορία και στη νεοελληνική κοινωνία από την Επανάσταση του 1821 μέχρι την επαύριο του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Θα παρουσιαστεί η κοινωνική και οικονομική

δραστηριότητα, η πολιτισμική ταυτότητα των Εβραίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ελλάδας και θα αναλυθούν κομβικά γεγονότα της ιστορίας των Εβραίων στα δύο κρατικά μορφώματα (όπως οι σφαγές κατά την περίοδο της Επανάστασης, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, η ενσωμάτωση των Εβραίων της Θεσσαλονίκης και των Ιωαννίνων, το Ολοκαύτωμα και η εφαρμογή της τελικής Λύσης στην Ελλάδα, η μεταπολεμική ανασυγκρότηση και η μετανάστευση στο Ισραήλ και τις ΗΠΑ). Ερμηνευτικά, η έμφαση θα δοθεί στην ανάδειξη της εσωτερικής ποιιλομορφίας που διακρίνει την ιστορική διαδρομή των Εβραίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ελλάδας. Θα διερευνηθούν ειδικότερα οι σχέσεις των εβραϊκών πληθυσμών με την οθωμανική εξουσία και το ελληνικό κράτος και με τις υπόλοιπες εθνό-θρησκευτικές κοινότητες· οι ποικίλες όψεις της συμβίωσης· το μεταβαλλόμενο περιεχόμενο του ελληνικού αντισημιτισμού και οι πολλαπλές εκδοχές της αφομοίωσης· και, τέλος, η θέση του Ολοκαυτώματος στην ελληνική συλλογική μνήμη.

Στόχοι του μαθήματος:

α) να εισάγει τον φοιτητή στη πολυδιάστατη ιστορία των Εβραίων, β) να τον βοηθήσει να κατανοήσει όρους όπως «αντισημιτισμός», «ρατσισμός», «Ολοκαύτωμα», γ) να τον βοηθήσει να κατανοήσει και ερμηνεύσει ιστορικά φαινόμενα, η ισχύς των οποίων είναι ακόμα εξαιρετικά ζωντανή στη συλλογική μνήμη (Ολοκαύτωμα) και δ) να τον εισάγει στη λογική της ιστορικής έρευνας στη σύγχρονη ιστορία (μέσω της χρήσης –γραπτών, προφορικών, οπτικοακουστικών- πηγών και βιβλιογραφίας).

Τρόπος Εξέτασης:

Γραπτή εξέταση αποτελούμενη από ερωτήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας που θα περιλαμβάνουν: α) Κατανόηση και ανάλυση ιστορικής πηγής β) Ορισμούς εννοιών και ιστορικών όρων γ) Ερώτηση ανάλυσης και σύνθεσης.

Προαιρετικές εργασίες. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ενθαρρύνονται να αναλάβουν μικρές εργασίες 2.500-3.000 λέξεων. Οι εργασίες θα βασιζονται στην παρουσίαση και ανάλυση δύο- τριών βασικών κειμένων. Αποβλέπουν στην εξοικείωση των φοιτητών με τους τρόπους ανάγνωσης ενός ιστορικού κειμένου, τη διαπραγμάτευση ενός ιστορικού θέματος και τη συγγραφή μιας ιστορικής ανάλυσης. Η εργασία θα προσμετράται στην τελική βαθμολογία με έως και 3 βαθμούς, εφόσον η επίδοση στις γραπτές εξετάσεις είναι τουλάχιστον πέντε (5).

- Εκπαιδευτική επίσκεψη στην εβραϊκή συνοικία στο Κάστρο των Ιωαννίνων
- Επισκέψεις σε ιστορικά αρχεία/βιβλιοθήκες

Διάγραμμα παραδόσεων:

1. Εισαγωγή: Οι Εβραίοι στον ελληνικό χώρο: ιστοριογραφικά ζητήματα. Όψεις του αντισημιτισμού.
2. Οι Εβραίοι στον Μεσαίωνα.
3. Οι Εβραίοι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, 15^{ος}-18^{ος} αιώνας.
4. Οι Εβραίοι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, 18^{ος} -19^{ος} αιώνας. Οι Εβραίοι στο νεοελληνικό Διαφωτισμό και στην Ελληνική Επανάσταση.
5. Οι Εβραίοι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και τη Μεσόγειο, 19^{ος} αιώνας.
6. Οι Εβραίοι στην Ελλάδα του 19ου αιώνα. Η εμφάνιση του πολιτικού αντισημιτισμού.
7. Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και η ενσωμάτωση των Εβραίων των Νέων Χωρών.
8. Μειονότητα, αφομοίωση και διαμόρφωση της ελληνοεβραϊκής κουλτούρας.
9. Ο αντισημιτισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Ο φυλετικός αντισημιτισμός.
10. Το ναζιστικό καθεστώς και η γενοκτονία των Εβραίων της Ευρώπης.
11. Το Ολοκαύτωμα: Η εξόντωση των Εβραίων της Ελλάδας. Η συμμετοχή των Εβραίων στην Αντίσταση.
12. Μετά τον πόλεμο: επιστροφή, ανασυγκρότηση, μετανάστευση. Το Ολοκαύτωμα: μνήμη και μαρτυρία. Πηγές για την ιστορία του Ολοκαυτώματος: οπτικοακουστικές

μαρτυρίες, κινηματογραφικές αποτυπώσεις, απομνημονεύματα. Οι μουσειακές αναπαραστάσεις.

13. Οι Έλληνες Εβραίοι σήμερα: μνήμη, τραύμα, νοσταλγία. Όψεις του αντισημιτισμού στη σύγχρονη Ελλάδα.

INE 405 Ο ΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΙΙ (τέλη περ. 17^{ου} – αρχές 19^{ου} αι.) (Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ)

Περιληψη: Το μάθημα είναι συνέχεια αυτού που διδάχθηκε στο χειμερινό εξάμηνο· καλύπτει δηλαδή την περίοδο από το 1669 περίπου ως το 1821. Μέσα στο γενικό πλαίσιο των πολιτικών και στρατιωτικών γεγονότων που διαδραματίζονται στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και στο Ενετικό Κράτος την περίοδο αυτή, αλλά και πανευρωπαϊκά, θα εξετασθούν οι εξελίξεις στη διοίκηση, στη γαιοκτησία, στη φορολογία, στην οικονομία, στο εμπόριο των ξένων χωρών στον ελλαδικό χώρο και στο ζήτημα των εξισλαμισμών. Ειδική αναφορά θα γίνει στην Ήπειρο και στα βενετοκρατούμενα Επτάνησα, ενώ θα δοθεί έμφαση στην εξέταση των ζητημάτων της ανάπτυξης της ελληνικής εμπορικής ναυτιλίας, της παιδείας, του κοινοτικού θεσμού στις τουρκοκρατούμενες περιοχές και του κλεφταρματολισμού. Θα εξετασθούν, επίσης, η επανάσταση του 1770 (*Ορλωφικά*) και οι επιπτώσεις του *Ανατολικού Ζητήματος* στον ελληνικό χώρο, οι προεπαναστατικές ιδεολογικές ζυμώσεις και συγκρούσεις καθώς και το επαναστατικό όραμα του Ρήγα Βελεστινλή, γεγονότα που συνιστούν καθοριστικούς παράγοντες στην πορεία του Έθνους προς τον Αγώνα της ανεξαρτησίας.

Τα μαθήματα διεξάγονται με τη βοήθεια του PowerPoint και υποστηρίζονται από έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό και από το σύστημα E-Course.

Στόχοι του μαθήματος και αναμενόμενα αποτελέσματα:

α. Να γνωρίσουν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες σ' όλες τους τις διαστάσεις τα πιο σημαντικά γεγονότα αυτής της περιόδου, μέσα από την κριτική προσέγγισή τους και την ειδική βιβλιογραφία που δίνεται σε κάθε μάθημα, ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν τις σχέσεις αλληλεξάρτησης ανάμεσα στις πολιτικές μεταβολές και τα κοινωνικο-οικονομικά φαινόμενα, καθώς και τη σχέση αιτίου-αιτιατού στην ιστορία.

β. Να κατανοήσουν ποιες πολιτικές, κοινωνικές και ιδεολογικές αλλαγές συντελούνται στον ελληνικό χώρο κατά τις τελευταίες προεπαναστατικές δεκαετίες, οι οποίες οδηγούν προς τον Αγώνα της ανεξαρτησίας.

γ. Να είναι σε θέση να μελετούν σε βάθος, να αναλύουν και ν' αξιοποιούν τις διάφορες (ελληνικές και ξένες) πηγές που δίνονται και σχολιάζονται σε κάθε μάθημα, ώστε η ιστορική γνώση να είναι ουσιαστική. Γι' αυτόν άλλωστε το λόγο στις εξετάσεις προβλέπεται ο υποχρεωτικός σχολιασμός μιας πηγής από το corpus των πηγών που διανέμεται μαζί με το corpus των παραδόσεων των μαθημάτων.

δ. Να αναπτυχθεί στη διάρκεια των μαθημάτων ο διάλογος ανάμεσα στον διδάσκοντα και τους φοιτητές/φοιτήτριες και μεταξύ των φοιτητών, ώστε να ακούγονται όλες οι απόψεις και να προβάλλονται όλες οι αντιρρήσεις πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα, με στόχο αφενός την όσο γίνεται πιο αντικειμενική, χωρίς μυθοποιήσεις και προκατειλημμένες ιδέες γνώση των γεγονότων αυτής της περιόδου και αφετέρου τη διαμόρφωση ατόμων, που να είναι σε θέση να σκέπτονται ελεύθερα και να προβληματίζονται δημιουργικά πάνω στα ιστορικά γεγονότα.

Εργασίες:

Δίνονται προαιρετικές γραπτές εργασίες, που προιμοδοτούνται με 1 ή 2 βαθμούς στην τελική βαθμολογία, με την προϋπόθεση ότι ο φοιτητής/ η φοιτήτρια έχει πάρει προβιβάσιμο βαθμό στη γραπτή εξέταση.

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες:

Θα επιδιωχθεί η πραγματοποίηση μιας επίσκεψης στα Γενικά Αρχεία του Κράτους ή σε Αρχεία που βρίσκονται στα Ιωάννινα.

Διάγραμμα παραδόσεων:

Μάθημα 1ο : Ο ελλαδικός χώρος μετά την κατάκτηση της Κρήτης

Μάθημα 2ο : Η κρίση της Αυτοκρατορίας – Θεσμικές και οικονομικές αλλαγές

Μάθημα 3ο : Αγροτική οικονομία, κτηνοτροφία και βιοτεχνία

Μάθημα 4ο : Εμπόριο και ναυτιλία

Μάθημα 5ο : Εξισλαμισμοί - Δημογραφικές εξελίξεις

Μάθημα 6ο : Κοινότητες

Μάθημα 7ο : Κλεφταρματολισμός

Μάθημα 8ο : Η αναγέννηση της εκπαίδευσης

Μάθημα 9ο: Η Ήπειρος τον 18^ο και στις αρχές του 19^{ου} αιώνα

Μάθημα 10ο: Η Πελοπόννησος κατά τη δεύτερη Βενετοκρατία (1685-1715) – Τα βενετοκρατούμενα Επτάνησα (1669-1797)

Μάθημα 11ο : Η αποτυχημένη επανάσταση του 1770 (*Ορλωφικά*)

Μάθημα 12ο: Η απήχηση της γαλλικής επανάστασης στην Ελλάδα – Το επαναστατικό όραμα του Ρήγα Βελεστινλή

Μάθημα 13ο : Προεπαναστατικές ιδεολογικές ζυμώσεις και συγκρούσεις

INE 408 **Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ** (Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ)

Περίληψη: Το μάθημα αναλύει τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ιστορίας κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου και εστιάζει την προσοχή του στην ανάλυση των μεταβαλλόμενων ή σταθερών δομών της πραγματικότητας στην Ελλάδα. Ειδικότερα, καλύπτεται χρονικά η περίοδος από την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 έως την έναρξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου το 1940. Στο μάθημα εξετάζονται, κατά θεματικό τρόπο, ζητήματα, τα οποία σχετίζονται με την οργάνωση του κράτους, την λειτουργία των πολιτικών θεσμών καθώς και την διαμορφούμενη εσωτερική και εξωτερική πολιτική κατά την μεσοπολεμική περίοδο. Επιπρόσθετα, θα μας απασχολήσουν θέματα, τα οποία αφορούν την προσφυγική ή υπερπόντια μετανάστευση, τις σταθερές και τις μεταβολές στην οικονομία όπως και τον αστικό εκσυγχρονισμό. Στην ίδια κατεύθυνση θα αναλυθούν ζητήματα σχετικά με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, το εργατικό κίνημα και την αντιμετώπιση κοινωνικών φαινομένων, όπως αυτό της ληστείας. Εξετάζονται επίσης θέματα που αφορούν την πνευματική και πολιτισμική ζωή κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Στους φοιτητές προβάλλεται σχετικό ιστορικό αρχειακό υλικό (βίντεο) για την περίοδο του Μεσοπολέμου από το Ιστορικό Κινηματογραφικό Αρχείο της ΕΡΤ. Θα επιδιωχθεί η πραγματοποίηση μιας επίσκεψης στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και στην Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών.

Μαθησιακοί στόχοι: Γενικότερα, στόχος του μαθήματος είναι να εισαχθούν οι φοιτητές στη θεωρητική συζήτηση για τα ιστορικά δεδομένα της περιόδου του Μεσοπολέμου. Ομοίως, να μνηθούν στην βασική για το θέμα βιβλιογραφία, στην κριτική προσέγγιση των πηγών (που παρουσιάζονται και αναλύονται κατά τις παραδόσεις) και στην τεχνική της συγγραφής μιας ιστορικής εργασίας.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις στο θεωρητικό μέρος. Ενθαρρύνεται επίσης η εκπόνηση εργασίας η οποία, εφόσον κριθεί επαρκής μπορεί να βελτιώσει την τελική βαθμολογία κατά ένα ή δύο βαθμούς.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: Ανάμεσα σε δύο πολέμους: πηγές, στόχοι και μεθοδολογικά εργαλεία της ιστορικής έρευνας για την εξεταζόμενη περίοδο. Οι εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις, η εξωτερική πολιτική, ο συνταγματικός φιλελευθερισμός, η πολιτική εξουσία και η οργάνωση. Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες. Κοινωνία, παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή. Οι εξελίξεις στην οικονομία. Εκπαίδευση και τέχνη. Ο Ελληνισμός της διασποράς και η διάσταση του φαινομένου της υπερατλαντικής μετανάστευσης. Η Μεταξική περίοδος (1936 - 1940).

ΠΕΠ 407 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΟΝ ΟΨΙΜΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ (ΔΙΚ. ΖΑΡΙΔΗ)

Περίληψη: Στην αρχή γίνεται μια γενική επισκόπηση της πολιτικής κατάστασης (κυρίως Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία) στην Ευρώπη από τον 11^ο – 13^ο αιώνα. Συνεχίζει με τη δημιουργία των νέων κρατών και την αύξηση του πληθυσμού και του εμπορίου, τις εμπορικές πόλεις και τα εμπορικά ρεύματα. Επίσης γίνεται λόγος για την παπική εξουσία και τα θρησκευτικά τάγματα, την τάξη των ιπποτών, τη γεωργία και το διεθνές εμπόριο. Ο μαύρος θάνατος και οι επιπτώσεις του στην κοινωνία και τη δημογραφία. Όσον αφορά την πνευματική κατάσταση το μάθημα κάνει αναφορά στην ίδρυση των πρώτων ευρωπαϊκών πανεπιστημίων στη διοικητική τους οργάνωση και στους αγώνες τους για την αυτονομία τους (Πανεπιστήμια Παρισίων, Οξφόρδης, Μπολόνια). Οι θέσεις του Θωμά Ακινάτη, Ρογήρου Βάκιωνα και Αβερρόν ως προς τη διδασκαλία του Αριστοτέλη στις πανεπιστημιακές αίθουσες. Το μάθημα ολοκληρώνεται με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, την αγροτική ζωή, την άνοδο της αστικής τάξης και την επίδρασή της στην ύπαιθρο (14^{ος} – 15^{ος} αι.)

Στόχος μαθήματος: Η εξοικείωση των φοιτητών με την σχετικά άγνωστη ιστορία της Ευρώπης από τον 11^ο ως τον 15^ο αι.

Διάγραμμα μαθήματος:

Μάθημα 1^ο: Γενική επισκόπηση της πολιτικής κατάστασης στην Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία κατά τους 11^ο – 13^ο αιώνες.

Μάθημα 2^ο: Γενική επισκόπηση της πολιτικής κατάστασης στην Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία κατά τους 11^ο – 13^ο αιώνες.

Μάθημα 3^ο: Η δημιουργία των νέων κρατών και η αύξηση του πληθυσμού και του εμπορίου

Μάθημα 4^ο: Παπική εξουσία, Ιερά Τάγματα, Ιερά Εξέταση.

Μάθημα 5^ο: Ο μαύρος θάνατος στην Ευρώπη, εξάπλωση-επιπτώσεις.

Μάθημα 6^ο: Η πνευματική κατάσταση στην Ευρώπη – αναφορά στην Καρολίνεια αναγέννηση – πρώτοι πανεπιστημιακοί πυρήνες – οργάνωσή τους.

Μάθημα 7^ο: Αγώνες των πανεπιστημίων Παρισίων, Οξφόρδης, Μπολόνια για την αυτονομία τους απέναντι στην παπική θέληση. Οι ιδέες του Θωμά Ακινάτη, Ρογήρου Βάκιωνα και Αβερρόν για τη διδασκαλία του Αριστοτέλη στα πανεπιστήμια της Ευρώπης.

Μάθημα 8^ο: Κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη – διακινούμενα προϊόντα τον 15^ο αι.

Μάθημα 9^ο: Άνοδος της αστικής τάξης και η επίδρασή της στην ύπαιθρο (14^{ος} – 15^{ος} αι.)

Σκοπός του μαθήματος: Με την αναφορά και με γνώση για τους τελευταίους αιώνες του Μεσαίωνα σκοπό έχει να προετοιμάσει το φοιτητή με γνώσεις για την επόμενη ιστορική περίοδο, την Αναγέννηση, η οποία με τις νέες ανακαλύψεις και τα νέα προϊόντα, την τυπογραφία, τα γράμματα και τις τέχνες αποτελεί τον πρόδρομο της νεότερης ευρωπαϊκής ιστορίας.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις

ΠΕΠ 449 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ (Α. ΜΑΧΑΙΡΑ)

Διάγραμμα μαθήματος:

1^ο μάθημα: Οι αποικιακές αυτοκρατορίες της Ευρώπης και η αμερικανική Επανάσταση, η οικονομική επανάσταση στην Αγγλία και η καθυστέρηση της ηπειρωτικής Ευρώπης, η οποία, εντούτοις πλουτίζει.

2^ο μάθημα: Η διάρθρωση της κοινωνίας του Παλαιού Καθεστώτος: κλήρος, ευγενείς, αστική τάξη, χωρικοί και προλετάριοι. Σύγκρουση παράδοσης και μοντερνικότητας, ορθός λόγος και φυσικό δίκαιο, κοσμοπολιτισμός και εθνότητες.

3^ο μάθημα: Η εξέγερση της αριστοκρατίας: πρόκριτοι και παρλαμέντα. Η σύγκλιση των γενικών τάξεων, το αίτημα για το διπλασιασμό των εδρών και τα τετράδια παραπόνων.

4^ο μάθημα: Η νίκη της αστικής τάξης, η συγκρότηση της Συντακτικής Εθνοσυνέλευσης. Αποφεύγεται η δικτατορία της συντακτικής εξουσίας και ζητείται η βασιλική επικύρωση των βουλευμάτων της Συνέλευσης.

5^ο μάθημα: Η οικονομική συγκυρία: πώς η κρίση οδηγεί τα λαϊκά στρώματα να συνδράμουν την αστική τάξη. Εδραιώνεται η πεποίθηση της «αριστοκρατικής συνωμοσίας» και οικοδομείται η επαναστατική νοοτροπία.

6^ο μάθημα: Η επανάσταση στο Παρίσι. Η ημιτελής και διαφοροποιημένη επανάσταση των δήμων της επαρχίας. Η επανάσταση στην ύπαιθρο, οι χωρικοί και ο Μεγάλος Φόβος.

7^ο μάθημα: Η 4^η Αυγούστου, η Διακήρυξη των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη και τα γεγονότα του Οκτωβρίου. 1790: η χρονιά του Λαφαγιέτ και της προσπάθειας συμβιβασμού της επανάστασης με ένα καθεστώς συνταγματικής μοναρχίας που τελικά αποτυγχάνει.

8^ο μάθημα: 1789-1791: Το έργο της Συντακτικής Εθνοσυνέλευσης: οι θεμελιώδεις αρχές του 1789, η διοικητική οργάνωση, τα δημόσια οικονομικά, η αγροτική μεταρρύθμιση και η μεταρρύθμιση του κλήρου.

9^ο μάθημα: Η ευρωπαϊκή πολιτική και η εξωτερική πολιτική της Συντακτικής. Ο Λουδοβίκος ΙΣτ' και οι εμιγκρέδες. Ιούνιος 1791-Απρίλιος 1792: η φυγή στη Βαρέν και οι συνέπειες στη Γαλλία, διακήρυξη του Πίλινιτς, η πολιτική των γιρονδίνων και η κήρυξη του πολέμου στην Αυστρία.

10^ο μάθημα: Οι καταβολές της δεύτερης επανάστασης, εξασθένηση των γιρονδίνων. Η επανάσταση της 10^{ης} Αυγούστου και τα γεγονότα του Σεπτεμβρίου 1792. Η αντεπίθεση της Επανάστασης: Βαλμύ και Ζεμάπ.

11^ο μάθημα: Οι απαρχές της Συμβατικής συνέλευσης: αντιπαραθέσεις γιρονδίνων και ορεινών, η εκτέλεση του Λουδοβίκου, ρήξη με την Αγγλία. Σχηματίζεται ο ευρωπαϊκός συνασπισμός.

12^ο μάθημα: 1793-1794: τα πολεμικά γεγονότα, ο αποικιακός και οικονομικός πόλεμος. Το λαϊκό κίνημα και η δικτατορία της κοινής σωτηρίας: sans culottes (αβράκωτοι) και αβρακωτισμός, η πτώση της Γιρόνδης και η επαναστατική κρίση του καλοκαιριού 1793. Η οργάνωση της ορεινής δικτατορίας, ο αποχριστιανισμός και ο θρίαμβος της Κοινής Σωτηρίας.

13^ο μάθημα: Γιακωβίνοι και γιακωβινισμός: οργάνωση της επαναστατικής κυβέρνησης, η Τρομοκρατία, η οικονομική διακυβέρνηση και η κοινωνική πολιτική. Η 9^η Θερμιδόρ: δημοσιονομική και οικονομική κρίση, Λευκή Τρομοκρατία. Το σύνταγμα του έτους ΙΙΙ. Το πρώτο Διευθυντήριο και η αντιγιακωβινική αντίδραση.

Άλλες δραστηριότητες: προβολή ιστορικών ντοκιμαντέρ και ταινιών.

Στόχοι του μαθήματος:

1. Να εξετάσουμε τα στοιχεία της περιόδου της Επανάστασης, τα οποία διαφοροποιούσαν αυτό που συνέβη στη Γαλλία από το κύμα των επαναστάσεων που προηγήθηκαν και κάποιοι ιστορικοί χαρακτηρίζουν «ατλαντική επανάσταση»
2. Να αναφερθούμε σε ζητήματα που αφορούσαν τόσο στην επικαιρική επιρροή της Μεγάλης γαλλικής Επανάστασης, όσο και στην επίδρασή της στους μεταγενέστερους σε επίπεδο κοινωνικών ανακατατάξεων, ιδεολογικής συγκρότησης, εθνικής διαμόρφωσης αλλά και ιστορικής αντιπαράθεσης.
3. Να αντιμετωπίσουμε παράλληλα την επαναστατική παράδοση που δημιουργήθηκε για τη Γαλλία από την πορεία της Επανάστασης και τη βρετανική μεταρρυθμιστική παράδοση που ξεκίνησε το 17^ο αιώνα και αποτυπώθηκε στην αντιπαράθεσή της με το 1789 στο έργο του Edmund Burke, *Reflections on the Revolution in France*.
4. Να σχολιάσουμε τις απόψεις που εκφράστηκαν για τη γαλλική Επανάσταση στις δύο επετείους εορτασμού της, το 1889 και το 1989 και να προσπαθήσουμε να τις εξηγήσουμε μέσα στις ιδιαίτερες κοινωνικές, πολιτικές και διανοητικές συνθήκες που τις διαμόρφωσαν.

Προσδοκώμενο αποτέλεσμα:

«Να σκεφτούμε τη γαλλική Επανάσταση», όπως προέτρεπε ο François Furet, προσεγγίζοντας όχι μόνο όσα γνωρίζουμε για την εποχή, τις επιδιώξεις όσων συμμετείχαν και τα μεγάλα γεγονότα, αλλά και τον τρόπο που εντάχθηκε στη «μυθολογία» της αριστεράς και στους φόβους της δεξιάς στο 19^ο και τον 20^ο αιώνα, καθώς και τις περιοδολογήσεις, τις ερμηνείες, την αποδοχή ή την απόρριψη των προταγμάτων της από τους ιστορικούς που ασχολήθηκαν με αυτή στη διάρκεια των αιώνων που πέρασαν από τη Μεγάλη γαλλική Επανάσταση ως τις μέρες μας.

Τρόποι εξέτασης:

Εναλλακτικά:

1. Τελικές γραπτές εξετάσεις με θέματα ανάλυσης (επιλογή: 2/3)
2. Εκπόνηση αλλακτικών εργασιών σε θέματα σχετικά με την ιστορία και την ιστοριογραφία της γαλλικής Επανάστασης, είτε με βιβλιογραφική έρευνα είτε με πρωτογενές υλικό, στο οποίο υπάρχει πρόσβαση από το διαδίκτυο (τετράδια παραπόνων, τύπος, λόγοι και πρακτικά συνελεύσεων, κ.ο.κ.). (λέξεις: 5.000-7.000)

Γ. ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015-2016

ΚΩΔ	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ	ΕΞΑΜΗΝΟ
ΑΠΡ	ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
505	Το Αιγαίο και η Μεσόγειος κατά την 2 ^η χιλιετία π.Χ.	Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ	Δ' (Υ)
516	Η αρχαιολογία της ανθρώπινης εξέλιξης	Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
513	Η Νεολιθική έρευνα στη Β. Ελλάδα	Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
575	Μινωική Θαλασσοκρατία: Μινωική επέκταση και επιρροή στον Αιγαϊακό χώρο κατά την Νεοανακτορική εποχή. Παλαιά και νέα δεδομένα.	Ι. ΛΩΛΟΣ	ΣΤ', Η' (Επ.Υπ.)
580	Ενάλια Προϊστορική Αρχαιολογία. Ναυσιπλοΐα, Επικοινωνία και θαλάσσιο Εμπόριο στον Αιγαϊακό χώρο κατά τη Νεολιθική και την Εποχή του Χαλκού	Ι. ΛΩΛΟΣ	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
586	Το νησιωτικό Αιγαίο κατά την 3 ^η χιλιετία π.Χ.	Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
ΑΚΛ	ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
602	Κλασική Τέχνη (Γενική επισκόπηση)	Β. ΠΑΠΠΑ	Δ' (Υ)
667	Ρωμαϊκή Τέχνη	Ε. ΧΙΩΤΗ	ΣΤ' Η', (Επ. Υπ.)
651	Ελληνιστική Τέχνη	Ε. ΧΙΩΤΗ	ΣΤ' Η', (Επ. Υπ.)
648	Αρχιτεκτονικά γλυπτά του 4 ^{ου} αι. π. Χ.	Β. ΠΑΠΠΑ	ΣΤ', Η', (Επ. Υπ.)
ΑΒΥ	ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ		
701	Εισαγωγή στη Βυζαντινή Αρχαιολογία και Τέχνη	Α. ΜΠΑΜΠΟΥΙΝ	(Β'Υ) + Η' ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
706	Εισαγωγή στην παλαιοχριστιανική και βυζαντινή μνημειακή ζωγραφική	Α. ΜΠΑΜΠΟΥΙΝ	Δ' (Υ)
780	Νομισματική και Σφραγιστική του Βυζαντινού κράτους	Χ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ	ΣΤ', Η' (Επ. Υπ.)
ΙΝΤ	ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ		
804α	Εισαγωγή στη Θεωρία, την Ιστορία και τη Μέθοδο της Ιστορίας της Τέχνης. Επισκόπηση: από την Αναγέννηση στον 18ο αι..	Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ	Β' (Υ)
822	Μοντέρνα Τέχνη και Ζωή: Η Εμπειρία της Νεωτερικότητας και η Ιστορία του Ευρωπαϊκού Μοντερνισμού, 1848-1939	Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ	Δ' (Υ)

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Α'. ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΡ 505 ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 2^η ΧΙΛΙΕΤΙΑ π.Χ.

(Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ)

Στο μάθημα γίνεται επισκόπηση των πολιτισμών του Αιγαϊακού χώρου, με αναφορές στις σχέσεις με τους άλλους πολιτισμούς και στις ευρύτερες εξελίξεις στη Μεσόγειο κατά τη 2η χιλιετία π.Χ. Εξετάζονται ζητήματα ιστορικής γεωγραφίας, πολιτιστικών δομών, γραφής, διοίκησης και εμπορίου, και αναλύεται η μορφή και η έκταση των επαφών μεταξύ των ανακτορικών πολιτισμών του Αιγαίου και του ευρύτερου χώρου της Κεντρικής και Ανατολικής Μεσογείου.

Προαιρετική εργασία και παρουσίασή της στο μάθημα.

Διάγραμμα των ενότητων διδασκαλίας, εποπτικό υλικό και βιβλιογραφία:
http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/vlaxopoulos/lessons15_16.htm

ΑΠΡ 516 Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

(Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ)

Το μάθημα απευθύνεται σε φοιτητές στο τρίτο και τέταρτο έτος των σπουδών τους. Επικεντρώνεται στα αρχαιολογικά και, σε μικρότερο βαθμό, ανθρωπολογικά δεδομένα και προβλήματα που αφορούν στην εξέλιξη των ανθρωπιδών, από 6-7 εκατομμύρια χρόνια πριν σήμερα μέχρι την εμφάνιση και εξάπλωση του *Homo sapiens* τις τελευταίες 200.000 χρόνια. Το μεγαλύτερο μέρος αφορά στην περίοδο από την εμφάνιση των πρώτων λίθινων εργαλείων στην Αφρική, περίπου 2,5 εκατομμύρια χρόνια πριν, μέχρι την αρχή της Ανώτερης Παλαιολιθικής, 45-40 χιλιάδες χρόνια πριν σήμερα. Στόχος είναι η έκθεση των φοιτητών στο ρόλο της τεχνολογίας στη εξέλιξη (βιολογική και πολιτισμική) των ανθρωπιδών, αλλά και η διαπραγμάτευση βασικών εννοιών (π.χ. εξέλιξη, βιολογικό είδος, εργαλείο). Αναλυτική περιγραφή ανά μάθημα βρίσκεται στην ιστοσελίδα του μαθήματος (προσβάσιμη μέσω του ιστότοπου του Τμήματος).

Απαραίτητη για τους φοιτητές είναι η ικανότητα αναζήτησης εικόνων και σύντομων σχετικών άρθρων στο διαδίκτυο.

Ο τελικός βαθμός βασίζεται σε γραπτές εξετάσεις (με την μέθοδο των πολλαπλών επιλογών). Οι ερωτήσεις βασίζονται στις παραδόσεις του διδάσκοντα, οι οποίες αντλούν εν μέρει από δύο εγχειρίδια (βλ. αν.) και πολύ περισσότερο από μεταγενέστερη των δύο εγχειρίδιων βιβλιογραφία (αποκλειστικά ξενόγλωσση, κυρίως αγγλόφωνη). Επιλεγμένα άρθρα από αυτήν την βιβλιογραφία θα είναι διαθέσιμα στους φοιτητές.

ΑΠΡ 513 Η ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗ Β. ΕΛΛΑΔΑ

(Μ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ)

Σεμιναριακό μάθημα για τρίτο- και τεταρτοετείς φοιτητές.

Περιεχόμενο: η σύγχρονη (1995-σήμερα) έρευνα στη Νεολιθική (7000-3000 π.Χ.) της Β. Ελλάδας (Μακεδονία-Θράκη). Κατευθύνσεις, μέθοδοι, αποτελέσματα.

Βιβλιογραφία (διανέμεται στην πρώτη συνάντηση): άρθρα από περιοδικά και κεφάλαια από δημοσιεύσεις ανασκαφών και από συλλογικούς τόμους, στα ελληνικά, γαλλικά και αγγλικά. Οι φοιτητές πρέπει να είναι σε θέση να διαβάζουν άνετα δύο από αυτές τις γλώσσες.

Οργάνωση: Το μάθημα απαιτεί εργασίες και παρουσιάσεις από τους φοιτητές κάθε εβδομάδα. Η κάθε συνάντηση αφορά σε μία θεματική ενότητα (π.χ., βοτανικά κατάλοιπα, λίθινα εργαλεία, πυροτεχνολογία). Εξάιρεση αποτελούν οι συναντήσεις οι τρεις πρώτες συναντήσεις, οι οποίες αφορούν σε συνόψεις των αποτελεσμάτων της έρευνας όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί σε πρόσφατες δεκαετίες.

Για την κάθε συνάντηση οι φοιτητές αναλαμβάνουν να παρουσιάσουν και να συζητήσουν τα άρθρα/κεφάλαια τόμων που τους έχουν ανατεθεί στην προηγούμενη συνάντηση. Ο τελικός

αριθμός των άρθρων που θα παρουσιαστούν/συζητηθούν θα εξαρτηθεί από τον αριθμό των παρακολουθούντων. Λεπτομέρειες στην πρώτη συνάντηση. Ο διδάσκων διευθύνει/παρεμβαίνει στις παρουσιάσεις, δεν κάνει παραδόσεις.

Βαθμολόγηση: Το 75% του τελικού βαθμού θα προκύψει από την επίδοση του καθενός στις εβδομαδιαίες συναντήσεις (παρουσίαση/σχολιασμός άρθρων, συμμετοχή στη συζήτηση). Το υπόλοιπο 25% θα εξαρτηθεί από μια σύντομη (2000-2500 λέξεις) εργασία, που πρέπει να κατατεθεί την τελευταία μέρα των μαθημάτων.

Περισσότερες από δύο αδικαιολόγητες απουσίες συνεπάγονται μηδενισμό όσων απουσιάζουν. Το μάθημα συνοδεύεται από δίωρο εβδομαδιαίο φροντιστήριο στη Μουσείο Εκμαγείων του Τομέα Αρχαιολογίας, όπου οι φοιτητές έχουν την ευκαιρία για hands-on experience με προϊστορικά τέχνεργα.

Πέραν της εξοικείωσης των φοιτητών με τα θέματα που απασχολούν σήμερα την έρευνα της Παλαιολιθικής στη Δ. Ευρασία, στόχοι του μαθήματος είναι η άσκηση στην ταχύρρυθμη ανάγνωση επιστημονικών κειμένων (αγγλικά), στην εστίαση στα σημαντικά σημεία αυτών των κειμένων, και στην παρουσίαση και συζήτησή τους με το ακροατήριο. Ο τελικός βαθμός θα προκύψει από την επίδοση του καθενός στις εβδομαδιαίες συναντήσεις (παρουσίαση/σχολιασμός άρθρων, συμμετοχή στη συζήτηση).

ΑΠΡ 575 ΜΙΝΩΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΟΚΡΑΤΙΑ ΜΙΝΩΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΟΗ ΣΤΟΝ ΑΙΓΑΙΑΚΟ ΧΩΡΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΟΑΝΑΚΤΟΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ. ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.

(Γ. ΛΩΛΟΣ)

Στόχος του μαθήματος είναι η προβολή της διάστασης της Μινωικής Θαλασσοκρατίας στον ευρύτερο Αιγαιακό χώρο κατά την αιματότερη (Νεοανακτορική) φάση του Μινωικού πολιτισμού (από το 1700 έως το 1450/1400 π.Χ. περίπου), στην οποία πρώτος αναφέρεται ο Θουκυδίδης. Εξετάζονται και εκτιμώνται όλα τα αρχαιολογικά δεδομένα (από παλαιότερες αλλά και από πρόσφατες έρευνες), τα οποία τεκμηριώνουν την διάχυση των Μινωικών στοιχείων και επιδράσεων, μέσω ανταλλαγών και εμπορικών δικτύων, σε περιοχές εκτός Κρήτης (σε οικιστικά κέντρα και περιοχές της νότιας Ηπειρωτικής Ελλάδος, στο νησιωτικό Αιγαιακό χώρο, από τα Κύθηρα μέχρι την Σαμοθράκη, στις δυτικές ακτές της Ανατολίας, ακόμη και σε θέσεις στην Εγγύς Ανατολή και στην Αίγυπτο) κατά την Μεσομινωική ΙΙΙ – Υστερομινωική Ι περίοδο. Δίδεται έμφαση στην θεώρηση των εννοιών της Μινωικής Θαλασσοκρατίας και Θρησκευοκρατίας και στην συζήτηση της πολιτικών παραμέτρων των Μινωικών “αποικιών” στο Αιγαίο.

Σε σχέση με την διάρθρωση του μαθήματος, σημειώνεται ότι οι συναφείς αρχαιολογικές μαρτυρίες εκτός Κρήτης (από ιερά κορυφής, μείζονα παραλιακά οικιστικά κέντρα, μικρότερες θέσεις, ακόμη και από ναυάγια) παρουσιάζονται και σχολιάζονται με γεωγραφική τάξη και κατά κατηγορία ευρημάτων, περιλαμβανομένων των πήλινων σφραγισμάτων και των επιγραφών στην Μινωική Γραμμική Α Γραφή.

ΑΠΡ 580 ΕΝΑΔΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ. ΝΑΥΣΙΠΛΟΪΑ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

(Γ. ΛΩΛΟΣ)

Στο μάθημα αυτό προβάλλεται η ναυτική διάσταση των προϊστορικών πολιτισμών του Αιγαίου. Παρακολουθείται η εξέλιξη της ναυπηγικής και της ναυσιπλοΐας στο Αιγαίο από τη Νεολιθική Εποχή έως το τέλος της Ύστερης Εποχής του Χαλκού (Μυκηναϊκής Εποχής). Εξετάζονται με χρονολογική σειρά, όλες οι αρχαιολογικές μαρτυρίες που αποκαλύπτουν τα μέσα και τους τρόπους ναυσιπλοΐας, τους θαλάσσιους δρόμους επικοινωνίας, την ανάπτυξη του ανταλλακτικού εμπορίου και τις σχέσεις μεταξύ των ηπειρωτικών και των νησιωτικών κέντρων του ευρύτερου Αιγαιακού χώρου. Έμφαση δίδεται στην εξέταση των ομοιομάτων και των απεικονίσεων πλοίων (σε αγγεία, τοιχογραφίες και λίθινες πλάκες), στη μελέτη της κατανομής των παραλιακών οικιστικών κέντρων και λιμένων, στην ανάλυση των φορτίων

ναυαγίων (που έχουν προέλθει από πρόσφατες υποβρύχιες ανασκαφές στο Αιγαίο, στη Σικελία και στις νότιες ακτές της Μικράς Ασίας), καθώς και στην εκτίμηση στοιχείων και πληροφοριών που περιέχονται σε αρχαίες φιλολογικές πηγές. Οι σχετικές μαρτυρίες ερμηνεύονται μέσα στο γενικό πολιτισμικό πλαίσιο των διαδοχικών φάσεων της Ελληνικής Προϊστορίας και Πρωτοϊστορίας.

Κύριες ενότητες του μαθήματος:

- Η ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο κατά την Εποχή του Λίθου.
- Ενάλιες και χερσαίες μαρτυρίες για την ναυσιπλοΐα και το θαλάσσιο εμπόριο στο Αιγαίο κατά την 3^η χιλιετία π.Χ. (Πρώιμη Εποχή του Χαλκού).
- Η Μινωική θαλασσοκρατία: σύνοψη παλαιών και νέων δεδομένων.
- Φορτία ναυαγίων της Ύστερης Εποχής του Χαλκού στο Αιγαίο και στην Μεσόγειο.
- Το υπερπόντιο εμπόριο και οι ανταλλαγές κατά την ανακτορική περίοδο του Μυκηναϊκού πολιτισμού.

ΑΠΡ 586 ΤΟ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΑΙΓΑΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 3^Η ΧΙΛΙΕΤΙΑ Π.Χ.

(Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ)

Το μάθημα εξετάζει τον πολιτισμό των Κυκλάδων, των Δωδεκανήσων και του Βορειοανατολικού Αιγαίου, παράκτιου (Τροία, Τρωάδα, παράλια ζώνη Μικράς Ασίας) και νησιωτικού κατά την 3^η χιλιετία π.Χ.

Την περίοδο αυτή στο νησιωτικό Αιγαίο αναπτύσσονται οικιστικά κέντρα πρωτο-αστικού χαρακτήρα και σημειώνονται σημαντικά βήματα στην τέχνη και την τεχνολογία, με άξονα τη διακίνηση και την επεξεργασία των μετάλλων. Η πορεία αυτή προς τον εξαστισμό και τη δημιουργία "πόλεων" εξετάζεται συγκριτικά με τα δεδομένα των σύγχρονων κοινωνιών της ηπειρωτικής Ελλάδας και της Κρήτης.

Εργασίες προαιρετικές και παρουσίασή τους στο μάθημα. Βιβλιογραφία στα ελληνικά, αγγλικά, ιταλικά και γερμανικά.

Β' ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΚΛ 602 ΚΛΑΣΙΚΗ ΤΕΧΝΗ (ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ)

(Β. ΠΑΠΠΑ)

Η δημιουργία και τα γνωρίσματα της κλασικής τέχνης προσεγγίζονται με τη μελέτη των αντιπροσωπευτικών έργων γλυπτικής, αγγειογραφίας- ζωγραφικής και αρχιτεκτονικής, ενταγμένων στις ιστορικές, θρησκευτικές και κοινωνικές συνθήκες που τα δημιούργησαν. Συνεξετάζονται τα κείμενα από την ελληνική και λατινική γραμματεία και τίθενται ζητήματα σχετικά με την ορολογία. Σε ιδιαίτερη ενότητα εξετάζεται η ακτινοβολία της κλασικής τέχνης.

Στόχος του μαθήματος, εκτός από τη γνώση των μνημείων του 5^{ου} και 4^{ου} αι. π.Χ., είναι να ασκηθούν οι φοιτητές και στην προσέγγιση θεωρητικών ζητημάτων ερμηνείας του φαινομένου του κλασικού, μέσα από την παρουσίαση εξειδικευμένης βιβλιογραφίας.

Οι φοιτητές συμμετέχουν προαιρετικά με την παρουσίαση εργασιών. Οι εξετάσεις είναι γραπτές σύμφωνα με το πρόγραμμα του Τμήματος

ΑΚΛ 667 ΡΩΜΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

(Ε. ΧΙΩΤΗ)

Στο μάθημα εξετάζεται η τέχνη της Ρώμης από τη ρεπουμπλικανική εποχή μέχρι τους χρόνους του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Μελετάται επίσης η επίδραση που άσκησαν σε αυτή η ετρούσεικη και η αρχαία Ελληνική τέχνη, καθώς και οι ιστορικοί και πολιτικοί παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωσή της. Στόχος του μαθήματος είναι η γνωριμία και εξοικείωση των φοιτητών με τη ρωμαϊκή τέχνη και η κατανόηση των διαφορών της από την αρχαία ελληνική τέχνη αλλά και οι επιδράσεις που δέχτηκε από αυτή. Για τον λόγο αυτό μελετώνται τα σημαντικότερα μνημεία του ρωμαϊκού πολιτισμού στην αρχιτεκτονική, την

πλαστική, τη ζωγραφική και τη μικροτεχνία με έμφαση στα μνημεία που σώζονται στην Ελλάδα. Το μάθημα εξετάζεται γραπτώς.

ΑΚΛ 651 ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

(Ε. ΧΙΩΤΗ)

Στο μάθημα εξετάζεται η τέχνη της ελληνιστικής εποχής από τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου (323 π.Χ.) μέχρι τη ναυμαχία στο Άκτιο (31 π.Χ.) και την κατάλυση της Αιγύπτου, του τελευταίου ελληνιστικού βασιλείου. Μελετώνται οι ιστορικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες κάτω από τις οποίες διαμορφώθηκαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνιστικής τέχνης καθώς και τα σημαντικότερα κέντρα της (Πέργαμος, Αλεξάνδρεια, Πέλλα). Εξετάζονται χαρακτηριστικά μνημεία στην αρχιτεκτονική, την πλαστική, τη ζωγραφική και την κεραμική και δίνονται πληροφορίες για την πολεοδομία. Στόχος του μαθήματος είναι η γνωριμία και εξοικείωση των φοιτητών με την ελληνιστική τέχνη. Οι εξετάσεις του μαθήματος είναι γραπτές. Στο μάθημα εντάσσεται δίωρο φροντιστήριο.

ΑΚΛ 648 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΓΛΥΠΤΑ 4^{ου} αι π. Χ.

(Β. ΠΑΠΠΑ)

Στο πλαίσιο της εμβάθυνσης στην τέχνη των κλασικών χρόνων εξετάζονται στο σύνολό τους, δημόσια και ιδιωτικά μνημεία του 4^{ου} αιώνα π.Χ. και μελετάται ιδιαίτερα ο γλυπτός τους διάκοσμος. Αναλύεται το «εικονογραφικό πρόγραμμα»κόσμησης των μνημείων, παρουσιάζονται οι απόψεις που έχουν διατυπωθεί για την ερμηνεία των παραστάσεων και τα κίνητρα επιλογής συγκεκριμένων μύθων ή ιστορικών αφηγήσεων, όπως προκύπτουν από τα θρησκευτικά, πολιτικά και ιστορικά δεδομένα της πόλης και της κοινωνίας που τα δημιούργησε.

Στις επιμέρους ενότητες των μαθημάτων αναπτύσσονται: Η τέχνη του 4^{ου} αι.π.Χ.: το ιστορικό πλαίσιο, οι αλλαγές στις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες και η επίδρασή τους στην τέχνη. Η γλυπτική και ο πρωτο-κλασικισμός. Η χρονολόγηση των μνημείων. Η γλυπτικήκόσμηση επιλεγμένων μνημείων του 4^{ου} αι. π.Χ. της ηπειρωτικής Ελλάδας (Φιγάλεια, Άργος, Μάζι, Επίδαυρος, Τεγέα, Δελφοί, Αθήνα) της Μικράς Ασίας και της Ανατολής (μνημείο Νηρηίδων, Μαυσωλείο Αλικαρνασσού, Ηρώων Τρύσας, Ηρώων Περιιλέους στα Λίμυρα). Η επιλογή των εικονογραφικών θεμάτων και η αιτιολόγησή τους. Εικονογραφική ανάλυση και ερμηνεία του θέματος της αμαζονομαχίας. Νεωτερισμοί που προαναγγέλλουν την ελληνιστική τεχνοτροπία.

- Η μελέτη των εξεταζόμενων μνημείων, που συγκαταλέγονται στα σημαντικότερα δημιουργήματα της κλασικής τέχνης, αποτελεί εξαιρετική περίπτωση για την εμβάθυνση σε ειδικά και σύνθετα ζητήματα της αρχαιολογικής επιστημονικής έρευνας.

-Οι φοιτητές συμμετέχουν προαιρετικά με την παρουσίαση εργασιών. Οι εξετάσεις είναι γραπτές, σύμφωνα με το πρόγραμμα του Τμήματος.

Γ' ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΑΒΥ 701 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

(Α. ΜΠΑΜΠΟΥΙΝ)

Χρονικά όρια και περίοδοι της Βυζαντινής τέχνης. Κατηγορίες έργων (υλικά-τεχνικές).

Παρουσίαση των κυριοτέρων αρχιτεκτονικών τύπων από την Παλαιοχριστιανική έως την Παλαιολόγεια περίοδο. Θα εξεταστούν επίσης χαρακτηριστικά ψηφιδωτά και τοιχογραφίες από την Παλαιοχριστιανική έως την Παλαιολόγεια περίοδο.

Σκοπός του μαθήματος είναι μια πρώτη γνωριμία των φοιτητών με θέματα της βυζαντινής αρχαιολογίας, και συγκεκριμένα με τα δύο κυριότερα πεδία της, την αρχιτεκτονική και τη ζωγραφική.

Εξετάζεται γραπτά.

Τα θέματα θα εξεταστούν ανά εποχή, ξεκινώντας από την Παλαιοχριστιανική εποχή (αρχιτεκτονική – ζωγραφική) και τελειώνοντας με τα ψηφιδωτά και τις τοιχογραφίες της Μονής της Χώρας στην Κωνσταντινούπολη.

Στο πλαίσιο του μαθήματος προβλέπεται ειδδρομή στη Βενετία- Ραβέννα.

ΑΒΥ 706 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

(Α. ΜΠΑΜΠΟΥΙΝ)

Η μνημειακή ζωγραφική στο Βυζάντιο. Τεχνικές, εικονογραφία, εικονογραφικό πρόγραμμα, τεχνοτροπία. Παρουσίαση συνόλων μνημειακής ζωγραφικής από την παλαιοχριστιανική περίοδο (θέματα, νέα τεχνοτροπία), την Εικονομαχία (ανεικονικές διακοσμήσεις), τη Μεσοβυζαντινή περίοδο (εικονογραφικό πρόγραμμα, τεχνοτροπικά ρεύματα) και την ύστερη βυζαντινή περίοδο (καλλιτεχνικά κέντρα, σχολές).

Σκοπός του μαθήματος είναι ο εμπλουτισμός των γνώσεων που οι φοιτητές έχουν αποκτήσει από το β' εξαήμερο σπουδών σε θέματα βυζαντινής ζωγραφικής.

Εξετάζεται γραπτά.

Αρχικά θα εξεταστούν τα παλαιοχριστιανικά ζωγραφικά σύνολα Ανατολής και Δύσης, ενώ από την Εικονομαχία και έπειτα η παρουσίαση – όπως είναι φυσικό – θα περιοριστεί στα μνημεία της Ανατολής.

Στο πλαίσιο του μαθήματος προβλέπεται ειδδρομή στην Καστοριά – Θεσσαλονίκη.

ΑΒΥ 780 ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΦΡΑΓΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Χ. ΣΤΑΥΡΑΚΟΣ)

Περιγραφή του μαθήματος: Παρουσίαση και περιγραφή βυζαντινών σφραγίδων, ιστορία της επιστήμης της Σφραγιστικής, οι συλλογές ανά τον κόσμο, η σφραγίδα ως αρχαιολογικό εύρημα και αρχαιολογική/ιστορική ερμηνεία του, ιδιαιτερότητες, τυπολογία και μορφή, απεικονίσεις και παραστάσεις, η γλώσσα των βυζαντινών σφραγίδων. Είδη σφραγίδων (μέταλλο και χρήση). Τα σύμβολα, ο συμβολισμός των παραστάσεων. Ασκήσεις ταύτισης και ανάγνωσης των επιγραφών.

Παρουσίαση και περιγραφή των νομισμάτων και ιστορία της (βυζαντινής) Νομισματικής, το νόμισμα ως αρχαιολογικό εύρημα και αρχαιολογική/ιστορική ερμηνεία του, τυπολογία και μορφή, απεικονίσεις, παραστάσεις και ο συμβολισμός τους, η γλώσσα των βυζαντινών νομισμάτων. Διακίνηση νομισμάτων και ο ρόλος τους στην οικονομία. Είδη νομισμάτων. Το Νομισματικό Μουσείο Αθηνών. Ασκήσεις ταύτισης και ανάγνωσης των επιγραφών των νομισμάτων.

Σκοποί και Στόχοι: Εξοικείωση με τη σφραγίδα και το νόμισμα ως αρχαιολογικού ευρήματος και πηγής της Βυζαντινής ιστορίας, ανάπτυξη δυνατοτήτων στην αναγνώριση, ταύτιση, χρονολόγηση, ερμηνεία των σφραγίδων και νομισμάτων, επεξεργασία σφραγιστικών και νομισματικών αρχαιολογικών ευρημάτων, ανάπτυξη δυνατοτήτων δημοσίευσης σφραγίδων και νομισμάτων

Τρόπος εξέτασης: γραπτή εξέταση

Δ' ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΙΝΤ 804α ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ, ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΣΤΟΝ 18^ο ΑΙ.

(Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ)

Σκοπός του μαθήματος είναι η δημιουργία προϋποθέσεων για την έρευνα, την ερμηνεία και την ουσιαστική προσέγγιση της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Εξετάζονται οι ορισμοί της τέχνης και

η τεκμηρίωση του αντικείμενου της ιστορίας της τέχνης. Αναλύονται οι βασικές επαγγελματικές πρακτικές των ιστορικών της τέχνης και οι θεμελιώδεις έννοιες της ιστορίας της τέχνης. Παρουσιάζεται μία ιστοριογραφική αναδρομή στις καταβολές και τη γενεαλογία της ιστορίας της τέχνης ως επιστήμης – οι ιστορικές της σχέσεις με την αρχαιολογία, τις συλλογές σπάνιων και αξιοπερίεργων αντικειμένων, τις αρχαιολογικές ανασκαφές, την ειδημοσύνη, και κατόπιν την ιστορία με τη μοντέρνα της έννοια, τη φιλοσοφία και τις άλλες επιστήμες όπως ο χώρος οδεύει προς τη σχετική του αυτονόμηση στον 19^ο και 20^ο αι. Θα εξεταστούν επίσης αναλυτικά οι περίοδοι της ιστορίας της τέχνης και τα βασικά καλλιτεχνικά ρεύματα της νεώτερης ευρωπαϊκής τέχνης από την Αναγέννηση μέχρι τον 18^ο αι. Τέλος θα παρουσιαστούν οι βασικές ιστορικές και σύγχρονες μέθοδοι που αναπτύχθηκαν και εφαρμόζονται στο χώρο της ανάλυσης της τέχνης – μορφολογία, εικονολογία, πολιτιστική και κοινωνική ιστορία, φεμινισμός, μετα-αποικιοκρατικά μοντέλα. Προβάλλονται φωτεινές διαφάνειες και χρησιμοποιούνται θεμελιώδη ιστορικά και θεωρητικά κείμενα.

Σκοποί

- Να έλθουν οι φοιτητές σε επαφή με τα βασικά εργαλεία και την ορολογία της τρέχουσας ιστορίας της τέχνης ως επιστημονικού κλάδου
- Να εξοικειωθούν με την υπάρχουσα πολλαπλότητα των προσεγγίσεων και των ερμηνειών κατά την επεξεργασία των εικόνων και των έργων τέχνης
- Να γίνει κατανοητή η πολυδιάστατη οντότητα του έργου τέχνης ως υλικού αντικείμενου, ως ιστορικού τεκμηρίου αλλά και ως παράγοντα διαμορφωτικού της ιστορίας
- Να παρουσιαστεί η ιδιαιτερότητα του κλάδου, και να αξιολογηθούν κριτικά τόσο οι διαφορές του με την παραδοσιακή ιστορία και την αρχαιολογία, όσο και οι σημερινές του συγκλίσεις με τις υπόλοιπες ιστορικές σπουδές
- Να δοθεί μία πρώτη ιστορική επισκόπηση της νεώτερης ευρωπαϊκής τέχνης κατά τα πρώτα της βήματα μετά την Αναγέννηση

Στόχοι

- Να παρουσιαστεί η ιστορία του χώρου, οι διαφορετικές και ιστορικά συγκεκριμένες του μεταμορφώσεις ανάλογα με τις κοινωνικές προτεραιότητες των ομάδων που τον καλλιέργησαν
- Να κατανοηθεί με βάση το παράδειγμα της ιστορίας της τέχνης η ιστορική σχετικότητα των επιστημονικών κλάδων, οι ριζικές τους αλλαγές ανά περίοδο και άρα οι ίδιοι οι κοινωνικοί και ιστορικοί μηχανισμοί συγκρότησης της γνώσης και των επιστημών
- Να αξιολογηθεί η αλληλοσυμπληρωματικότητα αλλά και οι συγκρούσεις μεταξύ των διαφορετικών μεθόδων, προσεγγίσεων και ερμηνειών των έργων τέχνης, και να γίνει φανερός ο τρόπος με τον οποίο αντανακλούν τις προτεραιότητες και τις αλήθειες κάθε φορά της εκάστοτε ερμηνευτικής γωνίας.

Στο πλαίσιο του μαθήματος προβλέπεται εκπαιδευτική εκδρομή στην αναγεννησιακή Ιταλία.

INT 822 Η ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΖΩΗ: Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΜΟΝΤΕΡΝΙΣΜΟΥ, 1848-1939

(Α. ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ)

Το μάθημα θα προσφέρει μία συνολική επισκόπηση των εννοιών της μοντερνικότητας και του μοντερνισμού στην νεώτερη και σύγχρονη τέχνη, και θα εξετάσει αναλυτικά τα διάφορα εξπρεσιονιστικά ρεύματα, τον Κυβισμό, τον Ντανταϊσμό, τη Ρώσιμη Πρωτοπορία και τον Σουρεαλισμό, μαζί με όλα τα πολύπλοκα καλλιτεχνικά φαινόμενα του μεσοπολέμου συμπεριλαμβανομένων των νεορεαλιστικών τάσεων και άλλων ριζοσπαστικών μορφών ρεαλισμού αυτή την περίοδο. Εδώ επίσης θα εξεταστεί και μία σειρά από εξελίξεις που αντιπροσωπεύουν μία ισχυρή καλλιτεχνική αντίδραση που εκδηλώθηκε αυτή τη περίοδο ενάντια στις πρωτοπορίες των αρχών του αιώνα και συμπεριλαμβάνει τις ευρύτερες συνεργασίες τέχνης και πολιτικής ισχύος στα δικτατορικά καθεστώτα της Ευρώπης – από τη φασιστική Ιταλία μέχρι τη Ναζιστική Γερμανία αλλά και συγκεντρωτικές πολιτιστικές τάσεις που εκδηλώνονται και αλλού. Αναφορές θα γίνουν και στην αμφιλεγόμενη κληρονομιά των ρευμάτων της πρωτοπορίας κατά τη μεταπολεμική περίοδο – σε αναβιώσεις, σκληρόνσεις

και ανταρσίες στα μοντερνιστικά δόγματα που εκδηλώθηκαν στις πρώτες δεκαετίες μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σκοποί

Το μάθημα σκοπεύει να

- δώσει μία συνολική εικόνα του καλλιτεχνικού κόσμου των μοντερνικών πρωτοποριών από το τέλος του 19^{ου} αι. μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αι., με έμφαση στα βασικά κινήματα και έργα
- καταδείξει τον κεντρικό ρόλο που παίζουν νέες φιλοσοφικές και εννοιολογικές κατηγορίες, αλλά και ο ίδιος ο γραπτός, κριτικός και θεωρητικός λόγος ως προς τη διεκπεραίωση της ριζικής τομής που συντελείται αυτή την περίοδο στα δυτικά μέσα αναπαράστασης

Στόχοι

- να καταδειχθούν οι στενές σχέσεις της καλλιτεχνικής παραγωγής με την ιστορική πραγματικότητα στην ευρεία της έννοια: δηλ. οι στενές σχέσεις των μεγάλων καλλιτεχνικών ρήξεων της εποχής αυτής με την πολιτική, τον κοινωνικό ριζοσπαστισμό αλλά και τους πλατύτερους νεωτερικούς μετασχηματισμούς που επιβάλλονται αυτή την εποχή
- να φανερωθεί ο ιστορικός ρόλος του διαιρεμένου δημόσιου πεδίου και της κριτικής υποδοχής των έργων – δηλ. του τύπου αλλά και των άλλων δημόσιων συζητήσεων που διεξάγονται γύρω από την τέχνη – κατά τη νοηματοδότηση των έργων τέχνης. Να καταδειχθεί δηλαδή η σημασία που έχει η δημόσια συζήτηση και η κοινωνική πρόσληψη των έργων τέχνης κατά τη διαμόρφωση και εκλέπτυνση των νοημάτων, των ρόλων, των προσδοκιών και των στοχεύσεων που τους επιφυλάσσονται, κατά την κυκλοφορία τους στον κοινωνικό-ιστορικό χώρο
- Να αποκαλυφθεί η ποικιλία των νέων μέσων και των τεχνικών – φωτογραφία, κινηματογράφος, κολλάζ, αντικείμενα – αλλά και των νέων τρόπων και μορφών καθημερινής ζωής και εργασίας που σχετίζονται με την ειρηνιστική αυτή καλλιτεχνική περίοδο
- Να καταδειχθεί ο κεντρικός ρόλος της τέχνης, από τη μία, ως ιστορικής πηγής για αυτήν την περίοδο, και, από την άλλη, ως διαμορφωτικού παράγοντα του παρόντος αλλά και του μέλλοντος

Δ. ΤΟΜΕΑΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2015-2016*

ΚΩΔ ΛΑΟ	ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ	ΕΞΑΜΗΝΟ
491	Η εθνογραφία των αστικών κέντρων.	Κ. ΜΠΑΔΑ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)
496	Έθνη, εθνοτικές ομάδες και ταυτότητες. Η περίπτωση των Βαλκανίων.	Β. ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)
456	Η Ιστορική Διαδρομή της Ελληνικής Ενδυμασίας. Μορφολογία και Κοινωνική Λειτουργία.	Μ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)
465	Η ιστορία των παραμυθιών	Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)
502	Δημοτικό τραγούδι - Μουσικολογική προσέγγιση	Ρ. ΔΑΛΙΑΝΟΥΔΗ	Στ', Η' (Επ. Υπ.)

*Οι διδάσκοντες του Τομέα Λαογραφίας, οι οποίοι προσφέρουν ένα μάθημα ανά εξάμηνο, διδάσκουν και στα σεμινάρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Νεώτερη και σύγχρονη ελληνική κοινωνία: Ιστορία – Λαϊκός Πολιτισμός».

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΑΡΙΝΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΛΑΟ 491 Η ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ

(Κ. ΜΠΑΔΑ)

Περίληψη: Κριτική παρουσίαση των όρων καθυστέρησης της έρευνας των αστικών κέντρων. Η αστική Λαογραφία και η αστική Ανθρωπολογία. Θέματα, θεωρίες και μέθοδοι προσέγγισης. Θεματικά πεδία έρευνας : Η ανίχνευση της ιστορικότητας της κοινωνικής και πολιτισμικής φυσιογνωμίας των αστικών κέντρων. Φάσεις αστικοποίησης, οι Πρόσφυγες του 1922, οι εσωτερικοί μετανάστες στην πόλη. Το αγροτοαστικό συνεχές ως εμπειρία της Ελλάδας. Κοινωνική και πολιτισμική διαστρωμάτωση. Οι πολιτισμικές εκφράσεις του λαϊκού στην πόλη: ρεμπέτικο, Καραγκιόζης, λαϊκό τραγούδι. Η κοινωνική και πολιτισμική συγκρότηση του αστικού τόπου και τοπίου. Η πόλη ως τόπος του Άλλου. Διαδικασίες ένταξης, ταυτότητες, ετερότητες, αποκλεισμοί. Πόλη, χώρος και φύλο. Μνήμη, χώρος και μνημονικοί Τόποι.

Μαθησιακοί στόχοι: α) Η απόκτηση εθνογραφικής/ διεπιστημονικής ευρύτερα γνώσης για την προσέγγιση του αστικού και αστατικού τόπου ως μια μεταβαλλόμενη κοινωνική και πολιτισμική πολυπλοκότητα και ως τόπου παραγωγής και αναπαραγωγής Πολιτισμών ετερότητας, πολιτισμικών ταυτοτήτων και ετεροτήτων (στη βάση του φύλου, της φυλής, της τάξης κ.λπ). Η εξοικείωση των φοιτητών/ φοιτητριών με τις λαογραφικές, ανθρωπολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις και μεθόδους έρευνας του αντικειμένου.

Τρόπος εξέτασης: Γραπτή εξέταση βάσει της προτεινόμενης βιβλιογραφίας. Ενθαρρύνεται επίσης η εκπόνηση εργασίας η οποία, εφόσον κριθεί επαρκής, μπορεί να βελτιώσει την τελική βαθμολογία κατά ένα ή δύο βαθμούς. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να έχει εξασφαλιστεί προβιβάσιμος βαθμός στις γραπτές εξετάσεις του μαθήματος.

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: Η πορεία της έρευνας των αστικών Κέντρων. Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, Ανάπτυξη επί μέρους θεματικών πεδίων που προβάλλουν την πόλη ως τόπου παραγωγής και αναπαραγωγής Πολιτισμών ετερότητας, πολιτισμικών ταυτοτήτων και ετεροτήτων (στη βάση του φύλου, της φυλής, της τάξης κ.λπ).

Φροντιστήριο: «Συλλέγοντας φωνές, μνήμες και σιωπές των πόλεων». Το επιλεγμένο πεδίο έρευνας είναι η πόλη των Ιωαννίνων. Οι φοιτητές/τριες εξοικειώνονται με τη θεωρία και τη μέθοδο της προφορικής ιστορίας και ασκούνται στην ερευνητική διαδικασία της καταγραφής της βιωμένης εμπειρίας και μνήμης, της απογνηματοφώνησης, της ανάλυσης.

ΛΑΟ 496 ΕΘΝΗ, ΕΘΝΟΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

(Β. ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ)

Αρχικά γίνεται μια εννοιολογική προσέγγιση στους βασικούς όρους του τίτλου και του περιεχομένου του μαθήματος. Εξετάζονται οι όροι *έθνος*, *εθνοτική ομάδα*, «*φυλή*», *εθνοκράτος*, *εθνική και εθνοτική ταυτότητα*, *εθνικισμός*, *εθνοτισμός*, *εθνισμός*, *εθνογένεση* με βάση την τρέχουσα και την επιστημονική τους χρήση και με επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας.

Σε μια δεύτερη ενότητα παρουσιάζονται οι θεωρίες για το έθνος αναλυτικά και με βάση την ανθρωπολογική και γενικότερη βιβλιογραφία. Με αφετηρία τις δύο γνωστές και αντίθετες μεταξύ τους πολιτικές θεωρίες, την *ουσιοκρατική* και τη *βουλησιαρχική*, εξηγούνται οι πολιτικές διαστάσεις του ζητήματος με συγκεκριμένες αναφορές σε παραδείγματα από τη σύγχρονη πολιτική ζωή και στη συνέχεια εξετάζονται με κριτικό τρόπο οι βασικές επιστημονικές θεωρίες στο χώρο των κοινωνικών επιστημών γύρω από το έθνος και τα συναφή με αυτό ζητήματα. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από την *ουσιοκρατική* και την *βουλησιαρχική*, παρουσιάζονται, με παραδείγματα και παραπομπές στη σχετική βιβλιογραφία, η *οικονομιστική*, η *πολιτισμική*, η *εκλεκτικιστική* και η *ολιστική* θεωρία.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στα Βαλκάνια με σκοπό μια γενικότερη εισαγωγή στην ιστορία και την εθνογραφία αυτού του χώρου. Μέσα από μια ανθρωπογεωγραφική προσέγγιση εξετάζεται το ζήτημα της οριοθέτησης και της ενότητας του χώρου, η έννοια της *βαλκανικότητας* σε σχέση με τη γενικότερη συζήτηση περί κατασκευής της εικόνας των Βαλκανίων εκ μέρους της Δύσης και τα σχετικά ζητήματα εθνο-πολιτισμικής ταυτότητας των λαών που ανήκουν σ' αυτό το χώρο. Έτσι παρουσιάζονται ο τόπος και άνθρωποι του με ανθρωπογεωγραφικούς και ανθρωπολογικούς όρους και μέσα από μια ιστορική βεβαίως οπτική.

Σε ξεχωριστή ενότητα εξετάζεται η περίοδος της οθωμανικής κυριαρχίας στα Βαλκάνια, με έμφαση στο σύστημα των *μιλλέτ*, προκειμένου να κατανοήσουν οι φοιτητές τις δυσκολίες μετάβασης από αυτό το σύστημα στα νεωτερικά έθνη-κράτη. Με βάση ιστορικές μελέτες αλλά και κείμενα περιηγητών παρουσιάζεται η κατάσταση πριν από το έθνος με αναφορές στα εθνογραφικά δεδομένα της εποχής.

Η διαδικασία μετάβασης από την οθωμανική κυριαρχία στα έθνη-κράτη αποτελεί αντικείμενο μιας επόμενης ενότητας, στην οποία ως βασικός στόχος ορίζεται η κατανόηση εκ μέρους των φοιτητών των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών διαστάσεων αυτού του φαινομένου με άξονα την έννοια της νεωτερικότητας και της συναφούς με αυτή εθνικής ιδεολογίας και γενικότερα του εθνικού φαινομένου. Εδώ καταβάλλεται προσπάθεια να συνδεθούν οι θεωρίες για το έθνος και τον εθνικισμό με την ανάλυση και ερμηνεία των συγκεκριμένων διαδικασιών στο χώρο των Βαλκανίων. Η διαίτερη έμφαση δίνεται στη σχέση εθνοτικών και εθνικών ταυτοτήτων στο πλαίσιο συγκρότησης των εθνών κρατών και της χάραξης των συνόρων. Σε αυτό το πεδίο η συζήτηση άπτεται του θεωρητικού ζητήματος των *ορίων* ανάμεσα στις εθνοτικές ομάδες και τις ταυτότητες, σε σχέση με το ζητούμενο της εδαφικής οριοθέτησης των εθνών.

Στα επόμενα μαθήματα το ενδιαφέρον μας επικεντρώνεται σε ζητήματα συνόρων και ταυτοτήτων με βάση την περίπτωση της Ελλάδας και της σχέσης της με τα κράτη που συνορεύει. Έτσι, γίνονται αναφορές στη Θράκη και στα ζητήματα που αφορούν τις ελληνοτουρκικές και ελληνο-βουλγαρικές σχέσεις, με έμφαση πάντοτε στα ζητήματα των εθνοτικών/εθνικών ταυτοτήτων, στη Μακεδονία και στα ανάλογα θέματα, και στην Ήπειρο, που τίθεται το ζήτημα των ελληνο-αλβανικών σχέσεων, με έμφαση στο «Βορειοηπειρωτικό» ζήτημα και το «ζήτημα των Τσάμηδων».

Στο πλαίσιο της παραπάνω ενότητας παρουσιάζονται και αναλύονται σχετικά κείμενα, τα οποία φωτίζουν όλα αυτά τα ζητήματα με έναν διαφορετικό τρόπο, καθώς γίνεται προσπάθεια τα κείμενα αυτά να προέρχονται από διάφορες πλευρές, έτσι ώστε οι φοιτητές να αντιληφθούν, με βάση τις συγκριτικές προσεγγίσεις, με ποιον τρόπο χρησιμοποιούνται οι «πηγές», τα αρχεία κ.λπ και πώς συγκροτούνται οι διάφορες εθνικές αφηγήσεις. Όλο αυτό το θέμα συνδέεται με το ολοένα και περισσότερο αναπτυσσόμενο πεδίο της *αρχαικής εθνογραφίας*, με την οποία έμπρακτα εξοικειώνονται οι φοιτητές. Στο βαθμό που ο χρόνος το επιτρέπει, γίνεται και ανάλυση περιεχομένου διακηρύξεων ή άλλων προγραμματικών κειμένων επιμέρους εθνικών κινημάτων στο χώρο της Βαλκανικής, στα οποία αποτυπώνονται τα τυπικά χαρακτηριστικά των εθνικών ιδεολογιών, όπως για παράδειγμα η συγκρότηση του γραμμικού εθνικού χρόνου με βάση την κοινή καταγωγή από έναν αρχαίο πρόγονο και η διεκδίκηση ενός ομοιογενούς εθνικού ζωτικού χώρου.

Στόχοι:

Να κατανοήσουν οι φοιτητές το εννοιολογικό περιεχόμενο και την αναλυτική χρησιμότητα των όρων *έθνος*, *εθνοτική* ομάδα και τα παράγωγά τους. Να προσεγγίσουν, με βάση τα παραπάνω εννοιολογικά και αναλυτικά εργαλεία και με όρους ιστορικότητας, το ζήτημα της *βαλκανικότητας*. Να αντιληφθούν τη διαδικασία μετάβασης από την πολυ-εθνοτική οθωμανική αυτοκρατορία στα έθνη-κράτη. Να γνωρίσουν τα εθνογραφικά «δεδομένα» του χώρου και τις χρήσεις στο πλαίσιο των εθνικών κινημάτων. Να εξοικειωθούν με την ανθρωπολογική προσέγγιση και την εθνογραφική μέθοδο γενικά αλλά και ειδικότερα με την αρχαική εθνογραφία. Να γνωρίσουν τόσο την ανθρωπολογική όσο και την ιστορική

βιβλιογραφία, αλλά και τα περιηγητικά κείμενα που μας βοηθούν να κατανοήσουμε την κατάσταση στα Βαλκάνια κατά την περίοδο της μετάβασης από την αυτοκρατορία στο έθνος-κράτος.

Οι φοιτητές μπορούν να εκπονήσουν προαιρετικές εργασίες και να τις παρουσιάσουν στο μάθημα. Αυτές λαμβάνονται σοβαρά υπόψη για την τελική αξιολόγησή τους. Η εξέταση είναι προφορική. Οι φοιτητές έχουν επίσης τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε αποστολή για άσκηση στην επιτόπια έρευνα.

Φροντιστήριο: Εθνοτισμός και εθνικισμός: ανθρωπολογικές προσεγγίσεις

ΛΑΟ 456 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ.

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

(Μ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ)

Περίληψη: Παρουσιάζεται η πορεία της ελληνικής ενδυμασίας από την αρχαιότητα ως τον εικοστό αιώνα, σε συσχέτισμό με τα ιστορικά, οικονομικά-κοινωνικά και πολιτισμικά δεδομένα κάθε εποχής. Οι ενότητες: 1. Προϊστορικό Αιγαίο, Μινωική Κρήτη, Θήρα και Μυκηναϊκή Ελλάδα: οι πρώτες ενδυματολογικές αντιλήψεις, τα πρώτα σύνθετα, κομμένα και ραμμένα ενδύματα, οι πρώτες παρεμβάσεις στη φυσική σωματική συμμετρία. 2. Η ενδυμασία στα Ομηρικά Έπη: ο *μαλακός χιτών*, η *ανεμοσκεπής χλαίνα* και το *μέγα φάρος* των *καρηγομοώντων* Αχαιών, ο *περικαλλής πέπλος* και το *αργύφειον φάρος* των *καλλιπλοκάμων* γυναικών τους. 3. Αρχαία Ελλάδα (Ιστορικοί χρόνοι): με διάρκεια και διαχρονικότητα, πτωχτά, ριχτά, άρραφτα ενδύματα, ευπροσάρμοστοι *χιτώνες* και *ιμάτια*, δωρικοί και ιωνικοί τρόποι. 4. Ρωμαϊκά και πρωτοχριστιανικά χρόνια: νέες υφαντικές τεχνικές, ποικιλία χιτώνων, ακμή και παρακμή της *τηβέννου*, ελληνιστικές συνήθειες και τρόποι της Ανατολής. 5. Βυζάντιο: σημειολογική φόρτιση, στολές, διάκριση των φύλων, ηθικές υποχρεώσεις, κοινωνική ιεραρχία, αυλή, λαός και περιθωριακές ομάδες, κοσμικά κοστούμια και ιερατικά άμφια. 6. Από την Άλωση ως την Απελευθέρωση: οι βυζαντινές ρίζες, η τουρκοκρατία, η λατινοκρατία, η υποταγμένη ενδυματολογική συμπεριφορά. Προνόμια και απαγορεύσεις. 7. 19ος αιώνας: τα “*παραδομένα*” και τα “*φράγκικα*”. Οικοτεχνία και εργαστηριακή παραγωγή. 8. Κεντήματα και κοσμήματα. 9. 20ός αιώνας: η οριστική μεταβολή -και των ενδυματολογικών- αντιλήψεων ως εικαστικών τρόπων έκφρασης των επιδιώξεων και των προσδοκιών της νέας ελληνικής κοινωνίας.

Μαθησιακοί στόχοι: Η ανάλυση των ενδυματολογικών συστημάτων του ελληνικού παρελθόντος (προϊστορία, αρχαϊκοί, κλασικοί, ελληνιστικοί, ρωμαϊκοί χρόνοι, βυζαντινή εποχή) έχει ως σκοπό την κατανόηση της ανάπτυξης και της κοινωνικής λειτουργίας των ελληνικών τοπικών ενδυμασιών των νεότερων χρόνων (οθωμανική κυριαρχία/λατινοκρατία, 19^{ος} αι. - Β' Παγκόσμιος πόλεμος), οι οποίες αναδείχτηκαν σε εκείνα τα μεταβλητά στοιχεία του πολιτισμού της ελληνικής κοινότητας, που, όπως και η αρχιτεκτονική, αποικρυσταλλώθηκαν, εν τέλει, σε εικαστικές διαλέκτους, σε «κείμενα σελίδων» της πολιτιστικής πορείας κάθε κοινότητας. Το μάθημα αποβλέπει στο να εφοδιάσει τους φοιτητές -μελλοντικούς εκπαιδευτικούς ή επιμελητές ενδυματολογικών συλλογών- με επαρκείς γνώσεις, όχι μόνο για το σχολιασμό των ελληνικών ενδυμασιών, όποτε απαιτηθεί κατά την εκπαιδευτική πράξη, αλλά και για τη διαχείρισή τους σε ένα μουσειακό περιβάλλον, καθώς και για την «αναπαράστασή» τους (μάτι που αποτελεί και τη συνθηθέστερη σήμερα σχέση μας ιδιαίτερα με τις τοπικές ενδυμασίες, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων πολιτιστικών, χορευτικών και άλλων συλλόγων).

Τρόπος εξέτασης: (α) Γραπτές εξετάσεις. (β) Προαιρετικές γραπτές εργασίες (που παρουσιάζονται και προφορικά υποχρεωτικά). (γ) Προαιρετική η συμμετοχή στις εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία κ.λπ.

Διάγραμμα παραδόσεων: Βλ. τις βασικές θεματικές ενότητες του μαθήματος όπως παρουσιάζονται στην περίληψη ανωτέρω. Επίσης, αναλυτικά το πρόγραμμα των μαθημάτων

κατά διδακτική εβδομάδα, τους μαθησιακούς στόχους αναλυτικά, βιβλιογραφία καθώς και την εξεταστέα ύλη του μαθήματος βλ. στο: <http://users.uoi.gr/mvrelli>

Φροντιστήριο: «Ζητήματα Ενδυματολογικής Λαογραφίας»

ΛΑΟ 465 **Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ** (Μ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ)

Περίληψη: Το μάθημα διατρέχει την ιστορία των παραμυθιών και προσεγγίζει το παραμύθι ως αντικείμενο της προφορικής παράδοσης και του λαϊκού πολιτισμού αφενός, και αφετέρου ως αντικείμενο της εκδοτικής παραγωγής και της βιομηχανίας του θεάματος.

Παρουσιάζονται οι κύριες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για την προσέγγιση και την ερμηνεία του παραμυθιού καθώς και η ευρύτερη σχέση του παραμυθιού με τη μυθολογία, την τελετουργία, το συλλογικό φαντασιακό και τις σύγχρονες χρήσεις του. Μέσα από ειδικά παραδείγματα εξετάζονται ζητήματα, όπως οι συμβολισμοί των παραμυθιών, οι κοινωνικές στρατηγικές, το κοινωνικό και επιτελεστικό πλαίσιο της αφήγησης, οι προσαρμογές του παραμυθιού ως μυθοπλαστικής πρακτικής στα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας.

Μαθησιακοί Στόχοι: Εισαγωγή στη διεπιστημονική προσέγγιση ενός ειδικού γνωστικού αντικειμένου, όπως είναι το παραμύθι, και της διαχρονικής σπουδαιότητάς του ως φορέα πολιτισμικής ιστορίας.

Τρόπος Εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις στο τέλος του εξαμήνου βάσει της ύλης του μαθήματος.

Συνοπτικό διάγραμμα κατανομής της ύλης των παραδόσεων:

α) εισαγωγή, β) ιστορικό πλαίσιο, γ) θεωρητικό πλαίσιο, δ) γνωστά παραμύθια ως παραδείγματα ιστορικής και θεωρητικής προσέγγισης, ε) συμπεράσματα.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το μάθημα και την ύλη του:

<http://users.uoi.gr/gramisar/prosopiko/papachristophorou/material.htm>

ΛΑΟ 502 ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ – ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

(Ρ. ΔΑΛΙΑΝΟΥΔΗ)

Περίληψη: Ορισμός – περιεχόμενο – θεματολογία- ρεπερτόριο- ενοργάνωση του ελληνικού δημοτικού τραγουδιού. Μουσικολογικά, φιλολογικά και λαογραφικά στοιχεία νησιωτικής και στεριανής Ελλάδας.

Τοπικές μουσικο-χορευτικές παραδόσεις και ταυτότητες ανά γεωγραφική περιοχή (μουσικοί χάρτες): Ήπειρος, Μακεδονία, Θράκη, Μοριάς, Στερεά Ελλάδα, Β. Αιγαίο, Ν. Αιγαίο, Κρήτη, Ιόνιο.

Τα μαθήματα συνοδεύονται από οπτικο-ακουστικό υλικό. (CDs, DVDs, PPt)

Μαθησιακοί στόχοι: α) να γνωρίσουν οι φοιτητές τα χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιού

β) να γνωρίσουν τις διαφορετικές μουσικο-χορευτικές ντοπιολαλιές της Ελλάδας

Τρόπος εξέτασης: Γραπτές εξετάσεις. Εργασία: ΟΧΙ

Εκπαιδευτική δραστηριότητα: Προαιρετική: Επίσκεψη στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Μουσικών Οργάνων –Κέντρο Εθνομουσικολογίας (Αθήνα)

Συνοπτικό διάγραμμα παραδόσεων: 1. Εννοιοδότηση των όρων *λαός, λαϊκός, παραδοσιακή μουσική και μουσικές παραδόσεις*. 2. Λαογραφικά και μουσικολογικά χαρακτηριστικά δημοτικού τραγουδιού. 3. Είδη αυτοσχεδιασμού. 4. Ζυγιές και κομπανιές. 5. Μουσικά παραδείγματα ανά γεω-πολιτισμική περιοχή.

Φροντιστήριο: «Μουσικο-ποιητική μορφολογία του δημοτικού τραγουδιού»

Η σχέση μουσικής και κειμένου: μουσικο-ποιητική δομή. Τυπολογία δημοτικού τραγουδιού: μορφολογικοί τύποι

Τα μαθήματα συνοδεύονται από ακουστικό υλικό. (CDs)

**ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΤΟΜΕΑΣ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΤΗΛ.	FAX	E-MAIL
Αναστασόπουλος Νικόλαος	Λέκτορας	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	5186	05273	nanastas@cc.uoi.gr
Αντωνόπουλος Παναγιώτης	Αν. Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Μεσαιωνική Ευρωπαϊκή Ιστορία	05119	05256	pantonop@cc.uoi.gr
Βλαχόπουλος Ανδρέας	Επ. Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Προϊστορική Αρχαιολογία	05107	05257	agvlach@cc.uoi.gr
Βρέλλη-Ζάχου Μαρίνα	Αν. Καθηγήτρια	Λαογραφίας	05115	05253	mvrelli@cc.uoi.gr
Γεωργίου Γιάννης	Διοικητικός Υπάλληλος		07232	07035	ygeorg@cc.uoi.gr
Γιαννάκης Ηλίας	Επ. Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Ιστορία και πολιτισμός των Αράβων	05121	05256	eliagian@cc.uoi.gr
Δαλιανούδη Ρενάτα	Λέκτορας	Λαογραφίας/ Μουσική παράδοση	05152		rdalian@cc.uoi.gr
Δασούλας Θεοφάνης	ΕΕΔΙΠ				fdasoulas@cc.uoi.gr
Ζαριδη-Βασιλείου Αικατερίνη	Επ. Καθηγήτρια	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ευρωπαϊκή & Παγκόσμια Ιστορία	05118	05273	kzaridi@cc.uoi.gr
Κολτσίδα Μαρία	Δ. Υπάλληλος		07441	07035	mkoltsida@cc.uoi.gr
Κόμης Κων/νος	Καθηγητής	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	05225	05273	kkomis@cc.uoi.gr

Κουλακιώτης Ηλίας	Λέκτορας	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Ρωμαϊκή Ιστορία	05279		koulakio@cc.uoi.gr
Κωνσταντακοπούλου Αγγελική	Αν. Καθηγήτρια	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Βαλκανική Ιστορία	05142	05256	aconstan@cc.uoi.gr
Κωνσταντινίδης Ν. Κωνσταντίνος	Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Βυζαντινή Ιστορία	05140	05256	cconstan@cc.uoi.gr
Λιάμπη Κατερίνη	Καθηγήτρια	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Αρχαία Ελληνική Ιστορία	05219	05256	kaliampi@cc.uoi.gr
Λώλος Ιωάννης	Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Προϊστορική Αρχαιολογία	05230	05257	ilolos@cc.uoi.gr
Μανδουλαρά Άννα	Επ. Καθηγήτρια	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	05242	05273	amandyl@cc.uoi.gr
Μαντάς Απόστολος	Επ. Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Βυζαντινή Αρχαιολογία	05129	05257	amantas@cc.uoi.gr
Μαχαιρά Άννα	Επ. Καθηγήτρια	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ευρωπαϊκή & Παγκόσμια Ιστορία	05223	05273	amahaira@cc.uoi.gr
Μπάδα Κωνσταντίνα	Καθηγήτρια	Λαογραφίας	05150	05299	kbada@cc.uoi.gr
Μπαμπούιν Αντρέα	Λέκτορας	Αρχαιολογίας/ Βυζαντινή Αρχαιολογία	05131	05257	ababuin@cc.uoi.gr
Μπέλλος Λάμπρος	ΕΤΕΠ		05158 05124		lmpellos@cc.uoi.gr
Νιτσιάκος Βασίλειος	Καθηγητής	Λαογραφίας	05153	05297	bnitsiak@cc.uoi.gr

Νικολάου Γεώργιος	Επ. Καθηγητής	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	05145	05223	nikolaou@cc.uoi.gr
Παναγοπούλου Αγγελική	Λέκτορας	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Βυζαντινή Ιστορία	05224	05256	apanagor@cc.uoi.gr
Παπαδήμα Αικατερίνη	Γραμματεία/ Προϊσταμένη		07231	07035	krapadim@cc.uoi.gr
Παπαστεφανάκη Λήδα	Επ. Καθηγήτρια	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ελληνική Ιστορία	05137	05273	lpapast@cc.uoi.gr
Παππά Βασιλική	Επ. Καθηγήτρια	Αρχαιολογίας/ Κλασική Αρχαιολογία	05125	05257	vasopapa@cc.uoi
Παπαχριστοφόρου Μαριλένα	Αν. Καθηγήτρια	Λαογραφίας	05112	05253	mpapach@cc.uoi.gr
Σαραφιανός-Μπογιατζής Αριστείδης	Επ. Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Ιστορία της Τέχνης	05240	05257	asarafia@cc.uoi.gr
Σταυράκος Χρήστος	Αν. Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Βυζαντινή Ιστορία	05148 07181	05256	chstavra@cc.uoi.gr
Τζαμτζής Ιωάννης	Αν. Καθηγητής	Αρχαίας & Μεσαιωνικής Ιστορίας/ Ρωμαϊκή Ιστορία	05123	05256	itzamtzi@cc.uoi.gr
Τσιαντής Κώστας	Δ. Υπάλληλος		07232	07035	
Φατούρου Όλγα	Διοικητική Υπάλληλος	Λαογραφίας	05161	05253	ofaturu@cc.uoi.gr
Φλιτούρης Λάμπρος	Λέκτορας	Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων/ Νεότερη Ευρωπαϊκή & Παγκόσμια Ιστορία	05104	05273	lflitour@cc.uoi.gr

Φωτιάδης Μιχάλης	Αν. Καθηγητής	Αρχαιολογίας/ Προϊστορική Αρχαιολογία	05103	05257	mfotiadi@cc.uoi.gr
------------------	---------------	---	-------	-------	--------------------

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΟΔΗΓΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ

Χρήστος Σταυράκιος (Τομέας Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας)

Βασιλική Παππά (Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης)

Μαριλένα Παπαχριστοφόρου (Τομέας Λαογραφίας)

Λάμπρος Φλιτούρης (Τομέας Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων)

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
451 10 Πανεπιστημιούπολη, Δουρούτη,
Ιωάννινα